

Křesťanská věrouka

pro

š k o l u a d ů m.

Upravil

F. Šebesta,

farář ref. a katecheta pro střední školy Brněnské.

Správa sirotčince
ve Chvalech.

V PRAZE.

Nákladem Spolku Komenského.

1886.

Předmluva.

Z novější doby nemá naše drahá církev českomoravská rukověti, z níž bychom stručně a jasně učení církve podle slova Božího reformované seznali. Vykládati články víry, zdá se mnohým věcí suchopárnou, poněvadž naše doba není nábožensky naladěna. Ale mají se dáti dítky Boží mámiti syny tohoto světa, kteříž, jedná-li se o čisté evanjelium Kristovo a učení podle pobožnosti, ihned se odvolávají na náboženskou vlažnost, kdežto v téže době horlí pro suchopárné obřady náboženské? Svět nebyl a nebude nikdy tak nábožensky naladěn, aby houfně a šmahem čisté učení Boží přijal a jemu k vůli své choutky a žádosti zavrhl; svět má vždy své zvláštní náboženství, kteréž mu dovoluje dle své libosti smýšleti a žíti. Tím však se nedali naši předkové mýliti, aby nezpytovali Písma svatá a nehledali pravdy, kteráž jest podle pobožnosti. Pravému věřícímu nemohou články víry nikdy býti věcí lhostejnou a suchopárnou, vždyť má býti vždy hotov k vydání počtu všelikému, kdož by od něho požádal zprávy z naděje té, kteráž jest v něm; jak má ale vy-

dati počet z věci, kteréž nezná? Jen neznámostí pravého a zdravého učení hyne církev naše. Protož doufám, že i v době náboženské vlažnosti mnohý po pravdě Boží toužící z knihy této poučení a potěšení pro srdce vážiti bude; neb jsem nechtěl vykládati svou moudrost aneb učení svrablavým uším lahodné, nýbrž hleděl jsem ve všem ukázati z Písma, že sám Kristus jest naší moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením; a kdo miluje Krista, bude také slovo jeho milovati.

Že pak jsem psal v duchu reformovaném, což má mnohý za stanovisko přemožené, nebude mi snad zalíváno, pováží-li se laskavě, že se v naší církvi dosud všecko možné pod jménem reformovaným pokojně snášelo. Reformované učení ukazuje směle na rozdíly, dělící je od ostatních nauk křesťanských, avšak nezná zášti a vášně náboženské vůči jinověrcům. Co chce tedy tato věrouka? Abychom poznavše učení církve, k níž se přiznáváme, byli srdcem reformováni, to jest obnoveni, a sloužili Bohu v duchu a v pravdě skrze Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho, jemuž všechna čest i sláva přísluší.

V Hustopeči, dne 12. června 1885.

F. Šebesta.

Ú V O D.

(Prolegomena.)

I.

Z j e v e n í B o ž í.

Jediná pravá blaženost člověka spočívá v poznání Boha, našeho Stvořitele a Vykupitele; avšak poznati Boha nelze bez zjevení. Bůh přebývá v světle nepřístupitedlném, jehož žádný z lidí neviděl, aniž viděti může (1 Tim. 6, 16); protož bychom nevěděli ničeho o jeho pravé bytosti a vůli, kdy by on sám nebyl nám zjevil jednotlivé paprsky z nepřístupitedlného světla. Bůh, jakožto Duch nekonečný, zjevuje se lidem prostředně; prostředek zjevení Božího jest slovo, jež Bůh počátečně napsati dal skrze Mojžíše a proroky, posléze pak v jednorozeném Synu svém nám naplnil. Od prvopočátku mluvil Bůh k vyvoleným mužům, zjevoval jim tajemství vůle své a zdržoval v nich naději budoucího spasení; zvláště lidu Izraelskému zjevil se skrze veliké skutky moci i milosti své, a během času odkrýval jim vždy jasněji jádro spasitelné pravdy, až konečně v plnosti času věčné Slovo samo tělo učiněno jest a viděli jsme slávu jeho (Žid. 1, 1. Jan 1, 14). Prokazy, jimiž Bůh lásku, milost a spasení své zjevoval, ne všem lidem vesměs, nýbrž jistým zvláště k tomu zvoleným mužům, nazýváme zjevení Boží. .

Avšak daleko za námi leží čas, v němž Bůh lidem se zjevoval skrze proroky a Pána našeho Ježíše Krista, a sotva bychom něco o tom znali, kdy by Bůh sám nebyl pečoval, aby se nám obsah zjevení jeho zachoval. Jakož Pán Ježíš zaslíbil učedníkům svým, že jich neopustí siroteků (Jan 14, 18), a jim zaslal Utěšitele, Ducha svatého, tak chystal věrný Bůh věřícím svým po vše časy pravou vlast pro duchovní jejich život v slovu svém. Kdy bychom o zjevení Božím měli toliko ústní podání lidí, neměli bychom jistoty, známe-li pravý úmysl a vůli Boží; nebo zpráva o těchto činech milosti mohla by býti zkažená, jakož se všecko kazí, a od původu svého uchyluje, což se podává ústy ústům. Protož učinil Bůh ještě více, onť dal zjevení své k spasení lidí znamenati skrze služebníky své a řídil je při tom tak Duchem svým svatým, aby zpráva o tomto zjevení nebyla pouhým vypravováním nějaké události dávno minulé, nýbrž živým pravidlem víry i života. Protož jest účelem tohoto zjevení, dáti nám život věčný čili spasení skrze známost Boha a toho, kteréhož poslal, Ježíše Krista (Jan 17, 3).

II.

Písmo svaté, pramen zjevení Božího.

Zjevení své, živé i mocné (Žid. 4, 12), složil nám dobrotivý Bůh v Písmě, jež pro nevyrovnatelnost svou nazývá se knihou všech knih čili Biblí (biblia bibliorum). Biblí sluje slovo Boží, proto že nejen v sobě obsahuje slova Boží, nýbrž jest samo slovo Boží, Duchem Božím vydané od 1 knihy Mojžíšovy 1, 1. až do Zjevení 22, 21., k němuž ničeho přidati a od něhož ničeho odjímati

nesmíme (Zjev. 22, 18—19). *Svaté* slove toto písmo, proto že všecko všední a obecné z něho vyloučeno jest, a jen slova Boží, jakož i dějiny uložení Božímu sloužící v něm se nalézají. Písmo svaté ukazuje nám Boha v jeho pravé a dokonalé podobě, protož je můžeme nazvati zrcadlem Božím; rovněž nám ale ukazuje člověka v jeho pravé postavě, a může taktéž slouiti zrcadlem člověka.

Celé Písmo svaté dělí se na dva díly. První díl obsahuje 39 knih psaných jazykem hebrejským před narozením Krista Pána, a slove obyčejně Starý zákon čili Mojžíš a proroci. Druhý díl obsahuje 27 knih psaných jazykem řeckým po narození Krista Pána a sluje obyčejně Nový zákon, čili evanjelisté a apoštolé. Starý zákon (zaslíbení) ukazuje ve všech ustanoveních a slovíkách svých na Krista, toho zaslíbeného Mesiáše, Nový zákon (naplnění) dosvědčuje nám naplnění všech proctví a předpovědění o jednorozeném Synu Božím Ježíši Kristu, tom od věků slibovaném prostředníku a vykupiteli našem. V jakém poměru k sobě vespolek stojí Starý i Nový zákon, naznačil krásně církevní otec Augustin slovy: „*Novum testamentum in vetere latet, vetus e novo patet.*“ (Nový zákon skryt jest v starém, starý otvírá se novým.)

Písmo svaté jest psáno jazyky nyní neužívanými; ale jakož Kristus Pán o prvních letnicích apoštoly své Duchem svatým způsobně učinil k zvěstování evanjelia každému národu v jazyku jeho (Skut. 2), tak vzbudil v církvi křesťanské bohabojné muže, kteříž Písmo svaté z jazyka hebrejského a řeckého věrně přeložili, a tak lidu křesťanskému pravé mínění Ducha Božího jazykem mateřským tlumočili. Nejzdařilejší z česko-slovanských překladů Písma svatého jest Biblí Kralická čili Šestidíla, kterouž Jednota bratrská za pomoci a přispění

pana Jana Žerotína na hradě Kralickém u Náměstí na Moravě po čtrnáctileté práci v překládání a vykládání roku 1592 tiskem dokonala. Celá Biblí Kralická jest opatřena výbornými výklady (v duchu reformovaném) a rovná se v dokonalosti své těm nejlepším překladům Písma všech národů, jako jest na př. holandský a anglický. Jména překladatelů Biblí Kralické jsou: 1) Jiří Streyc, † 1599, 2) Izaiáš Coepolla (Cibulka) † 1582, 3) Jan Eneáš, † 1594, 4) Jan Blahoslav, † 1571, přeložil Nový zákon, 5) Lukáš Helicius (rozený Žid), 6) Pavel Jessenius (Slovák, † 1594), 7) Vojtěch Mikuláš (Albert z Kamenka, † 1617), 8) Jan Effreim, † 1600, 9) Jan Kapito (Hlaváč, † 1589), 10) Ondřej Steffan, † 1577.

Při Písmě svatém nalezají se často knihy apokryfické jak Starého tak Nového zákona, kteréž však nejsou kanonické*) a nepatří do Biblí. V knihách apokryfických nalezají se sice mnohá užitečná naučení, ale též mnohé bludy, poněvadž jsou psány v pozdějším věku, když Bůh již byl přestal mluvití skrze proroky a apoštolý. Knihy apokryfické nejsou vdechnuty Duchem svatým a nepodávají žádného svědectví o Pánu Kristu, naopak dokazuje církev římská mnohý blud svůj knihami apokryfickými. V apokryfách jsou lidská naučení ze slova Božího vzatá, avšak nejsou slovo Boží.

Písmo svaté čísti a zpytovati přísluší každému, kdož chce naléztí cestu k spasení a poznati Krista jako svého Boha a Spasitele: Ptejte se na Písma, neboť vy domníváte se v nich věčný život míti; a tať svědectví vydávají o mně. Jan 5, 39. Luk. 16, 29—32. 1 Korint. 15, 3—4. Pročež bloudí církev římská, zakazujíc prostému lidu

*) Kanon, t. j. pravidlo víry.

čistí Bibli proti zřejmému nařízení apoštolskému: Kolos. 3, 16. Filip. 1, 1. Kolos. 4, 16. Žalm 1.

Písmo svaté jest samo v sobě uplné i dokonalé, a nepotřebuje žádných dodatků neb doplnění: Zákon Hospodinův jest dokonalý, občerstvující duši; Hospodinovo svědectví pravé, moudrost dávající neumělým (Žalm 19, 8). Všecko, což k spasení znáti a věřiti potřebí, máme v něm jasně zjevené; 2 Petr 1, 3. 1 Jan 2, 26—27; protož také uznáváme učení Starého i Nového zákona za pravdivé a dokonalé učení k spasení, za jediné pravidlo víry i života. Tak zvaná tradice čili ústní podání jest blud odporující slovu i Duchu Božímu, a jen za tím účelem smyšlený, aby se mohly do církve zaváděti věci, kterýchž Bůh nenařídil aneb přímo zapověděl. O všeliké tradici dí již prorok Izaiáš (8, 19—20): „Nemá-liž se lid na Bohu svém dotazovati? K mrtvým-liž místo živých má se utíkati? Zda-li ne raději k zákonu a k svědectví? Pak-li nechť, nechať mluví vedle slova toho, v němž není žádné záře.“

III.

Výbornost zjevení Božího.

Ač v rozličných dobách a od rozličných mužů psané, není Písmo svaté dílem lidským, nýbrž vlastním dílem Ducha Božího, Duchem svatým vyvoleným k tomu mužům vdechnuté (Inspiratio). Že celé Písmo svaté má původ svůj od Boha, dokazuje ap. Pavel, řka: „Všelikéť Písmo od Boha jest vdechnuté“ (2 Timot. 3, 16—17. 1 Tesal. 2, 13). Že Písmo Starého zákona jest dané Duchem Božím, dosvědčuje ap. Petr, řka: „Mámeť přepevnou řeč prorockou, kteroužto že šetříte, jako svíce

v temném místě svítící, dobře činíte, až by se den rozednil a dennice vzešla v srdcích vašich. Toto nejprvé zná-
 jíce, že žádného proroctví Písma výklad nezáleží na roz-
 umu lidském, nebo nikdy z lidské vůle nepošlo proro-
 ctví, ale Duchem svatým puzeni byvše, mluvili svatí
 Boží lidé“ (2 Petr 1, 19—21. 1 Petr 1, 10—11). Že Písma
 Nového zákona jsou dána Duchem svatým, dosvěd-
 čuje nám slovo Páně, učedníkům mluvené: Když
 pak přijde ten Duch pravdy, uveďte vás ve všelikou
 pravdu, nebo nebude mluvití sám od sebe, ale cožkoli
 uslyší, toť mluvití bude, ano i budoucí věci zvěstovati
 bude vám. Jan 16, 13. Galat. 1, 9. Jak proroci a apo-
 štolé sobě vědomi byli, že nemluví řečí lidské, ale řeč
 Boží, dokazují tak často tím, že počínají kázání své:
 „Takto praví Hospodin“, aneb: „Slovo Hospodinovo,
 kteréž se stalo atd.; Pavel, apoštol ne od lidí“. Galat.
 1, 1, 10.

Písmo svaté, jako slovo věčného a nezměnitelného
 Boha, nepodléhá změnám a náhledům časovým, nýbrž
 jest povznešeno nad všeliký proud času. Každá kniha
 lidská nese na sobě znamení času a doby, v níž povstala,
 řídí se ve svém mínění a ve svých úsudcích dle ná-
 hledů, v té které době panujících; samo slovo Boží
 řídí se ve všech dobách a časích věčnou i nezměnitel-
 nou vůlí Boží. Protož také toho neshledáme, že by
 slovo Boží sobě odporovalo, aneb dnes jinak soudilo
 než včera. Lidé a knihy jejich mají dle stupňů vzdě-
 lanosti i zkušenosti v rozličných dobách rozličná mínění
 a rozličné náhledy dle pravidla: *tempora mutantur et
 nos mutamur in illis* (časy se mění a my se měníme
 v nich), ale o slovu Kristovu platí totéž, což apoštol
 dí o Kristu samém: Ježíš Kristus včera i dnes tentýž
 jest, i na věky bude (Žid. 13, 8). 4 Mojž. 23, 19. Žalm

119, 96. Jsouc povznešeno nad všeliký proud a mínění času, zůstává Písmo svaté věčně staré a věčně nové, protož sluje evanjelium věčné, Zjev. 14, 6; a Pán Ježíš praví: „Nebe a země pominou, ale slova má nikoli nepominou (Mat. 24, 35). Jednostejných vám věcí psáti, mně se jistě nestejště, vám pak to užitečné jest“ (Filip. 3, 1). Dokud zůstane Bůh svatý a člověk hříšný, zůstane též slovo Boží totéž; jakož chléb zůstane chlebem, dokud ho člověk ku pokrmu zapotřebí má; všeliké vyvracení slova Božího moudrostí lidskou jest marné; hrstí svou nevyvážímeť moře světového.

Nejsouc závislé na učenosti a vzdělanosti lidské, jest slovo Boží všem přístupné a srozumitelné, dá se do všech jazyků přeložiti a jest společností biblickou již do více než 200 jazyků převedeno. Bibli jest ta pravá kniha mezinárodní, povznešena nad zvláštnosti a obmezenosti jednotlivých národů. Z té příčiny jest také Písmo svaté jediným zdrojem poučení a potěšení ku spasení všem lidem v jakýchkoli poměrech neb časích žijícím. 2 Tim. 3, 16—17. Žalm 119, 9. 11. 67. 105. Přisl. 13, 13. Kazatel 12, 13—14. Řím 1, 16—17.

Písmo se musí jen Písmem vykládati, stojí nad každým shromážděním a ustanovením církevním; a při bedlivém zpytování Písma porozumíme všem věcem ku spasení nám potřebným. Ovšem potkáváme se při čtení Písma s mnohými věcmi, kterýmž buď nerozumíme, aneb které se nám nezdaří býti pravdivé. Tu však musíme pamatovati, že nerozuměním naším vinna jest naše obmezenost a nikoli slovo Boží. Nadto obsahuje Písmo svaté vývin království Kristova od počátku světa až do skonání jeho; pro mnohou věc v Písmě nenadešla ještě doba úplného splnění, a takovým věcem porozumíme jasně teprve v úplném jich naplnění. Rovněž věřící Sta-

rého zákona nerozuměli úplně mnohým věcem, kteréž se nám docela objasnily vyplněním svým. A jsou-li v každé vědě mnohé nerozřešené hádanky, čím více ve věcech nadsmyslných, duchu i rozumu lidskému nepřístupných. Zde platí slovo apoštolo: Z částky zajisté poznáváme a z částky prorokujeme; ale jakž by přišlo dokonalé, tehdy to, což jest z částky, vyhlazeno bude (1 Korint. 13, 9—10). Že pak mnohé věci Písmem podané odporují zákonům přírody a tak se nezdají býti pravdivé, při tom vezme, že zákony přírody jsou neměnitelné lidem, nikoli však všemohoucímu Tvůrci, Pánu přírody. Upíratí Bohu možnost k překročení zákonů přírodních, znamenalo by snížení Boha pod přírodu a činiti Boha živého mrtvou modlou. Ostatně udávají se až po dnes mnohé věci zákonům přírodním se přičící, a předc nenapadne nikomu, vyhlásiti je za nepravdivé neb nemožné. 1 Mojž. 18, 14. Luk. 1, 37: „Neboť nebude nemožné u Boha žádné slovo.“ Pozorujíce cesty Boží, poznáme, že všecko co Bůh v slově svém zaslíbil aneb čím hrozí, stává se též; jakož dí Jozue 21, 45. Nepominulo ani jedno slovo ze všelikého zaslíbení, kteréž mluvil Hospodin k domu Izraelskému, ale všecko se tak stalo. Jozue 23, 14. 1 Král. 16, 34.

Abychom slovu Božímu vyrozuměli, máme se vždy modliti: „Otevři oči mé, abych spatřoval divné věci ze zákona tvého“ (Žalm 119, 18). Cesty své, Hospodine, uveď mi v známost, a stezkám svým vyuč mne; dejž ať chodím v pravdě tvé, a poučuj mne; nebo ty jsi Bůh spasitel můj, na tebe očekávám dne každého (Žalm 25, 4—5). Písmo svaté nemáme čísti z pouhé zvědavosti neb zábavy, toť nepřináší užitku duši, aniž jest nám k tomu slovo Boží dáno, nýbrž v opravdovém toužení po Kristu a jeho spravedlnosti; tak budeme moudří

učinění k spasení skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši (2 Tim. 3, 15). Výbornost slova Božího a všestranný jeho užitek pro každého člověka podává nám nejjasněji celý Žalm 119. Ta pravá a nejvyšší moudrost nalezá se jen v slově Božím; kdež se toto slovo udušuje a odstraňuje, přikrývají tmy zemi a mrákoty národy (Izai. 60, 1.); národové klesají s výše vzdělanosti v duchovní tmou, pověru, nevěru a znemravnělost. Naopak, kde se slovo Boží postaví na svícen a jest světlem na stezce života, pravidlem smýšlení a jednání, tu chodí národové v známosti a slávě Hospodinově; čest a blahobyť národů zkvétá; pravda, věrnost a ušlechtilé mravy zapouštějí kořeny své v srdci lidském, a národ ten dochází požehnání Božího (Žalm 85, 9—14. Žalm 144, 12—15).

IV.

Pramen i obsah věrouky.

Věrouka čili dogmatika učí nás, čemu jako křesťané věriti máme, podávajíc nám články víry křesťanské z Pisma svatého čerpané a v soustavný celek uvedené. Písmo svaté zůstane po vše časy jediným pravidlem víry křesťana, a jediným pramenem všelikého poučení i potěšení; co se v Písmě svatém jasně neučí, nemůže býti článkem víry křesťanské. V tom právě souhlasí reformovaná věrouka s učením apoštolským a liší se ode všech ostatních nauk křesťanských, že nepřijímá nic za článek víry, čemuž Písmo zřejmě neučí, byť to i zdánlivě slovu Božímu neodporovalo. Aby se však v církvi křesťanské předešlo všeliké libovůli, a aby nevnášel každý do Pisma své náhledy i mínění, zřídil Kristus Pán v církvi své úřad kazatelský i učitelský

(1 Kor. 12, 28. Efez. 4, 11), jemuž přísluší, předkládati věřícím prostě a jasně učení slova Božího; avšak nikoli dle svého vlastního mínění a uznání, nýbrž dle pravidla víry (Řím 12, 6); a učení jejich má jen tak dalece platnost a jest oprávněné v církvi, jak dalece se srovnává s Písmem svatým.

Čím více se jednotlivci snažili vnést do církve své vlastní vynálezký a bludné učení se zmáhalo, tím více byla církev nucena, jednotlivé články víry jasně sestaviti a pravidlo víry přesně určit; což se dělo ve vyznáních víry. Nejstarší vyznání víry jest vyznání apoštolské (*symbolum apostolicum*), všem křesťanům společné; kdož se tohoto vyznání nedrží, přestává býti křesťanem. Pak vyznání sněmu Nicejského (*symbolum Nicaenum*) z roku 325, o Božství Kristovu a vyznání víry Athanasiovo čili *symbolum Quicunque* z roku 333 o svaté Trojici.

V době reformační, kdež Bůh vzbudil muže horlivé a bohabojné, aby zkaženou církev k původní ryzosti apoštolské nazpět přivedli, a ty mnohé zlořády učením slova Božího odstranili, nastala znovu potřeba, víru křesťanskou přesně vyjádřiti; tak povstala mnohá výborná vyznání víry křesťanské, z nichž jsou pro nás nejdůležitější vyznání víry Bratrské v posledním vydání z roku 1609, druhé vyznání helvetské (*confessio helvetica posterior*) z roku 1566 Jindřichem Bullingerem v Curichu sestavené a Heidelbergský Katechismus sepsaný na rozkaz Bedřicha III., pobožného kurfirsta Falckského, roku 1563 v Heidelberce Kašparem Olevianem a Zachariášem Ursinem. Heidelbergský katechismus jest knihou symbolickou téměř všech církví reformovaných. Pro nás mají tato vyznání tu velikou cenu, že se ve všem úplně s Písmem svatým shodují, jsou pravý výraz učení Bo-

žího a perly církve podle slova Božího reformované. Můžeme směle tvrditi, že po Písmě svatém v literatuře křesťanské není knihy toho druhu, kteráž by tak jasně a potěšitelně nám ukazovala, co jest spasitelné učení Boží naproti učení lidskému, jako Heidelbergský katechismus.

V.

Předmět a rozvrh věrouky.

Náboženství pochází od Boha, a není tudíž výmyslem lidským, nýbrž spočívá na zjevení Božím. Takové zjevené náboženství jest jen jedno, a může jen jedno býti, proto že Bůh jeden jest. Toto jediné náboženství povstalo zjevením se Božím pokolení lidskému skrze muže Boží k tomu zvolené. Všecka ostatní náboženství povstala zkažením a přetvořením tohoto zjeveného náboženství pomocí rozumu a obrazotvornosti; tato přetvořená náboženství slují jménem všeobecným náboženství přirozená aneb lidská; zjevené náboženství jest náboženství Boží. Božímu náboženství učí nás věrouka reformovaná. Protož nesmíme věrouku považovati za pouhou věc rozumu a umění, sic jsme rozumem křesťané, ale životem pohané; nýbrž jakož jest evangelium Kristovo moc Boží a ne pouhá věda, tak musí učení z evangelia vážené moc svou na nás osvědčiti. Reformovaná věrouka má srdce i smýšlení naše reformovati, totiž obnoviti, a známost článků víry musí v nás vzbuditi víru samu v Ježíše Krista, Syna Božího.

Co víra jest, praví nám náš katechismus v otázce 21, totiž nejdříve jistá známost těch věcí, kteréž Bůh v slovu svém zjevil, a tomu lze se naučiti — pak ale také srdečná

důvěra, že i mně jest dán podíl v zásluhách Kristových k mému spasení — a tu působí Duch svatý. Víra nás lidi na nejvýš povyšuje a oblažuje: Blahoslavení, kteříž uvěřili (Jan 20, 29. Luk. 1, 45). Bez víry pak nemožné jest líbiti se Bohu (Žid. 11, 6). Kdežto rozum nás učí, považovati se za přední a nejnadanější tvory zemské, učí nás víra, že jsme dítky Boží a že máme právo i měštanství v nebi.

Vedle víry vyskytuje se dvoje poblouzení stejně záhubné, totiž pověra i nevěra. Pověra jest překrucování slova Božího, ku př. učení o očištcích, ctění svatých a odpustky, což nemá žádného základu v Písmě. Nevěra jest podrývání slova Božího; nevěra povstává obyčejně z marnivosti a zlé žádosti. V marnivosti člověk sám sobě lichotí, maje se za moudrého a osvětleného, když vše upírá, čemu smyslem svým nerozumí, dříve nežli to náležitě poznal a prozkoumal. Pramenem nevěry jest také zlá žádost; kdož se vydává v zlé společnosti, tropí si z víry posměch, aby tím ukojil hryzoucího svědomí. Písmo svaté dí, že nevěra ztrácuje, víra pak přivádí k spasení (Marka 16, 16).

Jelikož křesťanské náboženství má za předmět poměr mezi Bohem a člověkem, a jelikož člověk v původní svůj poměr k Bohu, z něhož vlastní vinou svou vypadl, sám sebou se opět navrátiti nemůže, nýbrž prostředníka a vykupitele k tomu zapotřebí má, dělí se věrouka křesťanská sama sebou na tři hlavní díly, totiž 1. Učení o Bohu čili Theologie, 2. Učení o člověku čili Antropologie, a 3. Učení o Prostředníku čili Mesitologie.

I. DÍL

U č e n í o B o h u.

(Theologie.)

§. 1.

O Boží jsouenosti.

Předmětem víry naší jest Bůh, náš nejvyšší poklad a jediný pramen všelikého života i spasení. Věřiti v Boha jest naší nejvyšší předností, jen vírou v Boha dělíme se podstatně od zvířat. Jméno Boží znamená v rozličných jazycích toliko jistou vlastnost Boží a nezahrnuje v sobě všecku plnost podstaty jeho. Člověku jest vědění o Bohu vrozené (*notitia Dei naturalis*), a netřeba mu je teprvé vychováním vštípati, jakož dí Pavel: Nebo což poznáno býti může o Bohu, známé jest jim; Bůh zajiště zjevil jim to (Řím. 1, 19). Vrozené vědění o Bohu udržuje se v člověku skrze svědomí, z čehož povstávají náboženství přirozená; avšak ani vrozené vědění o Bohu ani svědomí nepřivede nás k pravému a spasitelnému poznání Boha. Pravou známost Boží podává nám jen zjevení Boží v Kristu, jakož dí Jan 1, 18: Boha žádný nikdy neviděl, ale jednorozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, onť nám vypravil. —

1. Že Bůh, Tvůrce i Pán všeho, jest nejvyšším pokladem člověka, naznačují lidé, stavíce ho nad sebe a dávající mu ta nejslavnější jména, aby zjevíli jeho vznešenost (Žalm 73, 25—18). Ale mluva lidská jest příliš obmezená a chudá, tak že nemůže v jednotlivých slovích zahrnouti všecku plnost

Boží, ba člověk jí nemůže nikdy ani stihnouti, tím méně slovy vyjádřiti (Žalm 71, 15), protože naznačuje jméno Boží v rozličných jazycích vždy jen jistou vlastnost jeho, ale národové nemají jména pro Boha, v němž by shrnuli všecku plnost jeho slávy, dobroty, milosti, moudrosti i mocnosti. V českém jazyku značí jméno Bůh jeho bytí*) čili trvání, řecké jméno *θεος* a latinské *Deus* pochází od lesklých nebes, německé *Gott* značí jeho dobrotu. Také v Bibli slouží jméno *Elohim* jen k naznačení jeho úctyplné vznešenosti, toliko jméno *Jehova* dává nám věrnost a dobrotu Stvořitelovu v takové plnosti poznati, jak toho v žádném jiném jazyku nenalezáme.

2. Jelikož Bůh smyslům našim jest nepřístupný a rozumem našim nestižitelný, zanášelo se vždy umění lidské otázkou: Kde vzala se v pokolení lidském představa o Bohu? Odкуда vlastně víme, že jest Bůh? Na tuto otázku odpovídá nám Písmo svaté docela jednoduše a zřetelně vypravováním původu člověka: I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil jej (1 Mojž. 1, 27). I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země, a vdechl v chrůpě jeho dechnutí života (1 Mojž. 2, 7). Dle duše jest člověk původu Božího, a tohoto původu zůstal sobě člověk vědom; toto vědomí praví nám, že jest Bůh a podává nám představu o Bohu. V učeních Aténách odvolává se Pavel na toto vědomí, uváděje slova Aratova, že rodina Boží jsme (Skut. 17, 28). Ovšem se člověk pádem velice uchýlil od původu svého, ztratil obraz Boží, vypadnuv z kruhu Bohem mu vyměřeného. Ale jakož i nejvzdálenější potomci svržené a schudlé rodiny královské vědí o někdejší slávě rodu svého, tak zná i nejvzdálenější potomek padlého Adama, byť i jen mlhavě, Božský původ svůj.

3. Vrozené vědění o Bohu sluje přirozená známost Boží (*notitia Dei naturalis*). Přirozená známost Boha dokazuje se nejdříve schopností člověka, že může pozorovati stopy Boží v přírodě a tak poznati, že jest Bůh. Nebo praví-li apoštol Pavel: „Což poznáno býti může o Bohu, známé jest jim; Bůh zajisté zjevil jim to; nebo viditelné věci jeho hned od stvoření světa po věcech učiněných rozumem pochopeny bý-

*) aneb bohatost.

vají, totiž ta jeho věčná moc a Božství“ (Řím. 1, 19—20), uznává tím rozum člověka za schopný, že z věcí stvořených na Tvůrce souditi může. Aneb když David dí: „Nebesa vypravují slávu Boha silného, a dílo rukou jeho obloha zvěstuje (Žalm. 19, 2)“, přivlastňuje člověku mysl způsobilou, pochopiti mluvu přírody. Protož také vidíme, že všickni národové z věcí stvořených soudili, že jest Bůh stvořitel.

4. Přirozená známost Boha dokazuje se dále svědomím lidským. Svědomí, tento vnitřní soudce v člověku, kterýž veliký čin jeho k stoličce své volá, a jej buď schvaluje neb tresce, sluje všim právem vnitřní svědek Boží. Nalezát se v člověku dříve, nežli mu vychováním vštípeno bylo; a ohlížením se vždy po jakémisi neviditelném soudci dokazuje svědomí, že cítí Boha sobě přítomného, že na něm závisí a jemu odpovídno jest. Ve společenském životě připisuje se svědomí veliká moc na smýšlení a jednání člověka, a přede jest tento vliv velice záhadný. Člověk se domnívá, dokud má dobré svědomí, že správně jedná a ničeho se báti nemusí; obyčejně však má svědomí udušené za svědomí dobré. Svědomí není soudcem samostatným, nýbrž řídí se ve svých úsudcích dle poměrů a vychování; svědomí jest jako vosk, z něhož se ty nejrozmanitější tvary vyvésti dají. Protož mají také národové dle svých náboženských náhledů a národních obyčejů svědomí docela různě vyvinuté. Svědomí lidožroutovo soudí docela jinak o vraždě, nežli svědomí člověka civilisovaného; svědomí pohana vypadá docela jinak než svědomí křesťana, a v křesťanství soudí svědomí reformované docela jinak než svědomí římské. A nejen náboženské mínění, nýbrž i společenské postavení a povolání má veliký vliv na svědomí, obchodník má jiné svědomí než učenec. Z toho také poznáváme, jak strannický a nespravedlivý býti může úsudek dle nejlepšího vědomí i svědomí pronešený, na nějž se lidé tak rádi odvolávají; dle toho, jak jest člověk zaujat pro věc aneb proti věci, bude také to nejlepší svědomí souditi; pohan, žid a nevěrec soudí o dějinách křesťanských docela jinak než křesťan věřící; historik římský odsuzuje i ty nejlepší děje reformační a upírá všeliké požehnání z reformace plynoucí, a to vše dle domnělého nejlepšího svědomí (Skut. 26, 9. Jana 16, 2). Také při šetření zákona mravného nemá svě-

domi takové moci, jakáž se mu obyčejně připisuje, proto že přichází s výčitkami a tresty svými vždy teprvé po činu spáchaném, nikoli však nechrání a nevystříhá před činem zlým. Jen svědomí zákonem Božím zostřené a Duchem svatým u víře Syna Božího posvěcené má blahodárný vliv na smýšlení i jednání člověka a může ho před hříchem vystříhati (Jozef v Egyptě 1 Mojž. 39, 8).

5. Přirozená známost Boha dokazuje se konečně souhlasem národů. U všech národů, i těch nejnižších i nejdivočejších, nalezáme nějaké stopy náboženství a jakýsi způsob bohoslužby, čímž národové dosvědčují, že jim povědoma jest jsoucnost jakési Božské bytosti nad nimi stojící; tento historický zjev sluje souhlas národů (*consensus gentium*). Na tento souhlas národů upozorňuje nás již Cicero *Tusc. I. c. 13*, když říká, že není národa tak divokého a nelidského, jemuž by nebyla vrozena nějaká známost o Bohu. Při tom také praví, že víra v Boha není dílo úmluvy aneb společného snešení, že tento cit nepovstal skrze zákony, nýbrž jest od přirození, a souhlas národů že se musí považovati za zákon přírody. Co dokazují národové svou bohoslužbou jiného, než že vědí, že vzali původ svůj od Boha, že nad nimi stojí jakési Božství, jemuž něčím zavázáni jsou, ač právě nevědí, které jest toto Božství a jak lze k němu přijíti.

6. Tento souhlas národů v uznávání jakési vyšší bytosti nad sebou sluje náboženství přirozené, jehož se objevují rozličné odrůdy mezi národy. Nejhlavnější jsou: *Pantheismus* (všebožství) stotožňuje bytost Boží se světem; v něm ztrácí se pojem osobnosti Boží a osobní nesmrtnosti člověka, rovněž ztrácí v něm svůj význam rozdíl mezi dobrým a zlým. *Dualismus* (dvójbožství) stanoví dobrého i zlého boha, jakožto stejné bytosti, a staví říši dobrého i říši zlého na jeden stupeň (Ormudz a Ahriman, Peršané). *Polytheismus* (mnoho-božství) stanoví množství bohů a dovodí rozličné zjevy ve světě od zvláštních bytostí božských (pohané, Řekové a Římané). *Sabeismus* čili hvězdoslužba považuje hvězdy v jejich pevném a nezměnitelném řádu a s jejich dobrým neb zlým vlivem na zemi za původ božské moci. *Fetišismus* (od portugalského fetišo) jest ten nejnižší stupeň bohoslužby, považuje docela dle libovůle bez jakéhokoli pravidla věci

přirozené neb udělané (kámen, zvíře) za bohy a klaní se jim.

7. Všecka tato přirozená náboženství jsou jen přetvory a zkažená napodobení pravého zjeveného náboženství Božího, protože jsou také Bohu v ohavnosti. Hřích zbavil člověka s obrazem Božím zároveň také pravé známosti Boží, ponechav mu toliko mlhavou upomínku na Boha a slavný původ člověka. Zatemnělý rozum a zkažené srdce počalo sobě na základě této temné upomínky představu o Bohu znovu vzdělávati a bohoslužbu zřizovati; protož jest tato bohoslužba tím bídňější, čím více se národové vzdálili od zjevení Božího. Všecka přirozená náboženství mají více znemravňující než ušlechťující vliv na srdce i život národů, neboť jest v nich vědomě neb nevědomě skrytá snaha činiti to, což se líbí tělu a mysli (Efez. 2, 3); protož také sloužila bohoslužba přirozená obyčejně jen k uspokojení chtíčů smyslných aneb za zástěru nepravosti i nemravnosti.

8. Tím máme také dostatečnou odpověď na otázku, může-li přirozené vědění o Bohu přivést člověka k pravé známosti Boží, a člověk si pravý pojem o Bohu učiniti na základě vrozené upomínky na Boha. Výsledek všech přirozených náboženství dosvědčuje nám, že se pokolení lidské tím více vzdalovalo od pravé známosti Boží, čím více zapomínalo na původní zjevení Boží; z čistého monotheismu vyvinul se ohavný polytheismus. Nejpřednější soustavy pohanské (Budhismus, Brahmaismus) ukazují v pravěku známky monotheismu, to jest mají temné upomínky na jediného pravého Boha, kterýž se člověku zjevil hned v ráji. Avšak vývin, pokrok, učenost a vzdělanost národů, nejsouce spojeny se zjevením Božím, nenapomáhaly této temné upomínce k jasné a pravé známosti Boží, nýbrž kalily a zatemňovaly ji vždy více, až se konečně všeliká stopa pravé známosti Boží ztratila. Budhismus a Brahmaismus klesl v tu nejohavnější modloslužbu, a náboženství učených Řeků i Římanů skončilo snášením modl nejružnějších národů v jednu soustavu (synkretismus) a úplným mravním úpadkem. Vším právem dí ap. Pavel o všech přirozených náboženstvích: Měvše se za moudré, blázní učinění jsou; nebo změnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka, i ptactva i ho-

vad čtvernohých i zeměplazů (Řím. 1, 22—23). Že mysl lidská spustivší se zjevení Božího pravou známost Boží si jen kalí a vždy více od ní se vzdaluje, pozorujeme také v církvi izraelské a v církvi křesťanské (u Izraele stálé utíkání se k modlám pohanským od Boha živého, v křesťanství ctění svatých obrazů a považování kříže za odznak křesťanství).

9. Po vše věky zůstane pravdivé: Každý, kdož přestupuje a nezůstává v učení Kristově, nemá Boha (2 Jan 9). Jakmile se od slova Božího i v tom nejmenším uchýlíme, nízí ihned pravá a spasitelná známost Boží. Člověk může rozumem svým mnoho o Bohu poznati a mluvit, ale bez zjevení jest to jen Bůh vymyšlený, nikoli však ten pravý Bůh spasení. Ani v starém ani v novém věku nemáme příkladu, žeby se pohan bez slova Božího byl stal křesťanem, ačkoliv bylo dosti rozumných hlav, kteréž naopak vynakládaly rozum svůj k obhájení ukydaných bohů. Z toho také poznáme, co máme souditi o tvrzení mnohých učenců, že by byl Sokrates bez zjevení Božího přirozeným rozumem svým přišel k poznání pravého Boha. Bůh Sokratův není Bůh spasení, ten živý a pravý Bůh, nýbrž jen modla smyšlená a rozumem krásně ozdobená; taktéž vypadá rozumový Bůh filosofů křesťanských. Bez Krista nepoznáme Otce, kdož nemá Syna, nemá ani Otce; žádný nepřichází k Otcí, než skrze Syna (Jan 14, 6). Protož také není ani bůh Muhamedánů ani bůh nynějších Židů ten pravý Bůh; ač obě soustavy jsou přísně monotheistické a všeliká modlářství nenávidí, přec jest bůh jejich jen smyslná a mrtvá modla. Rozumová známost nedá nám účastenství s Bohem, rovněž jako nám mnoho neprospěje, víme-li, že ten neb onen mocnář v Číně panuje. Pravá známost Boží přináší s sebou život věčný (Jan 17, 3).

10. Přirozená známost Boží má jen tak dalece cenu, že ukazuje člověku Božský původ jeho a nynější vzdálenost jeho od Boha; že udržuje v člověku potřebnost společnosti Boží a že svědčí o schopnosti člověka k přijímání zjevení Božího; ačkoliv přirozené vědění o Bohu samo sebou nás nikdy k Bohu přivést nemůže. Rovněž jako hlad dosvědčuje, že tělo lidské potřebuje pokrmu, ač právě pocit hladu sám sebou nikdy nenasycuje.

§. 2.

Důkazy Boží jsoucnosti.

Boha žádný nikdy neviděl (Jan 1, 18); odkud tedy víme, že jest Bůh? Na to odpovídáme: že jest Bůh, víme odtud, poněvadž Bůh nenechal sebe bez osvědčení (Skut. 14, 17), nebo jím živi jsme, hýbeme se i trváme (Skut. 17, 28). Bůh osvědčuje se živý srdci i svědomí lidskému; odtud zná věřící Boha svého, a nepotřebuje, aby se mu jsoucnost Boží rozumem dokazovala. Znamením modl a mrtvých bohů jest, že musejí míti nějakého ochránce, kterýž se jich ujímá a jim k počtě dopomáhá (Soudc. 6, 31. Žalm 115. Žalm 135. Skut. 19, 23—27); ale živý Bůh zjevuje sám slávu a moc svou. Chtíti jsoucnost Boží rozumem dokázati, znamená tolik, jako postavití ho na roveň s modlami aneb učiniti ho závislým na našem uznání; protož také nemají tak zvané filosofické důkazy jsoucnosti Boží pro křesťana zvláštní ceny, aniž přesvědčí atheistu a urputného zapírače o Boží jsoucnosti.

1. Nejhlavnější důkazy, jimiž filosofové pohanští i křesťanští jsoucnost Boží dovozují, jsou tyto: 1. *Důkaz ontologický* (bytoslovný, Anselmem Canterburyským a Cartesiem vyvinutý) rozumují takto: Že stává pojmu o nejdokonalější bytosti aneb že se nejdokonalější bytost mysliti dá, dokazuje prý, že tato myšlená bytost také jako osobní žije. 2. *Důkaz kosmologický* (světoslovný, Platonem, Aristotelem a Tomášem Aquinským pěstovaný) soudí z trvání světa na nejvyššího učinitele světa; jedna věc povstává z druhé, až se přejde na původce všeho, kterýž trvá sám sebou. 3. *Důkaz teleologický* aneb fysiko-teleologický (účeloslovný, Anaxagoras, Sokrates) jest sprízněn s předešlým. Pořádek a soulad, jímž se všechno v přírodě běře za jistým účelem neb úmyslem, má dokázati nejmoudřejšího a nejlepšího stvořitele čili původce tohoto pořádku; (ale jak mnoho věcí vyskytuje se proti účelu a pořádku!) 4. *Důkaz historický* aneb consensus gentium; zvláště Cicero se odvolává, že všickni náro-

dové uznávají jakési božství. 5. *Důkaz morální* (mravní), hlavně Kantem pěstovaný, může také slouiti důkaz svědomí. zákon v srdci, Řím. 2, 14—15, aneb jak Tertullian dí, *testimonium animae* (svědectví duše): Mravní zákon neobmezeně v člověku soudící dokazuje zákonodárce, kterýž ho vštípil.

2. Pro všechny tyto důkazy rozumem smyšlené nalezá rozum lidský dosti protidůkazů; Atheista (upírač Božství) nedá se žádným důvodem donutiti k uznání Boha a k víře, proto že víra nepochází z rozumu, ale jest dar Ducha svatého (2 Tesal. 3, 2). Vědění o Bohu jest člověku přirozené a proto neztratitelné, člověk mu může sice odpírati, ale nemůže ho ze sebe vykořeniti, tak že sám upírač jest nejlepším důkazem Božství. Člověk se sice snaží, svou nábožností a bohoslužbou dodělati se známosti Boží, ale tělesný člověk nechápá těch věcí, kteréž jsou Ducha Božího (1 Kor. 2, 14). Bůh zjevuje se skrze zjevení svého slova a dává se znáti jako ta nejvyšší a nejdokonalejší bytost, jemuž samému všechna pocta přísluší; skrze zákon svůj a své Evangelium vstupuje v osobní poměr k člověku, a dává mu okusiti všelikou dobrotu bytosti své v Kristu Ježíši.

§. 3.

O Boží bytosti.

Bůh jest jeden: Slyš, Izraeli! Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest (5 Mojž. 6, 4); on sám jest Bohem a Pánem všech věcí, jediný, nejvyšší a věčný poklad člověka. Jako osobní Bůh dí o sobě: Já, já jsem Hospodin a žádného není kromě mne spasitele (Izai. 43, 11); jen osobní Bůh jest původem našeho spasení, jen k osobnímu Bohu můžeme s důvěrou přistupovati. Bůh Duch jest; jakožto Duch může toliko skrze Ježíše Krista v duchu a v pravdě v církvi své ctěn a vzýván býti.

1. Jednota neb jedinnost Boží není nějaká vlastnost vedle ostatních jeho vlastností, nýbrž jedinnost jest základem Boží bytosti. V stvoření i vykoupení zjevil se Bůh co jediný

bez jakéhokoli spomocníka (Řím. 11, 35—36); protož sluje on sám Pánem nebes i země a vládcem všech věcí. Člověk jest jeho dílo, jak dle prvního tak dle druhého stvoření. „Jsme zajisté jeho dílo, jsouce stvoření v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým“ Efez. 2, 10. Izaiáš táže se kap. 40, 18: „Ke komu připodobníte Boha silného?“ U porovnání s jedi-
ností Boží slují všichni bohové národů jen marnosti. Bytost Boží naplňuje nás ve své svrchovanosti hrůzou a chvěním, ve své milosti a dobrotě radostným obdivováním: Když spatřuji nebesa tvá, dílo prstů tvých, měsíc a hvězdy, kteréž jsi tak upevnil, říkám: Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, a syn člověka, že jej navštěvuješ? (Žalm 8, 4—5). O velikosti bohů svých mluvili také pohané a dávali jim jména jako Baal (pán), Moloch (král), Adonis (pán), Jupiter, jimiž důstojnost jejich naznačiti chtěli. Avšak všechna tato jména vzali ze zjevení Božího, aniž při tom zachovali pravou známost Boží; protož jsou tato jména jen pouhý zvuk, a panství bohů pohanských jest sobecké vládařství a tyranství, nikoli otcovské panování. Olympský Jupiter hoví si ve svém blahobytu, nestaraje se o stesky a bídu pozemskou; ale Bůh náš dokazuje svrchovanost svou v milostivém sklánění se k chudým a nízkým, jakož sám praví: Takto dí ten důstojný a vyvýšený, kterýž u věčnosti přebývá, jehož jméno jest svatý: Ačkoli na výsosti a v místě svatém bydlím, a však i s tím, kterýž jest skroušeného a poníženého ducha přebývám, obživuje ducha poníženého, obživuje také srdce skroušených (Izai. 57, 15). Onť jest pánem a vládcem ku spasení a oblažení lidu svého, protož nás také vybízí, abychom ho hledali, ujišťuje nás, že ho nadarmo hledati nebudeme (Žalm 27, 8. Izai. 55, 6. Žid 11, 6). Největší radost věřících spočívá v tom, že Hospodin kraluje (Žalm 97, 1. 99, 1); kdož se mu v ochranu dává, spočívá v stínu křídel jeho bezpečně (Žalm 91, 1—2).

2. Bůh náš jest Bůh osobní, to jest on jedná a mluví vlastní mocí svou, jest sobě své osobnosti vědom, a stojí naproti všem tvorům rozumným i nerozumným. V tomto ohledě praví: Já jsem Hospodin, toť jest jméno mé, a slávy své jinému nedám, ani chvály své rytinám (Izai. 42, 8). Aj národové před ním jsou jako krůpě od okova, a jako prášek

na vázkách se počítají (Izai. 40, 15). Osobnost Boží musíme tvrditi nejen naproti němým modlám pohanů a ledovému bohu muhamedánskému, nýbrž i naproti filosofii, kteráž Boha buď stotožňuje s přírodou (pantheismus), aneb ho považuje za pouhý pojem dobra (Plato). Takový bůh jest jen modla rozumová, kterouž duch lidský dle svého uznání hned větší hned menší slávou zdobí, moc jeho rozšiřuje aneb obmezuje. Osobní Bůh jest sobě vědom nekonečné mezery, kteréž stává mezi Stvořitelem a stvořením, na něm závisí všeliké stvoření, on pak na ničem. Jako osobní Bůh nemá tvorů zapotřebí, jest blažen sám v sobě, a naše dobré neb zlé činění nemůže blaženost jeho rozmnožiti aneb jí překaziti: Bůh ten, kterýž stvořil svět i všechno, což jest na něm, ten jsa Pánem nebes i země, nebydlí v chrámech rukou udělaných, aniž bývá ctěn lidskýma rukama, jako by něčeho potřeboval (Skutk. 17, 24—25). Ačkoli tvorů zapotřebí nemá, dokazuje právě tím osobnost svou, že nás zve k společnosti své s ujišťováním, že jen u něho a v něm jest naše blaženost. Osobnost svou dokazuje Pán, kdykoli dí: I zvíte, že já jsem Hospodin (Ezech. 11, 12. 37, 28); aneb když se praví, že litoval Hospodin, že učinil člověka na zemi, a bolest měl v srdci svém (1 Mojž. 6, 6). Tato lítost nepocházela snad z poznání, že by Bůh s člověkem v něčem byl pochybil, nýbrž že člověk nechtěl rozuměti dobrému úmyslu Božímu a štěstí svému; neboť mu nemůže býti lhostejno, když člověk sám sebe uvaluje v zahynutí. Jen o Bohu osobním, kterýž spasením oblažuje tvory své, může věřící říci: Mně nejlépe jest, přidržeti se Boha (Žalm 73, 28).

3. Při považování Boží bytosti musíme pamatovati, že Bůh Duch jest, abychom o nebeské velebnosti Božské nic zemského neb tělesného nesmýšleli. Při zvláštní příležitosti pravil Pán Ježíš: „Bůh Duch jest a ti, kteříž se jemu modlí, v duchu a v pravdě musejí se modliti“ (Jan 4, 24), aby totiž onu Samaritánku poučil, že ona i při své zdánlivé horlivosti náboženské nezná pravého a živého Boha (2 Kor. 3, 17—18). Co slovo Boží míní, poučujíc nás, že Bůh Duch jest, poznáváme částečně z druhého přikázání: „Neučiniš sobě rytiny“; aneb ze slov Páně: „Duch jest, kterýž obživuje, tělo nic neprospívá“ (Jan 6, 63). Člověk jakožto tvor tělesný a smy-

slný nemůže se nad smyslnost povznést a věcí Ducha Božího chápati, protož se vždy snaží, strhnouti bytnost Boží v smyslný obor svůj, aby si o ní nějaký pojem učinil. Že člověk nechápá duchovní bytnost Boží, z toho povstala modloslužba u pohanů, obrazoslužba a kříže i křížky u křestanů, odtud také pochází, že lidé ve svátostech zvláště ve svaté večeři tak tvrdošijně naléhají na tělesnou přítomnost Kristovu. Pravý výklad druhého přikázání objasňuje nám smysl slova: „Bůh Duch jest,“ to jest tělesnými smysly svými nevystihneme nikdy Boží bytnost, jest nám nepřístupitelná. Že Bůh Duch jest, tomu vyrozumívá ze všech křesťanských vyznání toliko církev reformovaná, neboť přijímá druhé přikázání v plném znění, pravíc, že Pán Bůh nemůže a nesmí žádným způsobem vyobrazen býti; protož také žádných obrazů netrpí. Všecky ostatní církve mají ohledně druhého přikázání zlé svědomí a hledí je obejít.

§. 4.

O sv. Trojici.

Bůh jeden jest; ale tento jediný Bůh zjevil se ve třech osobách, jako Otec, Syn i Duch svatý. Všecky tyto tři osoby mají společnou bytnost a společné vlastnosti Boží, tak že jest Otec Bůh, Syn Bůh a Duch svatý Bůh. Otec věčný, Syn věčný a Duch svatý věčný; nejsou však tři bohové a tři věční, nýbrž jest jeden Bůh. Vedle jediné bytnosti všem třem osobám společné, má jedna každá osoba své vlastní zvláštnosti, jimiž se mezi sebou rozeznávají, aniž by se ve tři bohy rozpadly. Rozdíl osob ve svaté Trojici spočívá v tom, že Otec Syna od věčnosti zplodil, a že Duch svatý od Otce i od Syna pochází. Učení o svaté Trojici zůstane nám na vždy vysokým a rozumu nepřístupným tajemstvím, zjevujíc nám, že máme Boha, kterýž láska jest, kterýž od věčnosti Syna miloval a spolu s Synem také Ducha v lásce obejmul.

1. Jedinosti Boží rozumíme nejdříve v tom smyslu, že nemáme vedle jednoho Boha druhého, naproti mnohobožství pohanskému, pak ale také v tom smyslu, že Bůh jest jediný, nemaje ani na nebi ani na zemi sobě rovného. Tato jedinnost v 5 Mojž. 6, 4 nevylučuje však Trojici, naopak zahrnuje ji v sobě, proto že se Bůh stále v trojím poměru k člověku zjevuje. V Starém zákoně naznačuje se tento trojí poměr slovy Bůh, Slovo a Duch Boží (1 Mojž. 1, 1—3. Žalm 33, 6. Aggea 2, 6. Izai. 48, 16), v Novém zákoně výrazy Otec, Syn a Duch svatý (Mat 28, 19. 2 Kor. 13, 13. Jan 14, 16. 15, 26), a tento trojí poměr, v němž se Bůh člověku zjevuje, nazýváme Trojicí Boží. Ovšem poznáváme Trojici teprve ze zjevení, ale jelikož se Bůh jináče zjevit nemůže, než jaký jest v pravdě dle své bytosti, soudíme z toho vším právem, že Trojice v samé bytosti Boží založena jest; že Bůh jako trojediný byl od věčnosti a že nepočal trojjediným býtí teprve při stvoření světa.

2. Jsou-li však v bytosti Boží tři rozdílné osoby, musí se dáti dokázati, že Bůh hned od prvopočátku, jakmile s člověkem v poměr vstupuje, ihned se objevuje ve třech osobách; jinak kdy by se jedna z těchto osob posléze zjevila, byla by bytost Boží rozdělená, a nemohli bychom osobě posléze zjevené věčnost přivlastniti. Důkaz toho jest docela jasný, Bůh zjevuje se dle tří osob svých jak v díle stvoření, tak v díle vykoupení viz 1 Mojž. 1, 26. Luk. 1, 35; protož zná Trojici Boží jak Starý tak Nový zákon. Nejhlavnější důkazy sv. Trojice v Starém zákoně jsou: 1 Mojž. 1, 26. 4 Mojž. 6, 24. Žalm 33, 6. Izai. 6, 8 srovn. Jan 12, 41 a Skut. 28, 25. Izai. 48, 16 Agg. 2, 6. Nejhlavnější důkazy v Novém zákoně jsou Mat. 3, 16—17. 28, 19. Jan 15, 26. 2 Kor. 13, 13. 1 Jan 5, 7. Protož jest lživé domnění, jako by učení o Trojici teprve v době apoštolské bylo povstalo; židovští rabinové znali před Kristem Trojici (Memra, Šechina, Slovo, Duch).

3. Že v Bohu rozličné osoby jsou, dosvědčuje nám též okolnost, že přes přísný zákaz, abychom sobě nečinili žádných obrazů neb podobenství o Bohu, proto že Bůh jest neviditelný a žádným způsobem vyobrazen býtí nemůže, Bůh předce na rozličných místech zjevuje se v způsobu lidském

a věřící se mu klanějí, aniž se při tom dopouštějí modlářství, viz 1 Mojž. 18, 1—4. 32, 24. Soudc. 6, 22. 13, 22. 2 Mojž. 3, 2. Mojž. 34. Na všech těchto místech praví se nám, že věřící viděli Boha, ač právě Bůh neviditelný jest. Tuto zdánlivou protivu objasňuje nám Syn Boží, kterýž se od prvopočátku věřícím zjevoval, a o sobě dí: Kdož vidí mne, vidí Otce (Jan 14, 9).

4. Tyto tři osoby mají jednu bytost, to jest jsou jeden Bůh, aneb jak se v církvi staré pravilo: Syn a Duch svatý jsou v stejné bytosti s Otcem (*ὁμοούσιος*). Pán Ježíš praví: „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10, 30). Že Otec jest Bůh, jest pravda zásadní (axiom), kteréž netřeba dokazovati. Že Syn jest Bůh, dokazují nám místa Jan 1, 1. 8, 58. 20, 28. Řím. 9, 5. 1 Tim. 3, 16. Tit. 2, 13. Žid. 1, 1 Jan 5, 20. Božství Synovo dokazuje se dále jmény jeho, že totiž sluje Bůh, Pán a Syn Boží: Žalm 2, 7. 45, 7—8. 110, 1. 2 Sam. 7, 14. Izai. 7, 14. 9, 6. Mich. 5, 2. Jerem. 33, 16. Malach. 3, 1. Božství Synovo vysvětluje také z jeho vlastností, že jest věčný, všemohoucí, všudy přítomný a t. d. Mat. 28, 18, 20. 18, 20. 11, 27. Jan 2, 25. 3, 35. 16, 30. 21, 17. Božství Synovo vysvětluje z jeho skutků, že posílá Ducha svatého, řídí církev, obživuje, odpouští hříchy a za nás se přimlouvá: Jan 15, 25. 16, 7. Efez. 1, 19—33. 1 Kor. 15, 25. Jan 5, 21. Mat. 9, 2. 6. Žid. 7, 25. Božství Synovo vysvětluje z Božské pocty jemu vzdávané: Marka 1, 4. Jana 9, 38. Zjev. 5, 12—13.

5. Božská bytost Ducha svatého dokazuje se taktéž: 1) Ze jmen Duchu svatému daných, anť sluje Duch Boží, a že to neznamena pouhou moc Boží, nýbrž samostatnou osobu, poznáváme ze Skut. 10, 19—20. 13, 2. Duchu svatému přivlastňuje se rozum i vůle: Izai. 40, 13. 1 Kor. 2, 10—11. 12, 11, jakož i osobní jednání. Duch svatý posílá: Izai. 48, 16. Skut. 13, 2. 15, 28 a uvádí v pravdu Jan 16, 13. Duch svatý obnovuje: Tit. 3, 5. 2) Z jeho Božských vlastností: onť jest všudy přítomný, Žalm 139, 7; všemohoucí, 1 Kor. 12, 11 vševědoucí 1 Kor. 2, 11. 3) Z jeho Božských skutků, anť uděluje milost i pokoj, Zjev. 1, 4, anť pečuje o církev. Skut. 15, 28. 20, 28. 4) Z Božské pocty jemu činěné, 2 Kor. 13, 13. Hřích proti Duchu svatému nebude odpuštěn: Mat. 12, 31—32. Ohledně Ducha svatého praví

apoštol Petr Ananiášovi: Neselhal jsi lidem, ale Bohu. Skut. 5, 4.

6. Tyto tři osoby v jedné Božské bytosti jsou od sebe jasně rozdílné, proto že každá z nich jedná vlastní mocí svou. Že Otec jedná vlastní mocí svou, poznáváme z Mat. 3, 17. 2 Mojž. 23, 20. Otec dal soud Synu; Otec chce, aby všickni ctili Syna. Že Syn jest samostatná osoba, kteráž vydává Božské rozkazy vlastní mocí svou a jedná jako Bůh, poznáváme z 2 Jan 15, 26. 8, 58. 10, 30. Skut. 9, 5. Zjev. 22, 16. Že Duch svatý jest samostatná osoba, jehož slov a rozkazů jako vůle Boží poslouchati máme, poznáváme ze Skut. 10, 19—20. 13, 2. Žid. 3, 7. Samostatné jednání těchto tří rozdílných osob v jedné Boží bytosti naznačuje se nejjasněji tím, že Bůh Otec nás stvořil, Bůh Syn nás vykoupil a Bůh Duch svatý nás posvěcuje čili vykoupení nám přivlastňuje.

7. Tážeme-li se, čím se rozeznávají tyto tři osoby v Boží bytosti, odpovídá nám Písmo svaté 1) že Otec Syna od věčnosti zplodil, že Syn od Otce zplozen a poslán jest jako Prostředník Boží a lidský. Žalm 2, 7: Vypravovati budu úsudek, Hospodin řekl ke mně: „Syn můj ty jsi, já dnes zplodil jsem tě.“ Toto „dnes“ znamená věčnost, proto že u Boha není ani včera ani zítra, totiž proměnění času, nýbrž vždy dnes. 1 Tim. 2, 5. Jan 1, 18. 3, 17. 2) Že Duch svatý pochází od Otce i od Syna dle Jana 15, 26: Když pak přijde ten Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, kterýž od Otce pochází, tenť svědectví vydávati bude o mně (Jan 16, 7. 20, 22). Rozdíl osob ve svaté Trojici nesmíme nikdy hledati ve větší neb menší důstojnosti a mocí, tak že by jedna osoba byla přednější druhé, aneb jedna podřízena druhé. Všecky tři osoby mají stejný podíl v našem stvoření, vykoupení i posvěcení, a všecky tři osoby jsou stejné cti a slávy hodny. Práví-li Pán Ježíš: „Otec můj větší jest nade všecky“ (Jan 10, 29), aneb nalezáme-li místa v Písmě svatém, z nichž se zdá, jako by Otec byl přednější Syna, míní se tím Kristus jako prostředník dle lidského přirození, ale nikoli podle svého Božství; neb máme z druhé strany mnoho míst, v nichž se nám praví, že Otec a Syn jedno jsou (Jan 10, 30. Řím. 9, 5). A což se na jednom místě přivlastňuje Bohu Otci, přivlastňuje se na jiném místě

Synu neb Duchu svatému: Izai. 6. Jan 12, 41 a Skut. 28, 25—26. Žalm 97. a 102. s Žid. 1.

8. Učení o svaté Trojici, že jest jeden Bůh ve třech osobách, a že ti tři jedno jsou, zůstane rozumu našemu tajemstvím nepochopitelným; a kdykoli se mudrosloví lidské pokusilo o rozřešení tajemství tohoto, přišlo vždy na cesty bludné; neb nám není zjeveno proto, abychom se myšlením svým pohřížili v propast Božství a se tázali, jak jest možné, aby tři jedno byli; nýbrž abychom poznali Boha právě tak, jak jest naším Bohem, jako Stvořitel, Vykupitel a Posvětitel, Bůh trojjediný. Tajemství sv. Trojice, ač námi nevystižené, zůstane vždy základním článkem víry naší, bez něhož bychom ztratili všeliké potěšení a důvěru v Boha. Právě považování sv. Trojice vede nás k tomu, abychom znali a věřili, že jediný a pravý Bůh pro nás žije, panuje a kraluje; tou příčinou vyznáváme srdečně s církví starokřesťanskou: *Unus Deus in trinitate et trinitas in unitate* (jeden Bůh v Trojici a Trojice v jednotě).

§. 5.

O Božích vlastnostech.

Bůh sám zjevuje, že jest, kdo jest a jaký jest; a toto projevování života Božího v poměru k světu a člověku nazýváme vlastnostmi Božími. Známosti Boží docházíme právě jen tím, že se Bůh v slovu svém zjevuje dle své vnitřní bytosti, aneb že prokazuje své vlastnosti. Boží vlastnosti dělí se na dvě třídy; první třída obsahuje vlastnosti naznačující Boží moc, jakož jest všemohoucnost, vsudy přítomnost, vševědoucnost, moudrost a věčnost; druhá třída obsahuje vlastnosti ukazující nám Boha, jakožto pramen vši lásky a všeho dobrého, jakož jest láska, spravedlnost, svatost a neproměnitelnost. Mluvíce o vlastnostech Božích, nečiníme tak z té příčiny, aby suad obmezený rozum náš sobě učinil nějaký pojem aneb představu o nadsmyslné bytosti Božské, nýbrž abychom živého Boha poznali

jako jedinou studnici všeho spasení a vší blaženosti, jehož Božská moc nám všechno daruje, což k životu a k pobožnosti náleží (2 Petr 1, 3), a bez jehož účasti jsme ti nejbídnější tvorové.

1. Že se Bůh v slovu svém zjevuje ve svých vlastnostech a dokonalostech, pochází jen z jeho nekonečné dobroty a lásky k nám, tvorům jeho; z vlastností Božích poznáváme, že Bůh žije a o lid svůj pečuje. Vlastností bohů udělaných aneb i smyšlených jest, že ústa mají a nemluví; oči mají a nevidí (Žalm 115, 4—7. 135, 15—17). Co by nám prospělo vědět o Bohu, kdy bychom nevěděli, jaký jest a v jakém k nám stojí poměru? A právě o tom poučují nás zjevené Boží vlastnosti. Známost Boží řídí se dle poznaných jeho vlastností; přivlastňuje-li se Bohu něco neslušného, jakož činili pohané, jest také poznávání Boha převrácené; aneb obmezují-li se vlastnosti Boží rozumem lidským, jest také známost Boží obmezená. Protož jest veliký rozdíl mezi známostí Boží křesťanskou a známostí rozumovou čili filosofickou. Filosof zná boha v rozumu svém, tak jak zná i každou jinou suchou vědu; avšak nestojí s ním v žádném bližším spojení; křesťan zná živého Boha co svého Boha, jehož vlastnosti a dokonalosti jsou člověku k dobrému, v němž žije a z jehož plnosti běže milost za milost (Jan 1, 16.).

2. První třída vlastností Božích ukazuje nám, jak Bůh sám všelike úcty, bázně a cti naší hoden jest; druhá třída vlastností Božích vzbuzuje v nás plnou důvěru k Bohu, jenž láska jest.

3. Bůh jest všemohoucí: Onť může mimo sebe činiti všechno, což chce. Bůh náš jest na nebi, čině všechno, což se mu líbí. Žalm 115, 3. U Boha všechno jest možné. Mat. 19, 26. Žalm 33, 9. Luk. 1, 37. Mat. 28, 18. Žid. 1, 2.

4. Bůh jest vševědoucí: Jedním rázem zná Bůh sám v sobě všechno co nejdokonaleji. Hospodine, ty jsi mne zkusil a seznal. Ty znáš sednutí mé i povstání mé, rozumíš myšlení mému zdaleka. Chození mé i ležení mé ty obsahuješ, a všech mých cest povědom jsi. Prvé než ještě mám na jazyku slovo, aj, Hospodine, již ty to všechno víš. Žalm 139, 1—4. A neníť stvoření, kteréž by nebylo zjevné před obli-

čejem jeho; nýbrž všechny věci jsou nahé a odkryté před očima toho, o kterémž jest řeč naše. Žid. 4, 13. Jan 1, 49. 2, 24. 21, 17. 1 Kor. 2, 10.

5. Bůh jest všudypřítomný: Onť jest u všech tvorů svých. Kamž bych zašel od ducha tvého? aneb kamž bych před tváří tvou utekl? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty; pakli bych sobě ustlal v hrobě, aj, přítomen jsi. Vzal-li bych křídla záře jitřní, abych bydlil při nejdalším moři; i tamť by mne ruka tvá provedla, a pravice tvá by mne popadla (Žalm 139, 7—10).

6. Bůh jest moudrý aneb sám moudrý: On sám zná záměry svého stvoření, a zřídil prostředky i cesty, kterýmiž se rada jeho slavně koná. Jak mnozí a velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine, všechno je moudře učinil, plná jest země bohatství tvého. Žalm 104, 24. Ó hlubokosti bohatství, i moudrosti, i umění Božího! Jak jsou nezpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho! Řím. 11, 33. 1 Tim. 1, 17. Žalm 136, 5. Přísl. 3, 19. Jerem. 10, 12. Zjev. 3, 18—19. Izai. 48, 17. Izai. 11, 2.

7. Bůh jest věčný: On zůstává tentýž, bez počátku, bez konce a bez postupu času. On sám má nesmrtelnost. 1 Tim. 6, 16. Žalm 90, 4. Jan 8, 35. 1 Petr 1, 20. Izai. 48, 16. Mich. 5, 2. Žid. 9, 14. S věčností souvisí neobsáhlost Boží, v níž Bůh nebe i zemi naplňuje, aniž ho nebesa nebes obsáhnouti mohou. Jerem. 23, 24. Izai. 66, 1—2. 1 Král 8, 22. S věčností souvisí též jednotejnost, dle níž nic není v Bohu, což by nebylo Bůh (nihil est in Deo, quod non sit Deus).

8. Bůh láska jest: Myť jsme poznali a uvěřili o lásce, kterouž Bůh má k nám. Bůh láska jest, a kdož v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Bůh v něm. 1 Jan 4, 16. Láska Boží spočívá na jeho dobrotě: Oslavujte Hospodina, nebo jest dobrý; nebo věčné jest milosrdenství jeho (Žalm 136, 1). Žalm 25, 8. Jakub 1, 17. Jan 3, 16—17. Mat. 11, 28—29. Žalm 143, 10. Dobrota a láska patří tak k jeho bytosti, že nemůže toho nechati, aby nečinil dobře, a že všickni jeho skutkové dobří jsou. I kdož se zatvrdí proti této dobrotě, musí uznati, že Bůh dobrý jest: Čili bohatstvím dobrotivosti jeho a snášelivostí i dlouhočekání pohrdáš, nevěda, že do-

brotivost Boží ku pokání tebe vede? Řím. 2, 4. Hněv jeho jest jen horlivost jeho dobroty a lásky, že úmyslu jeho nepoznáváme. V jednotlivých částech svých prokazuje se dobrota Boží jako milosrdenství a slitování; dobrý Bůh zná potřeby tvorů svých a slitovává se nad nimi, jakož se slitovává otec nad dítkami svými. Žalm 103, 13. Žalm 136. Žalm 147, 9. Pláč Jer. 3, 22—23. Z dobroty Boží plyne dále milost jeho. Bůh jest milostivý, to jest činí tvorům svým dobře, ač jsou nehodni, a odpouští nepravost, přestoupení i hřích. „Aby ukázal ve věku budoucím nepřevýšené bohatství milosti své, z dobroty své k nám v Kristu Ježíši; nebo milostí spasení jste skrze víru; a to ne sami z sebe, darť jest to Boží; ne ze skutků, aby se někdo nechlubil. Jsme zajisté jeho dílo, jsouce stvořeni v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým, kteréž Bůh připravil, abychom v nich chodili“. Efez. 2, 7—10. Z dobroty Boží plyne věrnost a pravda jeho, nebo Bůh splňuje všechna dobrá slova i zaslíbení svá. Pakliť jsme nevěrní, onť zůstává věrný, zapřítí sám sebe nemůže. 2 Tim. 2, 13. Žalm 117. 4 Mojž. 23, 19.

9. Bůh jest spravedlivý: On nechává a dává každému, což jest jeho, nepožaduje ničeho, čehož nedal; dává, kdež ničeho není; odměňuje dobré a tresce zlé. „Nebo Hospodin spravedlivý jest, spravedlnost miluje; na upřímného oči jeho patří (Žalm 11, 7). Kterýž odplatí jednomu každému podle skutků jeho (Řím. 2, 6). 2 Tessal. 1, 6—7. Jan 17, 25. Řím. 3, 5. Žid. 12, 23. Jan 8, 16. 1 Jan 1, 9. 2, 1. Jan 16, 8. Aby spravedlnost Boží dokázal a jí dosti učinil, na to jest zjeven Syn Boží v těle; v umučení Kristovu zjevuje se ta nejvyšší spravedlnost, jak v potrestání hřícha tak v odpouštění hříchů. Nežli by Bůh spravedlnost svou byl zapřel a hřích bez trestu ponechal, strestal ho raději na milém Synu svém hořkou a potupnou smrtí kříže; a jelikož dluh jest Kristem zaplacen a trest vytrpěn, jest Bůh spravedlivý, že hřích odpouští a nežádá od věřících znovu zaplacení. Bůh jest spravedlivý v zákoně svém, ve všech svých ustauoveních a soudech, kteréž ohlásil v slovu svém 5 Mojž. 32, 4. Ezdr. 9, 15. Bůh jest spravedlivý ve všem, což svědčí o člověku, a zůstane spravedlivý ve všech slovích svých. Žalm 51, 6. Řím. 3, 4. Onť jest spravedlivý v tom, že nežádá od člověka,

čehož mu nedal, a že dává všechno, kdež ničeho není. Řím. 1, 17—18. Onť jest spravedlivý v tom, že dopomáhá potlačeným k spravedlnosti, krev nevinnou mstí, a chudého i nuzného vytrhuje z ruky násilníka. Žalm 72, 12—14. 146, 7—9. Onť jest spravedlivý v tom, že miluje přímou, rovnost a spravedlnost, naproti tomu nenávidí a tresce všechno křivé, převrácené a dvojsmyslné; v soudu osoby nepřijímá. 5 Mojž. 10, 17. Skut. 10, 34. Gal 2, 6. Vůči (domnělé) spravedlnosti člověka neuznává jiné spravedlnosti, než která se úplně srovnává s Zákonem jeho. 5 Mojž. 27, 26. Mat. 19, 16—26. 5, 20.

10. Bůh jest svatý: jakož on sám jest světlo a život v čisté a neskalené slávě, tak nemůže jinak než čistotu, světlo a život milovati. Ale jakž ten, kterýž vás povolal, svatý jest, i vy svatí ve všem obcování buďte; jakož psáno jest: Svatí buďte, nebo já svatý jsem. 1 Petr 1, 15—16. Žalm 5, 5—7. Jan 17, 11. Luk. 1, 35. Mark. 1, 24. Skut. 3, 14. Žid. 7, 26. Zjev. 3, 7. 1 Petr 4, 14. Duch Boží sluje svatý, proto že netrpí společnosti s mrtvými a neužitečnými skutky temnosti. Člověk nechce poznati, že Bůh svatý jest právě proto, že jest dobrý; a že se hněvá i tresce právě proto, že miluje. Svatost Boží jest hrozná člověku bez Prostředníka, v svatosti své jest Bůh hříšníku oheň spalující Žid. 12, 29. Izai. 33, 14.

11. Bůh jest neproměnitelný: On zůstává na věky vším tím, čím jest. Od národu zajisté až do pronárodu jsou léta tvá; prvé nežlis založil zemi a dílo rukou svých nebesa. Onať pominou, ty pak zůstáváš, všechny ty věci jako roucho zvetšejí, jako oděv změníš je, a změněny budou. Ty pak jsi tentýž a léta tvá nikdy nepřestanou (Žalm 102, 25—28). Jakub 1, 17. Žid. 13, 8. Žid. 9, 14.

12. Filosofie považuje vlastnosti Boží obyčejně jen jako pojmy, kteréž napomáhají rozumu, aby si nějakou představu o Bohu učinil; jelikož prý Boha v nadmyslnosti jeho si představit nedovedeme, popisujeme ho dle jeho vlastností, a že prý člověk toliko v pojmech svých dělí, což v Bohu sjednoceno ješt. Avšak o takovém bohu pravíme, že jest modla rozumová. Křesťan poznává z vlastností v Písmě svatém zjevených svého všedostatečného Boha, kterýž vše-

cko, což má a čím jest, má pro své věřící; protož také nabývají věřící z poznaných vlastností Božích hojně útěchy a posily ve všech případech života.

13. Ohledně vlastností Božích musíme pamatovati, že sobě vespolek v ničem nevadí, a že jedna druhé není na újmu. V obmezené bytosti lidské by se ovšem všechny tyto vlastnosti nesrovnaly, jedna by musila druhou zmařiti, jakmile by se z nich staly vášně. Protož se také lidé domnívají ve své samolibosti, že Bůh prokazuje lásku na úkor spravedlnosti, aneb že by nemohl býti milostiv, kdy by chtěl býti ve všem spravedlivý a svatý. Toto převrácené domnění povstává odtud, že se vlastnosti Boží pojímají co lidské vášně; ale vlastnosti Boží jsou jeho nejvyšší dokonalosti, a tyto dokonalosti se spolu úplně shodují. U lidí jest ovšem pravdivé: *summum jus summa saepe injuria* (nejvyšší právo jest často nejvyšší křivda); ale Boží spravedlnost jest láskyplná, a láska jeho jest spravedlivá. Bůh se hněvá na hříchy, proto že láska jeho svatá jest; a Bůh odpouští hříchy, proto že jest nejen milostivý ale také spravedlivý. Toto tajemství nevysvětluje nám ovšem rozum lidský, nýbrž jediné evangelium Kristovo.

§. 6.

O stvoření.

Tajné uložení, jež ve věčné radě byl uzavřel, provedl Bůh nejprv ve stvoření, a potom ve vykoupení. Jak stvoření tak vykoupení má za účel, zjevití viditelným způsobem neviditelnou jinak slávu celé jeho bytosti. Stvoření jest svobodný čin lásky i moci trojjediného Boha. Bůh stvořil svět dobrý a dokonalý mocným slovem svým z ničeho. Na nebesích zřídil trůn svůj, aby všeliké řízení pocházelo s hůry, zemi pak dal synům lidským a upravil ji ve všem tak, že lidé na ní přebývají a všude dobroty jeho požívají mohou. Všecka díla svá dokonal Bůh v šesti dnech a odpočinul dne sedmého, aby uvedl v celé stvoření pořádek a dal nám

předtuchu věčného odpočinutí v Bohu. Bůh jako stvořitel nezávisí na ničem, všeliké pak stvoření na něm.

1. Jak Písmo sv. tak také vyznání víry apoštolské začíná se stvořením, protože stvořením počal Bůh prováděti tajné a věčné uložení své. Písmo sv. mluví často o uložení čili radě Boží, ustanovené před založením světa (Efez. 1, 4, 9. 2 Tessal. 2, 13. 2 Tim. 1, 9.), a zahrnuje v tom jak stvoření tak vykoupení, poněvadž oboje dílo směřuje k oslavení Božímu. Bůh sobě od věčnosti uložil svět stvořiti, a tím všechny své ctuosti a dokonalosti oslaviti. Při stvoření neměl Bůh za účel, zjeviti lásku svou tvorům, tak že by ho láska byla nutila k stvoření, jak se domnívají samolibí mystikové, že by Bůh bez nich ani býti nemohl, nýbrž účelem stvoření jest Bůh sám a ne člověk: Hospodin všechno učinil pro sebe samého, také i bezbožného ke dni zlému. Přísl. 16, 4.

2. Při stvoření myslíme obyčejně na Boha Otce, jako by on sám byl Stvořitelem; v užším slova smyslu jest ovšem Otec nejdříve naším Stvořitelem, poněvadž on sobě uložil nás stvořiti a toto uložení v Kristu provedl. Ale v širším smyslu jest Syn i Duch svatý stejně Stvořitelem jako Otec; vylučovati Syna a Ducha z díla stvoření znamenalo by upírati jim Božství. Písmo nám také docela jasně praví, že všechny tři osoby stejný podíl mají v stvoření. Hned v první zprávě o stvoření vidíme všechny tři osoby stejně činné, Bůh Otec tvoří skrze Slovo, t. j. Syna; a Duch svatý vznáší se nad vodami, t. j. pěstuje, což Otec skrze Syna stvořil. 1 Mojž. 1, 1—3. Toto společné působení sv. Trojice při stvoření objasňuje nám nejlépe Jan 1. Na počátku bylo Slovo . . . Rovněž dí Žalm 33, 6.: Slovem Hospodinovým nebesa učiněna jsou a Duchem úst jeho všechno vojsko jejich. 1 Jan 1. A když se jednalo o stvoření člověka, pravil Bůh Otec k Synu i Duchu: Učiňme člověka k obrazu našemu, podle podobenství našeho. 1 Mojž. 1, 26.

3. Svět vyšel z ruky Boží dobrý a dokonalý ve všech částech svých, jakož Bůh sám svědčí: I viděl Bůh vše, což učinil, a aj, bylo velmi dobré. 1 Mojž. 1, 31. Žádný zlozvuk a nelad nerušil dobrý řád Bohem zavedený. Ač se až po dnes diviti musíme moudrosti a dokonalosti Boží v světě

složené: „Jak mnozí a velcí jsou skutkové tvoji, Hospodine; jakť všeckys je moudře učinil!“ (Žalm 104, 24.), přec jest nesnadné tento dobrý soulad do podrobná na jednotlivých úkazích a příbězích ve světě dokázati (theodicé). Nejen že se objevují mnohé věci bezúčelné, nýbrž mnohé se zdají býti přímo proti účelu, jedna věc vadí druhé, jeden tvor žije ničením druhého. Hlavní příčinou neladu ve světě se jevícího jest hřích, hříchem učinil sobě člověk mnohou věc protiúčelnou aneb zmařil dobrý její účel; 1 Mojž. 3, 16—17.: „Zlořečená země pro tebe . . .“ Nadto slouží mnohá věc vyššímu účelu Božímu, kteráž se nám zdá býti bezúčelná. Účel věcí stvořených nesmíme měřiti dle svého prospěchu aneb dle svého mínění hříchem zkaleného. Jak krásný účel jeví se již v tom, že tělo lidské, ač hříchem podryté, všem krajinám a podnebím na zemi přizpůsobiti se může, tak že člověk v každém pásmě země žíti a dobrotu Boží spatřovati i požívati může.

4. Od prvopočátku zabývali se mudrcové otázkou, kde vzal se tento svět, z čeho povstal? A jelikož člověk nepřestává Boha měřiti dle svých slabých sil, myslí se vždy na nějakou prvotní hmotu, z níž Bůh svět shotovil. Avšak stanovením nějaké hmoty původní nebyl by Bůh stvořitelem, nýbrž pouhým výrobitelém. K tomu bychom se dále musili tázati, kde vzala se tato prvotní hmota? V Bohu nemohla býti, proto že Bůh Duch jest, a byla-li vedle Boha, musila by býti věčná jako Bůh, tedy bohem vedle Boha. Na otázku, z čeho povstal svět, odpovídá zcela jednoduše Písmo svaté, že jej Bůh vyvolal slovem svým z ničeho, a tím odpadá všeliké marné lámání si hlavy mudrců. Bůh povolává i těch věcí, jichž není, jako by byly. (Řím. 4, 17.) Vírou rozumíme, že učinění jsou věkové slovem Božím, tak že z ničeho jest to, což vidíme, učiněno. Žid. 11, 3. Jestliže se s touto odpovědí nespokojíme, upadáme v samé nesrovnalosti a musíme všemohoucnost Boží popírati.

5. Bůh stvořil svět v šesti dnech; dílo jednoho každého dne jest večerem a jitem přesně od sebe odděleno. Tu se tážeme, proč vynaložil Bůh na stvoření šest dní? když vyvolal všecky věci pouhým slovem z ničeho, mohl rovněž v jednom okamžiku všecko stvořiti, jako v šesti dnech. No-

vější geologie (zeměvěda), nerozumíc úmyslu Božímu, považuje těchto šest dnů za šest období, jichž země zapotřebí měla k svému vývinu a k nynějšímu útvaru. Avšak vyšlo-li všecko z ruky Boží velmi dobré, odpadá tím všeliký samovolný vývin země. Bůh zařídil hned od prvopočátku tvůrčí činnost svou tak, že se v ní jeví pořádek, tato duše všech věcí; *postupem* věcí stvořených určil Bůh řád, kterýmž se všecko brátí má jak v přírodě tak v království milosti. A lepšího postupu nad řád při stvoření šetřený nevynalezla dosud žádná věda. Oslavení jména Božího v Kristu Ježíši jest jediným účelem stvoření; avšak Bůh stvořil všecko pro člověka, aby skrze něho oslaven byl. Země ale nebyla zůstávajícím místem člověka; poslouživ úmyslu Božímu skrze poslušnost a setrvání v kruhu Bohem mu vyměřeném, měl člověk přenešen býti ve věčné a slavné odpočinutí Boží, a to mu zaručoval den odpočinutí aneb den sobotní hned při stvoření Bohem ustanovený. Žádné místo Pisma neprobírala stará i nová filosofie tak často jako první kapitoly první knihy Mojžíšovy; filosofie a přírodověda nerada přijímá doslovné Mojžíšovo podání o stvoření, a snaží se vždy znovu vymysleti nějaký nový způsob povstání světa. Ještě však se nikomu nepoštěstilo, utvořiti nějakou lepší a moudřejší geogonii (zeměplozi) nad slovo Boží.

6. Vyznávající Boha stvořitelem, rozeznáváme se od pohanů, kteříž tvrdili, že svět povstal silami přírody, kteréž si pohané zosobňovali; tím povstali rozliční jejich bohové. Jako staří pohané svým modlám se klaněli, tak má nynější věk novověké pohanství, totiž zbožňování světa čili pantheismus, kterýmž se Bůh se světem stotožňuje. Pravý opak pantheismu jest deismus, kterýž Boha ze světa vylučuje, tvrdě, že Bůh stvořil sice svět, pak se ale od něho vzdálil, tak že nyní toliko síly přírodní ve světě působí. Do takových bludů upadá rozum lidský, nepřijímaje svědectví slova Božího. Bůh stvořitel jest původem všeho; všecko má počátek, toliko Bůh sám jest věčný: z něho, a skrze něho, a v něm jsou všechny věci. (Řím. 11, 36.) On zdržuje všechny věci slovem moci své (Žid. 1, 3.); naplňuje nebe i zemi, jakož duše celé tělo proniká, tak jest Bůh všemu světu přítomen, přec však ho nebe i země neobsáhnou.

§. 7.

O Božím opatrování čili řízení.

Stvořiv Bůh svět, neponechal ho vlastnímu jeho osudu, nýbrž jak moudře všecka díla svá učinil, tak dobrotivě přijal je v opatrování své; na tvůrčí činnost Boží následovala činnost jeho řídící a opatrující. Opatrováním Božím rozumíme jeho všemohoucí a všudy přítomnou činnost, kterouž svět i všechny věci zdržuje a tak řídí, že směřují k účelu Bohem jim vyměřenému. Řízení Božímu jest všecko podrobno, jak věci veliké tak malé, jak to, což se děje podle vůle Boží, taktéž i to, což se děje proti jeho vůli, protož také nepřipouští slovo Boží žádné náhody aneb slepého osudu. K řízení Božímu patří také divy a zázraky, jimiž Bůh moc svou bezprostředně prokazuje. Jednostranné posuzování příběhů ve světě vede vždy k převrácenému pojmání řízení Božího. Otcovské Boží řízení všech věcí patří k nejpotěšitelnějším článkům víry křesťanské.

1. S učením o stvoření souvisí učení o řízení Božím, kteréž není nic jiného než stálé provádění stvoření; nebo jakž by žádných věcí nebylo, kdy by je Bůh nebyl stvořil, tak by ani okamžení ostáti nemohly, kdy by je Bůh neopatroval a nezdržoval. Stvořené věci trvají jen proto déle, poněvadž Bůh všem svým tvorům přítomen jest. Písmo svaté nás také hned od prvopočátku poučuje o Božím řízení, nebo po šesti dnech tvůrčí činnosti odpočinul Bůh dne sedmého, to jest tvoření nových věcí přestalo a nastalo opatrování věcí stvořených. Počátek opatrování Božího jest také naznačen v slovích: „A viděl Bůh vše, což učinil; a aj, bylo velmi dobré“. 1 Mojž. 1, 31. Kdy by Bůh svět po dokonání jeho byl opustil, byl by se musil zřici uložení svého, kteréž stvořením prováděti počal. Nejhlavnější místa poučující nás o Božím opatrování jsou: Žalm 36, 7.: „Lidi i hovada sám zachováváš, Hospodine.“ Celý Žalm 104. Žalm 147, 4. 8. 9. Mat. 10, 29—30. Skut. 17, 25. 28. Přísl. 16, 6. 33. Izai. 45, 6—7. Efez. 1, 11.

2. Opatrováním Božím v širším smyslu rozumíme hlavně jeho všemohoucí moc, kterouž svět a všechny věci zdržuje v řádu jim vykázaném, tak že měsíc, slunce a hvězdy konají pravidelný běh svůj (1 Mojž. 16—18.), že nepřestává setí a žeň, studeno a horko, léto a zima, den také a noc (1 Mojž. 8, 22.); aneb když celé národy, jednotlivé lidi aneb i nerozumné tvory tak vede, že účelu jeho sloužití musejí, jak to vidíme na Faraonovi v Egyptě, na národu židovském při ukřižování Páně: Skut. 4, 28.; na Cyrovi, když propustil Židy ze zajetí Babylonského (Izai. 45), na císaři Augustu, když vydal rozkaz, aby popsán byl všecken svět (Luk. 2.); na rozdělení moře Rudého (2 Mojž. 14.) a zastavení slunce v Gabaon (Jos. 10.). Opatrováním Božím v užším smyslu rozumíme hlavně otcovskou jeho pečlivost, v níž jak celou církev svou vůbec tak jednotlivé věřící zachovává a o ně pečuje; což vidíme na synech Izraelských na poušti, na Eliáši při potoku Karit (1 Král. 17.), na Danielovi v jámě-lvové (Dan. 6.) a t. p. Z řízení Božího nesmíme nic vyjímati, proto že Bohu není nic veliké aneb malé, nic důležité aneb nepatrné, jediný vlas hlavy naší jest mu tak důležitý jako veliký Babylon. Ruka jeho řídí jak ty, kdož chodí po cestách jeho, tak ty, kteříž mu vzdorují; řízení jeho nevzdalují se ani od činů zlých, jakož dí Augustin: *Non fit praeter Dei voluntatem, quod fit contra ejus voluntatem* (neděje se mimo vůli Boží, což se děje proti jeho vůli). Avšak Bůh není původcem hřícha aniž má podíl ve zlém, když i hříšníky rukou svou řídí; při hříchu propůjčuje Bůh hříšníku toliko života a síly k provedení zlého úmyslu jeho, jakož to činí co Stvořitel také tvorům nerozumným. Bůh také nechce násilně potlačití svobodné rozhodnutí člověka, Bůh mu nedává vnuknutí zlého, ale používá často zlého jeho rozhodnutí k dosažení úmyslu svého, a Boží spolupůsobení v hříchu člověka vyvodí ze zlého dobré, jakož nám to Písmo dokazuje na prodání Jozefa: „Vy skládali jste proti mně zlé, ale Bůh obrátil to v dobré“. (1 Mojž. 50, 20.) Konečně řídí Bůh spolu člověka ve zlém, aby strestal hřích hříchem, tak když skrze bezbožného Nabuchodonozora potrestal bezbožný Jeruzalém.

3. Při ničem není Bůh nečinným divákem, protož také nemá náhoda aneb osud v řízení Božím žádného místa, a

křesťanu se nikterak nesluší mluvíti o náhodě neb osudu. Náhodou nazývají lidé události, jichž příčinu neznají; osudem nazývají příběhy, jimž se vyhnouti nemohou. Bůh zná i nejskrytější příčiny věcí; hříšníka stihá soud jeho proto, že odpírá vůli Boží, ale věřící přijímá dobré i zlé z otcovské ruky Boží, věda, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému. (Řím. 8, 28.) Nejjasnějším důkazem, že se nic neděje náhodou aneb maní, jest narození Pána Ježíše v Betlémě; nařízením svým přinutil pohan Augustus Jozefa a Marii jíti do Betléma, kdež se Kristus dle předpovědění naroditi měl; jistě že Augustus při vydání rozkazu nejméně měl na mysli zaslíbení Boží.

4. K řízení Božímu patří také divy a zázraky. Div jest událost, kteráž se nedá vysvětliti obvyklým během věcí aneb souvislostí přírody. Divy slují také znamení (Žalm 135, 9.), jimiž Bůh moc svou znáti dává. Divové neslouží především k vzbuzení víry, nýbrž toliko ku po'vrzení víry, často také k zatvrzení nevěřících a k odejmutí jim výmluvy. (Mat. 11, 20—24. 12, 38—42.) Víru vzbuzuje v srdci toliko Duch svatý skrze slovo Boží, a když lidé skrze vymyšlené zázraky chtějí vzbuditi víru v srdci lidu, dokazují tím jen svou pověru a neznámost moci Ducha i slova Božího. Bůh sesílá vždy nejdříve slovo své k vzbuzení víry (Žalm 107, 20.), pak teprve posilňuje vzbuzenou víru divem učiněným (Jan 9, slepý od narození, Náman malomocný. 2 Král. 5.) Majíce slovo Boží, nepotřebujeme divů, abychom uvěřili, nýbrž máme na evangelium přestati. Avšak s druhé strany nesmíme také divy Kristovy a divy všech mužů Božích, v Písmě svatém podané a Duchem Božím působené, slučovati s lživým duchem chytráků, kteříž mámili lid pověřivý, předstírajíce divotvornost (jako spiritisté a divy tak zvaných svatých). Protož nesmíme, upírajíce lidem možnost k činění divů, také divy Boží upírati. Jelikož se divotvorností chopili chytráci, aby lživými zázraky využítkovali zpozdilost lidskou ve svůj prospěch, nastala nedůvěra k divům vůbec, a věk osvěcený upíral možnost divů a stotožňoval divy Boží s lživými zázraky lidskými. Na to pravíme, že zázraky lidské směřovaly vždy jen k omámení jiných, kdežto divy Boží směřují k oblažení a zachování lidí. Námítka, že by Bůh nyní již

více takových divů nečinil jako za starodávna, a že zákony přírody žádných divů nepřipouštějí, jest docela nepodstatná; nebo zákony přírody nejsou nějaká moc sama sebou působící, nýbrž jsou jen jistá pravidla, dle nichž Bůh svět řídí, a již v tom objevuje se množství divů, že Bůh dle těchto pravidel vždy nové věci tvoří. A jakož v nynější době nevěřící svět divů Božích nevidí, tak jich ani za starodávna nevěřící neviděli, i když Bůh před očima jejich div učinil. (Jan 12, 28—30.) Věřící vyznává až po dnes, že Bůh sám činí divy veliké. (Žalm 136, 4.)

5. Považujeme-li jednotlivé příběhy, ve světě se objevující, jednostranně se svého vlastního stanoviska, upadáme v rozličné bludy ohledně Božího řízení. Bludná pojmání Božího řízení povstávají obyčejně ze sobeckého domnění člověka, jako by se svět dle náhledů a žádostí jednotlivce řídit musil, a neřídí-li se tak, jest člověk ihned nakloněn, podezřívati Boží řízení. Nemůže-li člověk všecko srovnati s rozumem svým, aneb nevede-li se mu dle jeho přání, hledá vinu toho v řízení, místo v sobě samém. Tak bloudili Epikureové, upírajíce vůbec všeliké řízení věcí pozemských. Stoikové vymyslili si místo řízení úplnou nutnost všech věcí, kteréžto nutnosti nejen všechny věci, nýbrž i Bůh sám podřízen jest; tuto nevyhnutelnou nutnost nazývali fatum (osud). Peripatetikové tvrdili, že Bůh sice zná a zpytuje všechny věci, avšak je všechny neřídí a nespravuje, nýbrž jen nebeské pohyby vzbuzuje a skrze ně zemským věcem sílu dává, aby se něco vykonalo; podobně asi jako ve stroji jedno kolečko točí druhým. Všecky tyto bludy filosofů pohanských vloudily se v rozličných přetvorách do filosofie a mínění křesťanského; avšak ani v rouše křesťanském nepřestaly býti bludem.

6. Chceme-li řízení Božímu ku poučení a potěšení svému právě porozuměti, musíme je pojímati všestranně se stanoviska Božího a pamatovati, že Bůh při svém řízení jak každého jednotlivce tak celek na zřeteli má. Což se jednomu zdá býti škodlivé, jest jinému užitečné; čemu dnes nerozumíme, objasní se nám možná zítra; což neslouží jednotlivci, prospívá celku a naopak. Ale jakož i ten nejlepší král a nejobratnější vojvůdce nemůže všeliké své jednání tak zaříditi, aby u jednotlivých poddaných nenarazil na od-

por a křivé posuzování, tak se také lidé chovají k řízení Božímu. Řízení Boží, v světle Písma svatého pojato, ukazuje nám, že Bůh sám všechny věci moudře a dobrotivě spravuje, aby sloužily k slávě jeho a k spasení věřících, že řízení Boží lidským rozumem a míněním napravit se nedá, a že jsme jen tehdy dobře opatřeni, když se svému věrnému Bohu a dobrotivému Otci do milosti oddáváme.

§. 8.

O anjelích.

Anjelé čili poslové jsou duchovní bytosti, kteréž Bůh v první den stvořil a výtečnými silami obdaril k vykonávání rozkazů svých a k službě bohabojných. Anjelé jsou dvojího druhu, dobří a zlí. Dobří anjelé jsou duchové, kteříž setrvali v knížetství a povolání Bohem jim vykázaném, protož slují také anjelé svatí. Zlí anjelé jsou duchové, kteříž neostříhali knížetství svého, ale příbytek svůj opustili, Bohu se zprotivili a tak přišli ku pádu. Dobří anjelé slují v Písmě svatém zástupové, trůnové, knížata, mocní, cherubínové, serafínové a služební duchové, aneb anjelé Boží; počet jejich jest nesčetný a působení jejich skryté. Zlé anjely zahrnuje Písmo pod jménem všeobecným Belzebub, ďábel a satan. Tělesným okem nemůžeme anjelů viděti. Ač jsou anjelé tak slavní a výteční duchové, že převyšují důstojností a mocí svou všechny tvory pozemské, přece jsou také jen tvorové a nepřísluší jim proto pocta božská, aniž jich smíme vzývati. Anjel Hospodinův, kterýž se věřícím Starého zákona často zjevoval, není anjel stvořený, nýbrž hlava všech anjelů a kníže vojska Hospodinova (2 Mojž. 3. Jozue 5, 14. Žid. 1, 6), totiž Syn Boží sám, protož se mu také Božská pocta děje.

1. Ač právě Písmo svaté často anjelů připomíná, přece nám nepodává nikde soustavné o nich učení, nýbrž jen příležitostně při jejich se zjevení a působení poučuje nás

o jejich bytosti a povolání. Že anjelů stává, předpokládá Písmo všeobecně, ač nám nepraví zřejmě, kdy povstali. O jejich stvoření vůbec skrze Krista praví se: Skrze něho stvořeny jsou všechny věci, kteréž jsou na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné: buďto trůnové neb panstva, buďto knížatstva neb mocnosti (t. j. anjelé). Kolos. 1, 16. Rovněž dí 1 Mojž. 2, 1: „A tak dokonána jsou nebesa a země, i všecko vojsko jejich,“ toto vojsko značí jak hvězdy tak anjely. U Joba 38, 7. čteme, že anjelé jako synové Boží stvoření země přítomni byli a plesali, z čehož soudíme, že Bůh anjely stvořil v první den před počátkem země.

2. O bytosti a povolání anjelů zjevuje nám Písmo následující věci: Anjelé jsou duchové a tím se rozeznávají od pozemských bytostí tělesných, Mat. 22, 30. Žalm 104, 4.; jakožto duchové tvoří vojsko čili zástupy nebeské, protože se jmenuje Bůh tak často Hospodin zástupů. Počet jejich jest nesčíslný: Tisícové tisíců sloužili jemu, a desetkrát tisíckrát sto tisíců stálo před ním (Dan. 7. 10.); sláva, síla a známost jejich jest veliká. (Žalm 103, 21. Mat. 24, 36. 26, 53. 2 Tessal 1, 7.) Povolání jejich spočívá v tom, že jsou poslové Boží, aby sloužili radě jeho, rozkazy a soudy jeho vykonávali a věřícím spomáhali: Zdaliž všickni (anjelé) nejsou služební duchové, kteříž posíláni bývají k službě pro ty, kteříž mají dědičně obdržeti spasení? (Žid. 1, 14. Skut. 12, 23.) Jeden jediný anjel Bohem poslaný dostačí k přemožení nejmocnějšího vojska (2 Král. 19, 35.), a k vyproštění z nejpevnějšího žaláře (Skut. 12, 7. 10.); nic nemůže anjelům překážeti v konání rozkazů Božích. Jakožto služebníci Boží jsou anjelé přítomni v shromáždění věřících (1 Kor. 11, 10. 1 Tim. 5, 21. Efez. 3, 10. 1 Petr 1, 12.); radují se nad každým hříšníkem pokání činícím (Luk. 15, 10.), nosí duši věřících do lůna Abrahamova (Luk. 16, 22.), a chrání obzvláště maličkých. (Mat. 18, 10.)

3. S anjely setkáváme se v celém Písmě svatém, hned od ráje, kdež se nám praví, že cherubínové ostříhali s mečem plamenným cestu k stromu života (1 Mojž. 3, 24.), až po Zjevení sv. Jana (káp. 22, 8—9.). Při každém důležitějším zjevení rady Boží k našemu spasení setkáváme se také s anjely; v Novém zákoně spatřujeme anjely v jejich po-

volání hlavně u Zachariáše, u Marie, u pastýřů na poli, u Jozefa ve snách, u Kornelia a u Petra ve vězení, u Pána Ježíše při jeho narození, na poušti, v Jetsemane, při jeho vzkříšení a na nebe vstoupení; a budou také při jeho druhém příchodu.

4. Věřící mohou Bohu se modlití, aby jim seslal pomoc byť i skrze anjela svého, nikdy však nesmíme přímo k anjelům se modlití, je za pomoc prositi, jim se klaněti aneb skrze ně přísahati; taková čest přísluší Bohu samému. Také nejsou anjelé vševědoucí a všudy přítomni, aby nas mohli slyšeti, aniž přijímají anjelé této cti; jakož čteme, když se ap. Jan zjevenému anjeli chtěl klaněti, že mu řekl anjel: Hleď, abys toho nečinil; jsemť spolumlužebník tvůj i bratří tvých, těch kteříž mají svědectví Ježíšovo; Bohu se klaněj. (Zjev. 19, 10.) Protož jest ctění strážných anjelů modlářství Bohu odporné. Jména anjelů, kteráž se nám v Písmě svatém jmenují, jsou: Michal, což znamená: kdož jest jako Bůh silný? Uriel, což znamená: Bůh jest mé světlo; Gabriel, což znamená: má síla jest Bůh.

5. Vedle dobrých anjelů mluví Písmo svaté též o zlých anjelích; zlými se stali tito anjelé svou vzpourou a neposlušností. Bůh sám jest nezměnitelně dobrý, ale jeho anjelé, jakož i člověk jsou stvořeni proměnitelně dobří. Zlí anjelé zprotivili se rozkazu Božímu, nechtěvše sloužiti lidem, jakožto tvorům mdlejší, a pohrdli raději slávou svou. Z té příčiny nemohl jich Bůh dále u sebe trpěti, a oni též nechtěli déle u Boha zůstat; tedy pýcha jejich přivedla je ku pádu. V epištole ap. Judy verši 6. čteme o nich: „A ty anjely, kteříž neostříhali svého knížetství, ale opustili příbytek svůj, k soudu velikého toho dne vazbou věčnou pod mráкотou schoval.“ Jelikož Bůh neuložil sobě o zlých anjelích jako o člověku pád jejich napravití, nýbrž v zatracení jejich ponechatí je chtěl, nepodává nám Písmo bližší zprávy o pádu anjelů, a naznačuje nám toliko, že zhřešili. 2 Petr 2, 4. Pád anjelů udál se před pádem člověka, a padnuv ďábel, svedl člověka. Vůdce zlých anjelů jest ďábel, avšak ďábel jakož i anjelé jeho jsou pod mocí Boží. Jméno ďáblovo (*διαβολος*) vysvětluje nám Písmo tím, že ho nazývá žalobníkem bratří. Zjev 12, 10. Kristus nazývá ho vražedníkem, lhářem a otcem

lži. Jan 8, 44. Tak poznáváme skrze ďábla počátek zlého; bez ďábla musili bychom původ zlého hledati v Bohu. Ďábla může jen proto stávat, poněvadž stává Boha, rovněž jako jen proto stává zlého, poněvadž stává dobrého aneb stínu z příčiny světla, bez světla nebylo by ani stínu; ďábel stal se ďáblem odporem proti Bohu, zlé povstalo odporem proti dobrému. S ďáblem spojila se tak mnohá pověra, proto že pohané přijavše křesťanství, z bohů svých učinili zlé duchy, a tak ďáblu více cti a moci přikládali, nežli Pánu Kristu; malovati ďábla jest docela zpozdilé proto, že ho tělesným okem nikdo neviděl.

6. Pro ďábla a jeho anjely není naděje, že by pád jejich napraven býti mohl, soud jejich jest nezměnitelně vyřčen. Protož velmi bloudili někteří staří církevní otcové (Origenes) tvrdíce, že v konečném napravení všech věcí také ďábel a jeho anjelé přijdou k spasení. Bludné toto domnění povstalo z převráceného pojímání slov Petrových v Skut. 3, 21, a sluje napravení všech věcí (apokatastasis panton). Naproti tomuto bludu praví ap. Pavel: Neboť nikoli nepřijal anjelů, ale símě Abrahamovo přijal. (Žid. 2, 16.)

II. DÍL.

Učení o člověku.

(Antropologie).

§. 9.

Člověk, koruna stvoření.

Stvořiv Bůh všechny věci k slávě své a pro člověka, učinil také člověka samého jakožto nejdivnější a nejdokonalejší dílo ruky své. Člověk pozůstává z těla a z duše; tělo jest původu zemského, duše pochází od Boha. Bůh dal duši člověka rozum k vyzkoumání všeho, schopnost ke všem věcem, neobmezenou vůli a podivuhodnou paměť. Také tělo lidské, ač z prachu země vzdělané, a každý jednotlivý oud jeho jest kromě hřícha veliký div Boží, žádný stroj nevyrovná se v dokonalosti tělu lidskému. Pro přednosti těla i duše sluje člověk vším právem korunou stvoření; avšak člověk převyšuje ostatní tvory nejen dokonalejšími a hojnějšími dary, jimiž jest nad ně obdařen, nýbrž přede vším vznešenějším účelem, za nímž od Boha stvořen jest; kdežto ostatní tvorové jsou učiněni pro člověka, jest člověk stvořen pro Boha. Veškeré pokolení lidské a všickni národové země mají původ svůj z jednoho člověka a pocházejí z jedné krve.

1. Člověka musíme poznati jakožto zvláštní dílo Boží, vzdělané vlastní rukou Stvořitelovou, na němž Bůh slávu a dobrotu svou v nejhojnější míře zjeviti chtěl. Protož nám také Písmo svaté zvěstuje, jak zvláštní péči vzdělání člo-

věka věnoval; kdežto všechny ostatní tvory a věci pouhým slovem svým z ničeho vyvolal, stvořil člověka následkem zvláštní rady sv. Trojice, jakož čteme: Řekl opět Bůh: Učiníme člověka k obrazu našemu, podle podobnosti našeho. (1 Mojž. 1, 26.) A tohoto člověka tak zvláštním způsobem stvořeného učinil Bůh pánem všelikého stvoření pozemského. (1 Mojž. 1, 26—27. Pánem jsi ho učinil nad dílem rukou svých, všechno jsi podložil pod nohy jeho. Žalm 8, 7.) Touto zvláštní péčí, již vzdělání člověka věnoval, ukázal Bůh, že chtěl stvořiti bytosti, kteréž tvoří zvláštní říši pro sebe, stojící mezi Bohem a ostatními tvory, mající něco společného jak s Bohem tak i s jinými tvory. V tom právě spočívá vznešenost člověka, že ač tělo jeho má stejný původ s ostatními tvory, přece také zároveň jest rodu Božího. (Skut. 17, 28—29.)

2. Ovšem převyšuje člověk ostatní tvory také i výtečnějšími dary přirozenými, jakož jest rozum, řeč a jiné, pak i dále vyvinutějšími schopnostmi tělesnými; tak na příklad snese tělo lidské více nežli tělo nejsilnějších hověd, ač se zdá býti mnohem křehčí, což ale pochází jen z náказы hřícha; a ke všem schopnostem zvířatům od přirození daným dá se tělo lidské vycvičiti, tak že člověk překoná zvíře i v těch schopnostech, kteréž se zdají býti předností zvířete.

3. Avšak přirozené tyto přednosti poskytovaly by člověku toliko přední místo mezi tvory jemu rovnými a nedaly by záruky, že by se také jiný tvor schopnostmi svými někdy nad člověka povznést nemohl. Toliko Boží původ, z něhož povstal, a nebeský účel, k němuž stvořen jest, zaručuje člověku nepoměrnou vznešenost a upevňuje nepřekročitelnou mezeru mezi člověkem a zvířetem; tak že i nejmolejší novorozenátko stojí na tak vysokém stupni, že ho ani nejvycvičenější zvíře dosáhnouti nemůže. Protož jest zpozdlíle a vši zkušenosti odporující domněnání pohanských i křesťanských mudrců, že by člověk vývinem přírody a vzdělaností byl se povznesl na přední místo; z opice vyvine se vždy zase jen opice.

4. Člověk pozůstává z těla a duše; tělo jest vzato ze země, duše jest dána od Boha: I učinil Bůh člověka z prachu země, a vdechl, v chřípě jeho dechnutí života; i byl člověk

v duši živou. (1 Mojž. 2, 7.) Rovněž jako prvnímu tak uděluje Bůh až po dnes každému člověku na svět přicházejícímu zvláštní duši jeho. Duše jakožto bezprostředně posílá od Boha jest určena pro věčnost, totiž jest nesmrtelná; ač má duše počátek, přec nemá žádného konce. Ač ze země vzato, jest tělo Bohem tak upraveno, že může s duší věčnou blaženost sdíleti; protož také vyznáváme těla z mrtvých vzkříšení.

5: Podstata člověka tedy pozůstává z dvou částek, z těla i duše, což sluje dychotomie (dvoudílnost). Ovšem mluví Písmo na některých místech o duchu a duši tak, že se zdá, jako by to byly dvě rozdílné části podstaty lidské; tak dí ap. Pavel: Celý váš duch i duše i tělo bez úhony ku příští Pána našeho Jezukrista zachováno budiž (1 Tessal. 5, 23.); z čehož někteří soudili, že by podstata člověka se dělila na tři části (trichotomie, trojdílnost), ale to jest nepravé. Nebo duše a duch jsou jen dva různé znějící výrazy jedné a tétéž duchovní části člověka, což poznáváme již z toho, že zemřítí se hned nazývá pustiti duši a hned zase pustiti ducha. 1 Král. 17, 21. Skut. 15, 26. Žalm 31, 6. Duch a duše znamená v Písmě svatém totéž a užívá se jedno místo druhého. Luk. 1, 46—47.

6. Za nepopíratelnou pravdu uznati musíme, že veškeré pokolení lidské pochází z jednoho člověka a má jednoho společného otce. Důležitost této pravdy ukázal Bůh sám, vzdělav ženu z muže, a nikoli ze zvláštního prachu země. Rovněž dí ap. Pavel: Bůh učinil z jedné krve všecko pokolení lidské, aby přebývalo na tváři vší země. (Skut. 17, 26.) Jednotu pokolení lidského dokazuje též solidárnost lidská, již staří naznačovali pravidlem: homo sum, et nil humanum a me alienum puto (člověk jsem, a nic lidského není mi cizí). Solidárnost čili celistvost praví nám, že známe-li jednoho člověka dle hlavních jeho rysů, známe celé pokolení lidské; že co cítí jeden, cítí také všickni ostatní; čeho se dopustí jeden, toho jsou schopni všickni; potřeby a vady jednotlivce jsou potřeby a vady celku. Na jednotě pokolení lidského zakládá se všeobecná zkaženost hřícha a všeobecná potřebnost vykoupení skrze jednoho prostředníka. Dle podoby těla dělí se sice pokolení lidské v patero hlavních plemen, a tato

plemena zdají se často od sebe tak vzdálená býti, jako by společný původ byl nemožný; avšak z druhé strany jsou přechody tak blízké, že spřízněnost jest očividná. K tomu nerozhoduje toliko zevní útvar těla, nýbrž vlohly duše, a ty jsou v zárodcích svých společny všem plemenům. Jednota pokolení lidského jest také z důvodů přírodních uznána nej-
přednějšími přírodozpytci. Člověk, jenž by nechtěl původ svůj míti z Adama, musil by nejdříve dokázati, že nepodléhá vše-
obecným potřebám a nedostatkům lidským.

§. 10.

Původní stav člověka.

Člověk poslý z ruky Boží byl mravně dokonalý a nesmrtelný, v čemž spočívala jeho pravá blaženost. Tento původní stav člověka sluje stav pravosti, nebo v něm byl člověk právě takový, jaký býti měl. S mravní dokonalostí byla spojena vůle k dobrému nakloněná, schopnost ku konání dobrého, čistota od hříchu, soulad všech sil duševních a úplná volnost k setrvání v tomto stavu. Bůh postavil člověka v ráji a dal mu s podmínkou poslušnosti veškeré dobroty své v plné míře požívat. Závadkem stálé blaženosti byl člověku strom života. V stavu nevinnosti byl sobě člověk blaženosti své dobře vědom.

1. Že člověk poslý z ruky Stvořitelovy byl bez hříchu, dokazuje se nám hned z prvopočátku: A viděl Bůh vše, což učinil, a aj, bylo velmi dobré. (1 Mojž. 1, 31.) To nemůže také jinak býti, proto že Bůh nemůže býti původem hřícha; ze svaté ruky Boží nemohlo pojití nic nečistého; zvláště když povážíme účel, za kterýmž člověk stvořen jest. Člověk měl býti nástrojem k zvěstování slávy a dobroty dokonalého i svatého Boha, a tento nástroj nemohl Bůh hned v zárodcích zříditi nedokonalý a nečistý. Dokonalým nazýváme, což účelu svému úplně vyhovuje; v původním stavu svém vyhovoval člověk úplně účelu Bohem jemu vytknutému, protož byl mravně dokonalý.

2. Mravní dokonalost nesmíme považovati za pouhý zárodek dobrého, za pouhou možnost činění dobrého aneb ostříhaní se od hřícha, nýbrž za skutečné činění dobrého, tak že člověk vědomě a zúmyslně dobré chtěl i činil, neb byl od Boha obdařen potřebnými k tomu silami duše. Hlavní síly duše jsou rozum a vůle; rozum poznával jasně dobré, nebyv zatemněn hříchem, a co rozum dobrým poznal, toho následovala vůle docela volně a ochotně; v tom právě spočívala pravá svoboda člověka. Z poznání rozumu a z rozhodnutí vůle povstávají žádosti a náklonnosti duše; ty všechny majíce původ svůj z čistého pramene, byly čisty a hříchem neskaleny, směřující k slávě Boží, k blaženosti duše a k dobrému bližního. Pravý toho opak nastal hříchem: jakmile se rozum a vůle zkazily, musily se též zkaziti vyplývající z nich žádosti, protož praví Písmo, že nyní tělesné žádosti rytěřují proti duši. (1 Petr 2, 11.) Svobodu člověka v původním stavu nesmíme považovati za libovůli neb nevázanost, jako by člověk ničím nebyl býval vázán, nýbrž jakož se vůbec každá svoboda jistými pravidly řídí, tak se řídila svoboda člověka pravidlem zákona čili příkázání Božího; s podmínkou poslušnosti pohyboval se člověk docela volně v stavu svém. Avšak podmínka poslušnosti neobmezovala člověka tak, že by člověk k původnímu stavu svému byl býval připoután, jako na př. strom do země zasazený má sice plnou volnost rozkládati se do výše, šířky i hloubky, avšak z místa svého přec hnouti se nemůže, nýbrž člověk měl plnou volnost, setrvati v tomto stavu aneb z něho vystoupiti.

3. Stvořiv Bůh člověka tak dokonalého a postaviv ho v tak svatém stavu, dokázal dostatečně, že ho chtěl úplně oblažiti; nadto mu dal strom života za viditelný důkaz stálé blaženosti. Strom života zaručoval člověku nesmrtelnost a stálou blaženost, dokud by člověk setrval v stavu, v němž toto vše pro něho připraveno bylo. Pravá blaženost jest však jen ta, kterouž člověk vědomě požívá a náležitě oceniti dovede. K plné blaženosti náleží také, aby si jí člověk byl vědom; kdož by neznal cenu zlata, nedovedl by si ho vážit, byť ho měl i množství. Protož nesmíme člověka v původním stavu přirovnávati nemluvněti, kteréž jest sice bla-

ženo v péči matčině, avšak neví, čeho požívá. Člověk byl sobě blaženosti své vědom, a v tom byla blaženost jeho úplná. To poznáváme také z toho, že upomínka na blažený stav původní v paměti národů se zachovala, a že touha po něm ještě vždy v srdci lidském přebývá (Ovid: „Aurea prima sata est aetas“; zlatý věk básníků; Hesiod, Virgil, Plato).

§. 11.

Obraz Boží.

Základem mravní dokonalosti a blaženosti člověka byl obraz Boží, v němž člověk stvořen jest. Obrazem Božím rozumíme dokonalou spravedlnost a svatost, kteráž činila člověka způsobilým, aby Boha právě poznával a dobře konal. Obraz Boží nebyl nějakým mimořádným nadpřirozeným přídavkem člověku uděleným, ani nějakou podstatnou částkou přirození lidského, ani nějakou silou duševní, nýbrž obraz Boží byl stav, v nějž člověk postaven byl, aby v něm trval a tak účelu Božímu vyhovoval.

1. V čem spočíval obraz Boží? Na tuto otázku dávají se nejrůznější odpovědi. Již staří mudrcové pohanští znali učení o obrazu Božím. Pohanští mudrcové spatřovali obraz Boží v přímé postavě člověka, v řeči a těm podobných přednostech tělesných, jimiž vyniká člověk nad ostatní tvory. Křesťanští mudrci vyrozumívají obrazem Božím obyčejně duši nesmrtelnou a rozumem obdařenou, svobodnou vůli a panství nad ostatními tvory. (1 Mojž. 1, 28.) Naproti tomu podotýkáme, že jest těmito přednostmi sice naznačen rozdíl mezi člověkem a zvířetem, avšak tím ještě není dokázáno podobství s Bohem; nebo v čem se člověk liší od zvířete, v tom ještě nemusí býti podoben Bohu. Bůh jest Duch, nemaje tělesné postavy ani přirozeného rozumu, aby mu člověk v tom podoben býti mohl. Všeobecně se uznává, že člověk pádem svým ztratil obraz Boží, avšak nesmrtelnou duši, rozum, vůli, řeč, přímou postavu a těm podobné přednosti podržel člověk

i po pádu, protože v nich nemohl spočívatí obraz Boží. Ovšem že uznáváme tyto přednosti za následky čili účinky obrazu Božího, avšak nejsou samým obrazem Božím. Rovněž jako když slunce z obzoru se vzdálilo, účinky jeho v přírodě ještě po delší dobu pozorujeme, tak se také udržují následky obrazu Božího v pokolení lidském, ač právě obraz Boží sám již dávno se ztratil.

2. Taktéž bloudí církev římská, tvrdíc, že obraz Boží byl toliko mimořádným přídavkem člověku uděleným (*donum superadditum*); tak že člověk ztracením obrazu Božího jen nepodstatnou věc ztratil, bez níž se také obejítí a blažen býti může. Protož necítí církev římská veliký žal nad ztrátou obrazu Božího, a má tak snadnou pomoc proti hříchu přirozenému; dle mínění římského odčiní již zevní pokřtění přirozený hřích se všemi následky jeho.

3. K poznání obrazu a podobenství Božího musí nám výraz sám nápomocen býti. Bůh se může v člověku obraziti a člověk může Bohu podoben býti toliko ve vlastnostech, kteréž patří přirozeně k bytosti Boží, avšak při tom jsou sdílňny člověku. Ve všemohoucnosti a vševědoucnosti nemůže člověk podoben býti Bohu, proto že tyto vlastnosti nejsou sdílňny přirození lidskému; avšak spravedlnost a svatost patří přirozeně k bytnosti Boží a při tom jsou tyto vlastnosti sdílňny člověku, protože spočíval obraz Boží v dokonalé spravedlnosti a svatosti. Tomu nás učí jasně Písmo svaté; Kristus jest obraz Boží (Kolos. 1, 15. Žid. 1, 3.), v něm přebývá dokonalá spravedlnost a svatost; jsouce v Krista oblečení, jsme v obraz Boží obnoveni. „Oblectěž toho nového člověka podle Boha stvořeného v spravedlnosti a svatosti pravdy.“ Efez. 4, 24. Kolos. 3, 10. V obraz Boží musí člověk obnoven býti, totiž v spravedlnost a svatost postaven, z níž byl vypadl. Jen když obraz Boží poznáme jako stav, v nějž člověk postaven byl, můžeme také říci, že člověk měl volnost, v tomto stavu setrvati aneb z něho vykročiti. Že obraz Boží byl dokonalá spravedlnost a svatost, dokazuje nám vývin pokolení lidského. Obraz Boží byl zdrojem mravní dokonalosti a pravé známosti Boží; jakmile se zdroj tento hříchem zacpal, padalo pokolení lidské vždy hloub do nepravosti a mizela vždy více známost Boží; jen tím vysvětluje se, proč

národové při rozumové vzdělanosti vždy hloub padali v kal hřícha a v ohavné modlářství. Považujíce obraz Boží za stav, říkáme, že člověk byl stvořen *v obrazu* Božím, a nikoli podle obrazu aneb k obrazu Božímu.

§. 12.

Příkázání Boží.

Člověka mravně dokonalého a všelikou dobrotou Boží oblaženého postavil Bůh v ráji, a dal mu příkázání: „S každého stromu rajského svobodně jísti budeš; ale se stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez; nebo v který by koli den s něho jedl, smrtí umřeš.“ 1 Mojž. 2, 16—17. Toto příkázání Boží nesměřovalo k rozmnožení blaženosti člověka; nýbrž dokazovalo svrchovanost a panství Boží nad člověkem, zdržovalo člověka v poddanosti a poslušnosti k Bohu, ukazovalo mu cestu, kterou se brátí má. Stromem pak života zaručeno mu bylo stálé požívání této blaženosti.

1. Proč dal Bůh prvním rodičům příkázání? tak se často tážeme, považujíce blažený stav člověka; vždyť tím byla svoboda jejich obmezena a možnost dána k ztracení nevinnosti; nebylo by člověku lépe bývalo, kdy by ho Bůh byl nechal beze všeho obmezení a příkázání? Nikoli, rajské příkázání nepošlo z libovůle Boží, nýbrž bylo požadavkem Boží svrchovanosti nad člověkem a postavení člověka k Bohu. Ačkoliv Bůh člověka stvořil tak dokonalého a nade všecka jiná stvoření ho povýšil, tak že bylo všecko jiné učiněno pro člověka, přec nebyl člověk sám pro sebe stvořen, nebyl sám svým pánem, aneb jiným bohem vedle Boha Stvořitele; nýbrž byl stvořen pro Boha, aby jeho dobrotu a lásku oslavoval. Bůh sobě vyhradil panství nad člověkem, jakož dal člověku panství nad ostatními tvory. Pro člověka spočívalo vše v poměru jeho k Bohu, a tento poměr byl naznačen příkázáním, že může se všech stromů rajských svobodně jísti, ale jednoho stromu u prostřed ráje nemá se

dotýkati; tento strom vyhradil sobě Bůh. Tento strom dokazoval člověku viditelným způsobem právo a panství Boží nade vším stvořením, jediné toto právo vyhradil si Bůh, a nemohl ho sdíleti s člověkem, proto že by pak nebyl více zůstal Pánem i Bohem a člověk by nebyl mohl v něm blažen býti; nebo blaženost jest jen u Boha, a svoboda jenom v poslušnosti Nejvyššího.

2. Příkázání bylo také nevyhnutelným požadavkem postavení člověka k Bohu. Člověk neměl sám sebe určovati aneb sebe sama dobrým učiniti, nýbrž povinností jeho bylo, tak zůstat, jak ho Bůh stvořil, čili setrvati v slovu a v postavení k Bohu, v něž byl postaven. Aby poznal toto své postavení, naznačil mu Bůh příkázáním meze, z nichž co tvor Boží vykročiti neměl. Příkázáním stal se člověk sám sobě vědom svobody své, poznav, že se nepohybuje cestou svou v trpné svobodě jako hvězda na obloze, kteráž z mezí svých vykročiti nemůže, a tak ani sobě vědoma není svobody své, aneb jako ryba v širém moři, nýbrž že jest mu také volno, vybočiti z cesty své. Rovněž měl se učiti příkázáním, vážit si blaženosti své, zvěděv, že vykročí-li z mezí mu vykázaných, vypadne také z blaženosti. Ostříhaje příkázání Božího měl člověk setrvati v poslušnosti a důvěře k Bohu, netoužiti po známosti dobrého i zlého, a ujištěn býti, že Bůh obmýšlí mu jen dobré. U dítky přestává poslušnost a důvěra, jakmile zvěděti chce, zamýšlí-li otec s ním dobře, čili nic; tak přestává také u člověka důvěra, jakmile v něm povstane pochybnost o dobrém zámyslu Božím. Protož nepozůstávalo člověku jiného, než buď setrvati v slovu a příkázání Božím, aneb svévolně proti zřejmé vůli Boží meze mu vytknuté překročiti. Následek setrvání v poslušnosti byl by býval, že by stav jeho na věky byl stvrzen.

3. Z toho poznáváme, že příkázání v ráji dané nepošlo z libovůle, jako by snad Bůh člověka také byl mohl ponechat bez příkázání a obmezení, nýbrž že jest to věčně nezměnitelný a nezrušitelný zákon Boží, kterýž určuje poměr mezi Bohem a člověkem, mezi Stvořitelem a stvořením.

§. 13.

O p á d u.

Bůh sám jest nezměnitelně dobrý, všickni pak tvorové jako anjelé i člověk jsou proměnitelně dobří učinení, s podmínkou poslušnosti. Jakož jest neproměnitelnost základní vlastností Boží, tak jest měnitelnost nerozlučně spojena s bytostí tvorů; měnitelnost sama v sobě není ani vadou ani předností, nýbrž patří nerozlučně k podstatě tvorů, protože tvor nemůže býti neproměnitelným Bohem. V proměnitelnosti tvorů musíme hledati původ pádu, zkázy a hříchu lidského, jehož počátek nám 1 Mojž. 3. podává. Svatý Bůh a dobré jeho, přikázání nemůže býti původem hříchu; Bůh se své strany udělil člověku vše, což ho mohlo zachrániti před hříchem; a nezamezil-li Bůh pádu Adamova násilným zakročením, jednal tak z vyššího ohledu na hojnější zjevení slávy a dobroty své v Kristu Ježíši; pak proto, že nechtěl násilí činiti svobodě tvorů rozumných. Rovněž nemůže býti ďábel původem hřícha, ačkoli byl příčinou svedení, neboť člověk měl dostatečnou sílu, aby odolal pokušení. Člověk sám jest původem hřícha; máje z jedné strany všecky schopnosti k setrvání a k dokázání poslušnosti, z druhé pak strany plnou volnost k vystoupení z prvotního stavu, volil z vlastního rozhodnutí sveden pokušením ďáblovým neposlušnost a zpouř proti Bohu. Přestoupiv člověk přikázání Boží, vypadl z obrazu Božího, ztratil spravedlnost i svatost, možnost ku konání dobrého, upadl v smrt, a stal se otrokem hřícha; trest následoval ihned za přestoupením.

1. Kde vzal se v tom krásném a rozkošném souladu stvoření Božích ten hrozný a všecko kazící nlad hřícha? Tot otázka pro křesťana na nejvýš důležitá. Apoštol Pavel praví k Řím. 5, 12., že skrze jednoho člověka hřích na svět všel, z čehož vidíme, že před pádem nebyl na světě, že Bůh hřích neučinil a že tudíž Stvořitel sám není původ-

cem hříchu. Mohlo by se totiž zdáti, jako by Bůh sám stvořením člověka, vydáním přikázání a nezamezením pádu byl zavdal první příčinu k hříchu. Avšak Bůh byl by jen tehdy původem hřícha, kdy by při stvoření byl vložil v člověka zárodek zlého; čemuž sama bytost Boží jakož i zřejmé učení Písma odporuje. V svaté Boží bytosti nemá místa ani ta nejmenší skvrna hřícha, protože nemůže také z ruky Boží nic hříšného pojití. Ovšem povstala vydáním přikázání možnost přestoupení, ale tuto možnost nevyvolal Bůh sám, nýbrž povaha člověka; nebo rovněž jako možnost k přestoupení, tak byla také člověku přikázáním dána možnost k setrvání v poslušnosti. V tomto ohledě praví apoštol Jakub 1, 13.: Bůh nemůže pokoušín býti ve zlém, aniž také on koho pokouší. Kdy by Bůh měl i ten nejmenší podíl v původu hřícha, pak by nemohl na hříchy se hněvati a je trestati.

2. Jelikož ap. Pavel praví, že hřích skrze jednoho člověka všel na svět a Písmo svaté nám hned z počátku vypravuje, že ďábel ve způsobu hada první rodiče svedl, nemáme-liž původ hřícha hledati v ďáblu? Ovšem že se pád zlých anjelů v nebi udál před pádem Adamovým, ovšem že ďábel byl nástrojem k svedení rodičů; ale z toho, že ďábel padl, nenásledovalo, že musil také člověk padnouti, a na-proti pokušení ďáblu v ráji nestál člověk tak mdlý, bezbranný a k zlému náchylný, jako jsme nyní, nýbrž obdařen všemi silami k přemožení pokušení. A jestliže přes to vše propůjčil ucha pokušiteli, jednal z vlastního a svobodného rozhodnutí. Protož jest člověk sám původem svého pádu i přestoupení. Kdy by byl původ hřícha někde jinde mimo člověka, děla by se člověku křivda, když by se vina hříchu uvalila na samého člověka. Ale poněvadž člověk sám jest původem hřícha svého, protože nepřijímá Bůh výmluvy Eviny, že ji had svedl, a Písmo svaté uvaluje vším právem na člověka samého všelikou vinu a následky hříchu. Žalm 51, 6. 7. Izaiáš 59, 2. Ozeáš 13, 9.

3. Že pak člověk, tak slavnými dary obdařen, padnouti mohl, toho spatřujeme možnost v jeho proměnitelnosti, totiž že se mohl změnit. Člověk byl v obrazu Božím mravně dokonalý, avšak nebyl nezměnitelně dokonalý, kterážto vlastnost samému Bohu přísluší; člověk měl možnost nepadnouti

(poterat non labi, Augustin), tak že se mohl hříchu vystříhati, kdy by byl chtěl; avšak neměl nemožnost padnouti, tak že by nebyl mohl padnouti, i kdy by byl chtěl. Tuto nemožnost padnouti byl by od Boha přijal teprvé po setrvání v obrazu Božím a po dokázání poslušnosti; jakož svatí anjelé tuto nemožnost padnouti od Boha přijali za odměnu, že setrvali v postavení svém. Člověk měl možnost nepadnouti, mohl setrvati, kdy by byl chtěl; tomu on však nechtěl, nýbrž vzal slovo Boží v pochybnost, pustil nedověru k Bohu v srdce své, vnuknutím ďáblovým povstala v něm žádost vyrovnati se Bohu, a jedením se stromu zapovězeného byl doplněn skutečný pád jeho jakož i zpoura proti Bohu, prameni života a dárce vši blaženosti.

4. Podání pádu v 1 Mojž. 3. není nějaké báječné aneb allegorické znázornění vývinu člověka ze stavu dětského k vědomému věku dospělosti, tak že by člověk teprvé pádem byl odložil svou dětskou nedospělost, jak filosofové míní, což právě sliboval ďábel rodičům; nýbrž podání v 1 Mojž. 3. jest skutečnou historickou událostí, o níž také pohané vědí, o níž se opírá vědomí hřícha a pocítování viny v člověku hned od počátku se nalézající. Všeliké jiné vysvětlování počátku hřícha v člověku a zlého na světě jest převrácené a nesmyslné, byť je i největší mudrci zastávali. Jen tak, jak Mojžíš nám vypravuje, poznáváme jasně původ hříchu, a dějiny pokolení lidského stvrzují to nade vši pochybnost. Nebo trest následoval hned za hříchem, ráj byl ztracen, panství člověka zmařeno, zahrada Eden jakožto viditelný obraz nebeské blaženosti před člověkem zavřena, člověk byl vyhnán v práci lopotnou, bídu i marnost pozemského života, a navrácení se k Bohu i k stromu života bylo člověku na vždy zamezeno, jakmile poznal dobré i zlé. —

§. 14.

Následky pádu.

Jaké následky člověku nastanou, přestoupí-li přikázání, oznámil mu Bůh sám, řka: „V který bys koli

den s něho jedl, smrtí umřeš.“ Přestoupiv Adam přikázání, vypadl z obrazu Božího, v němž samém život jeho spočíval, a upadl v smrt; protož praví apoštol Pavel: Odplata za hřích jest smrt. (Řím. 6, 23.) Smrt, v níž člověk následkem přestoupení upadl, jest trojího druhu, smrt duchovní, tělesná a věčná. Jakož byl obraz Boží stav, v němž se člověk před pádem nalézal, tak jest také smrt stav, v němž se člověk po pádu nalézá; protož jest smrt pravý opak obrazu Božího. V smrti jest zahrnuta všeliká zkáza i bída člověka po pádu, tak že jsme neschopni k nějakému dobrému a náchylni ke všelikému zlému, že ležíme pod hněvem a zlořečenstvím Božím, že jsme otroci ďábla i hřícha, nepřátelé Boží a tělesní. Jelikož jest Adam otcem pokolení lidského, mají všickni bez rozdílu podíl v následcích pádu, totiž jsou mrtví ve vinách a hříších. (Efez. 2, 1.) Jen důkladné a srdečné poznání zkázy a bídy naší učí nás vykoupení v Kristu nade vše si vážit a opravdově po něm toužit.

1. Pád člověka běreme v doslovném významu, totiž že vypadl z obrazu Božího. Jméno pádu vede nás samo sebou k pravému poznání obrazu Božího. Byť obraz Boží byl býval podstatnou částí přirození lidského, nebyl by mohl člověk z něho vypadnouti, poněvadž ale obraz Boží byl stav v dokonalé spravedlnosti a svatosti, mohl člověk z něho vystoupiti a tak obraz Boží ztratiti. Pádem neztratil člověk žádnou podstatnou část svého přirození ani na těle ani na duši, jakž by se snad mnohý domníval, aniž mu nějaká část přibyla; tělo i duše zůstaly dle bytosti své nezměněny, jen stav jejich se změnil. Obraz Boží byl ten jediný stav aneb živel, v němž člověk dle vůle a úmyslu Božího živ býti mohl; vypadnuv z tohoto obrazu, zbavil se podmínek života Božího, a musil nevyhnutelně v duchovní smrt upadnouti. Ryba z vody vyňata ztratí živel, v němž samém žije a musí umřítí, aneb rostlina od kořene odříznuta vadne a usýchá; žádné zalévání a pěstování nevrátí jí život, kterýž brala z kořene. Proto praví Písmo, že odplata za hřích jest smrt, aneb že člověk, vykročiv z obrazu Božího, vkročil v stav smrti.

2. Nesmíme se totiž domnívati, že by se hrozba Boží nebyla naplnila, poněvadž člověk ihned tělesně nezemřel,

přestoupiv příkázání Boží. Smrt jest trojiho druhu aneb jeví se trojím způsobem. Tělesnou smrtí ovšem nezemřel ihned, ale duchovní smrt následovala hned v zápětí za přestoupením. Člověk vypadl z života Božího, v němž se dosud pohyboval; tentýž Adam, kterýž před pádem s Bohem živ byl a důvěrně obcoval, skrývá se ihned po pádu a utíká před Bohem; tentýž Adam, kterýž dobře věděl, že se před Bohem nikde ukryti nemůže, domnívá se po pádu, že ho stromová rajská ukryje před Bohem. Čímž vším dokázal, že se nachází v duchovní slepotě a smrti.

3. Na duchovní smrt musila následovati časem svým smrt tělesná: člověk byl vzdálen od stromu života, a neduhy, mdloby i nemoci, kteréž stihaly tělo následkem hřícha, byly jen předchůdcové smrti, oznamující, že konečně přijde úplné rozdělení těla i duše. Protož sluje časný život vším právem běh k smrti; konec leží hned při počátku. A neučinil-li Bůh sam novým milostivým zakročením konec této dvojí smrti, musilať na ni následovati smrt věčná, to jest věčné a naprosté zavržení i odloučení od Boha, jediného pramene života.

4. O tomto trojím způsobu smrti, kterýž nastal následkem pádu, mluví Písmo docela zřejmě. Ap. Pavel praví, že skrze jednoho člověka všel hřích na svět a skrze hřích smrt. Řím 5, 12. Dále jest stálé učení Písma, že člověk jest od přirození mrtvý ve vinách a hříších (Efez. 2, 1. Kolos. 2, 13), že jest odcizený od života Božího. (Efez. 4, 18.) Nazývá-li se obrácení obživením neb vzkříšením, jest tím samo sebou vyřknuto, že člověk jest z přirození mrtvý. Písmo svaté míní hlavně a přede vším smrt duchovní, totiž vzdálenost od Boha, neznámost Boha, odpor proti Bohu a jeho vůli, nezpůsobilost k věcem Božím a náchylnost ke všemu zlému; duchovní smrt jest opak obrazu Božího a má za nevyhnutelný následek, pakliže ji narození z Ducha svatého neodčiní, smrt věčnou.

5. Z toho poznáváme dvě předůležité pravdy. Předně, u Adama předcházelo přestoupení a následovala smrt, u nás jakožto dědiců Adamových jest duchovní smrt přednější; rodiče se v stavu smrti, hřešíme a nemůžeme jinak, než hřešiti dokud jsme ve spojení s Adamem. Pak, že člověk

nemusi teprvé nějaké hrubé hříchy spáchat, aby zasloužil smrti věčné, nýbrž zůstane-li jen v tělesném přirození svém, tak jak na svět přišel, kráčí věčné smrti vstříc. Proto praví Pán Ježíš: „Nenarodí-li se kdo z novu, nemůže viděti království Božího.“ (Jan 3, 3.) „Kdož jest nevěřící Synu, neuzříť života, ale hněv Boží zůstává na něm;“ tedy hněv Boží jest již na člověku od přirození a nepotřebuje teprvé na něho sstoupiti. (Jan 3, 36.) Rovněž umírá člověk tělesnou smrtí ne snad proto, že tělo jeho jest ze země, že má počátek a že by tudíž i konec míti musilo, nýbrž pro svůj hřích: Odplata za hřích jest smrt. Hřích vykonaný zplozuje smrt. (Jakub 1, 15.) Tedy hlavní následek pádu, v němž vše zahrnuto, jest smrt duchovní.

6. Tento stav smrti, v němž se následkem pádu z přirození nalézáme, se dle rozličných účinků rozličně označuje. Před pádem byl Adam milým synem Božím; následkem pádu uvalil na sebe hněv Boží; protož slujeme z přirození synové hněvu (Eféz. 2, 3.), synové temnosti, synové ďáblu (Jan 8, 44.), proto že člověk ďáblem svéstí se dal k přestoupení. Zákon Boží jest vyjádření věčné a nezměnitelné vůle Boží; jen co se s touto vůlí srovnává, jest pravé a spravedlivé, a poněvadž člověk stojí v odporu s Božím zákonem, sluje nespravedlivý (Žalm 143, 2.); kdož odporuje vůli Boží, jest nepřitelem Božím (Řím. 8, 7.); kdož se spustil Boha, jest bezbožný. (Řím. 4, 5.)

7. Zvláštním způsobem popisuje Písmo svaté přirozený stav náš, nazývají nás tělem, čímž se naznačuje naše vzdálenost od Boha, kterýž Duch jest. Tělem nerozumí Písmo hmotné a viditelné tělo naše i oudy jeho, nýbrž všeliké naše smýšlení i činění v stavu hřícha i smrti; cožkoli člověk v tomto stavu činí a myslí, byť se to zdálo i sebe lepší býti, jest tělesné a Bohu Duchu protivné, proto že to pochází z pramene Bohu odporného a proti Duchu svatému směřuje. (Řím. 8, 7.) Hned po pádu osvědčil Bůh o našem přirození: Nebude se snadniti duch můj s člověkem na věky, proto že tělo jest. (1 Mojž. 6, 3.) Pán Ježíš praví: Což se narodilo z těla, tělo jest. (Jan 3, 6.) My jsme tělesní, prodání hříchu (Řím. 7, 14.), panství těla uvrhuje nás v moc hřícha. V tomtéž smyslu mluví se o těle hřícha

(Řím. 6, 6. 7, 24.), o skutečích těla (Řím. 8, 13.), o oudech zemských (Kolos. 3, 5.), protož nechápá tělesný člověk těch věcí, kteréž jsou ducha Božího, nebo jsou jemu bláznovství, aniž jich může poznati, proto že ony mají duchovně rozsuzovány býti. (1 Kor. 2, 14.) Tělesný stav padlého člověka přináší s sebou mravní nevolnictví čili otroctví: Kdož činí hřích, služebník jest hřícha. (Jan 8, 34. Řím. 6, 16.) Člověk není již více svobodným, nýbrž otrokem hřícha, ďábla a svých žádostí, protož praví ap. Pavel o hříšníkch, že jsou v osidle ďáblu, jsouce zjímáni k činění vůle jeho. (2 Tim. 2, 26.) Z tohoto otroctví vysvobozuje sám Kristus: Jestližet vás Syn osvobodí, právě svobodní budete. (Jan 8, 36.)

8. Tato zkáza čili duchovní bída člověka v stavu smrti jest všeobecná, tak že nikdo z ní vyňat není: Neboť není rozdílu, všickni zajisté zhřešili a nemají slávy Boží. (Řím. 3, 23.) My všickni jsme jako nečistý, a jako roucho ohyzdné všechny spravedlnosti naše. (Izai. 64. 6.) Tato zkáza pocituje se nejen jako mravní vada, nýbrž přede vším jako vina, to jest, my víme nejen, že nám něco schází, nýbrž cítíme, že za tuto ztrátu jsme odpovědni Bohu, že jest naší povinností ji nahraditi a uražené spravedlnosti Boží dosti učiniti: Vina z jednoho pádu přivedla všechny k odsouzení. (Řím. 5, 16.) Vímeť pak, že cožkoli zákon mluví, těm, kteříž pod zákonem jsou, mluví, aby všech ústa zacpána byla, a aby vinen byl všecken svět Bohu. (Řím. 3, 19.)

9. Jelikož však jen Adam sám přestoupil Boží přikázání, odkud pochází, že jsou všickni lidé v smrti i hříchu, že jsou všickni Bohu vinni? Adam jest hlavou pokolení lidského, otcem všech nás; přestoupením upadl Adam v smrt a stal se vinníkem Bohu, a v jakémž stavu nalézal se Adam, v tomtéž stavu oetli se všickni jeho potomci; zadlužený otec zanechá dítkám svým jenom dluhy. Hřích Adamův přichází na nás přičtením (imputatio), rovněž jako spravedlnost Kristova; Adam jest hlava hříšníků, Kristus jest hlava spravedlivých; protož sluje Adam obrazem Krista (Řím. 5, 14.); a kdož chce míti podíl v spasení Kristovu, nesmí se zdráhati, provinění Adamovo svým vlastním uznati, viz Řím. 5.: 1 Kor. 15, 21—22. K objasnění toho, že se nám hřích i vina Adamova přičtením za podíl dostává, praví nám Písmo

hned po pádu, že Adam zplodil syna ku podobnosti svému a v obrazu svém (1 Mojž. 5, 3.), a tak nikoli v obrazu Božím, z něhož sám byl vypadl, nýbrž v obrazu svém, t. j. obrazu smrti, v němž se nalézal.

10. Odvrátiv se od Boha, upadl člověk v moc ďábla i temnosti, v moc bludu a lži, tak že jest docela nezpůsobný k nějakému dobrému, maje rozum zatemněný, vůli převrácenou a srdce marností naplněné: Řím. 8, 7. 1 Kor. 2, 14. "Efez. 4, 17. Mat. 15, 18. Příčina zkázy člověka nevězí v jednotlivých hříších a přestupcích, nýbrž v nepravém a převráceném postavení k Bohu, jež člověk zaujal neposlušností a pádem Adamovým; poněvadž člověk nestojí tam, kde státi má, jest jeho myšlení i činění převrácené.

11. Všeliká filosofická určování hřícha, zlého a nepravosti jsou již proto nepravá, poněvadž soudí svým vlastním rozumem sami o sobě, kdežto apoštol Pavel praví: Skrze zákon jest poznání hřícha. (Řím. 3, 20.) Soudě člověk rozumem svým, uznává za zlé jen to, což jest mu vhod; zde však nerozhoduje naše mínění, nýbrž soud Boží. Ze staropohanských mudrců snažili se přede vším Pytagoras a Plato původ zlého vysvětliti, uznávajíce duši za dobrou a jen nečisté žádosti za původ zlého; a takto soudí až po dnes všickni pohanští i „křesťanští“ mudrci, kteříž zlé posuzují svým vlastním světlem, nikoli však světlem zákona Božího. Všelike filosofické vysvětlování zlého snaží se svaliti se sebe příčinu hřícha a uvaliti ji na Boha aneb na něco jiného, jak hned Adam činil, jen aby člověk sám nemusil býti celým vinníkem. Člověk mluví sice o svých chybách a nedostatecích, uznává se částečně vinným, a chce také částečně pomoc od Boha; ale docela vinným, docela zkaženým nechce býti, rovněž jako nepřipustí, aby Bůh sám všelikou slávu z našeho spasení měl. Na takové vyjednávání s člověkem nepřistoupí ale Bůh, an chce míti celého člověka, tak jak jest celý hříšný, aby ho milostí svou celého spasil; tímto vyjednáváním s Bohem vnášejí se jen staré bludy pohanské vždy pod novým jménem do křesťanství. Ne z polovice člověk a z polovice Kristus, nýbrž člověk celý hříšník a Kristus dokonalý Spasitel, toť jest pravá antropologie, a toť jest

pravé poznání stavu člověka po pádu, jež nám činí Krista a jeho Evangelium drahé a objasňuje nám tu základní pravdu, že člověk bývá ospravedlněn jedině vírou bez skutků zákona.

§. 15.

O h ř í c h u.

Hřích jest jen nevyhnutelným následkem pádu; vypadnuv člověk z obrazu Božího, přešel v stav smrti, v němž nemůže jinak než hřešiti. Jediným pravidlem smýšlení a jednání našeho jest zákon Boží, a cožkoli se od tohoto pravidla i v tom nejmenším uchyluje, jest hřích, jakož dí apoštol Jan: Každý, kdož činí hřích, činí proti zákonu; nebo hřích jest přestoupení zákona (1 Jan 3, 4.), a apoštol Pavel dí, že skrze zákon jest poznání hřicha. (Řím. 3, 2. 7, 7.) Dle učení Písma rozeznáváme hřích přirozený a skutečný; hřích přirozený (peccatum originis) jest hříšný stav, v nějž přicházíme skrze své narození na svět, a kterýž v sobě zahrnuje náchylnost ke všemu zlému čili zárodek všech hříchů skutečných; slujeť také hřích dědičný. Hřích skutečný jest vyvinutí hříšné náchylnosti v skutečný čin. Před zákonem Božím jest každý hřích stejně trestu hodný, a zasluhuje věčné zatracení hřích přirozený zrovna tak jako hřích skutečný. Dělití hříchy ve veliké a malé, aneb v prominutelné a neprominutelné jest blud, svatosti Boží a pravdě evangelia odporující; nebo sám sebou jest každý hřích člověku tělesnému čili znova nezrozenému hřichem k smrti a nemůže mu odpuštěn býti.

1. Co jest vlastně hřích? Jelikož jsme všickni od přirození smýšlení samospravedlivého a máme se za dobré, ostýcháme se obyčejně hřích jmenovati, myslíce, že se dříve něčeho zvláštního dopustiti musíme, nežli o hřichu svém mluvíti máme. V skutečnosti však nalezáme se v hřichu, dříve nežli sobě vědomi jsme hřichu; člověk žije z přirození v hřichu (Řím. 6, 2.), nemá tudíž pravého života, nýbrž

jest mrtvý ve vinách a hříších. (Efez. 2, 1.) Písmo svaté nazývá hřích odpadnutím, uchýlením, poblouzením od cíle neb pravidla, jenž jest zákon Boží; v tomto ohledě dí ap. Pavel: Všickni se uchýlili, spolu neužiteční učinění jsou; není, kdo by činil dobré, není ani jednoho. (Řím. 3, 12.) Písmo mluví vůbec o hříchu, nikoli o hříších a nazývá člověka hříšníkem, naznačujíc tím, že celá jeho podstata jest hříchem. Poněvadž jediné vírou, kterouž Krista objímáme a z něho síly nového života nabýváme, způsobilí se stáváme, hříchu se vystříhati, může apoštol vším právem říci: Cožkoli není z víry, hřích jest. (Řím. 14, 23.) Protož spočívá vykoupění nejen v odejmutí hříchu a viny, nýbrž přede vším v znovuzrození; ten starý člověk musí umřítí a nový povstati.

2. Hřích jest mravní zkáza, ovládající celé přirození člověka. Poněvadž první naši rodičové přestoupili, přišla zkáza hříchu na všechny lidi. (Řím. 5, 12.) Pravda, že veškeré pokolení lidské pochází z jedné krve (Skut. 17, 26.), dokazuje nám, že všickni lidé mají obraz Adamův (1 Mojž. 5, 3.), že se v Adamovi stali hříšníci; Adam nemohl potomkům svým nic jiného zanechat, než co sám měl, totiž hřích, smrt a odsouzení. Tato mravní zkáza, v níž člověk pro původ svůj z Adama na svět přichází, sluje hřích přirozený čili dědičný (*peccatum originis*). Z hříchu přirozeného není nikdo vyňat; Pán Ježíš praví: Což se narodilo z těla, tělo jest (Jan 3, 6.); všeobecnost hříchu přirozeného dokazuje též David, an dí: Aj, v nepravosti zplozen jsem, a v hříchu počala mne matka má (Žalm 51, 7.), a Job 14, 4. se táže: Kdo toho dokáže, aby čistý z nečistého posel? Jediný Pán Ježíš byl prost hříchu dědičného, proto že byl počat Duchem svatým a nemá původ svůj z Adama. Protož jest nepravé a neslušné, mluvit o nevinnosti dítek; zkáza hříchu, náklonnost k zlému, závist, sobectví a lež objevují se v dítku dříve nežli všechny jiné vlohy.

3. Nejsme-li prosti hříchu přirozeného, tím méně můžeme upíratí hříchy své skutečné, nebo hřích skutečný jest vlastně jen ovoce, kteréž plodí strom hříchu přirozeného. Apoštol Jakub 3, 2. dí: V mnohém zajisté klesáme všickni. Na pravdě, že se všickni dopouštíme hříchů skutečných, zakládá se veškeré zařízení společnosti lidské, zákony, po-

licie, zámky, svědectví, dozor a. t. p. Obyčejně se má za to, že hřích skutečný jest mnohem těžší, než hřích dědičný; ovšem pro udržení pořádku a pro bezpečnost lidskou musí se hřích skutečný za mnohem těžší považovati a přísně trestati, ale před soudem Božím jsou všickni hříchové stejně trestu hodni; Bůh hněvá se jak na skutečné tak na přirozené hříchy, tak že dítko v outlém mládí, ač i nemá vědomých hříchů skutečných, jest hodné zatracení a leží pod hněvem Božím pro hřích svůj přirozený; protož jest naprosto nekřesťanské domnění, že by dítko, umře-li v outlém mládí, samo sebou přišlo k spasení. Z toho také vidíme, že člověk, byť i neměl zvláštních hříchů skutečných a ctnostně živ byl, není-li očištěn od hříchu přirozeného, to jest, nenarodí-li se znovu, věčně zahyne i se vším dobrým činěním svým. Naprosto odporné slovu Božímu jest domnění, že by člověk ve křtu svatém pro zásluhy Kristovy se sprostil hříchu dědičného, a napotomní skutečné hříchy své napravit pobožným životem svým.

4. Ovšem se zdá, jako by samo Písmo svaté rozeznávalo mezi hříchy velikými a malými. Tak praví Pán Ježíš: Lehčeji bude zemi Sodomských a Gomorských v den soudný, nežli městu, kteréž by nepřijalo apoštoly. (Mat. 10, 15. 12, 24.) Služebník ten, kterýž by znal vůli pána svého a nebyl hotov, a nečinil podle vůle jeho, bit bude velmi; ale kterýž neznal, a činil věci hodné trestání, bit bude méně. (Luk. 11, 47—48.) To však se vztahuje na soud Boží, kdež okolnosti, ze kterýchž hřích spáchán byl, trest Boží určují; podobně jako v soudu zemském tentýž hřích, za obtěžujících okolností spáchaný, přísněji trestán bývá. Ale Pán Ježíš tím nechce říci, že by člověk pro tento hřích si snáze mohl dobytí odpuštění, nežli pro onen; aneb jako by větší hřích vyžadoval většího pokání k odpuštění z naší strany, a menší hřích menšího pokání; aneb jako by člověk pro menší hříchy sám si mohl získati odpuštění, a jen pro veliké hříchy žádati milosti. Vždyť Pán Ježíš sám praví, že nevyjdeme z žaláře, dokudž i posledního haláře nenavrátíme (Mat. 5, 26.); a apoštol Jakub dí: Kdo by koli celého zákona ostríhal, přestoupil by pak jedině, proti všechněm zavínil. (Kap. 2, 10.) Sami sebou jsou všickni hříchové k smrti,

ale Bůh je nepočítá za smrtelné, než tomu, kdož v hříších svých umírá; a k odpuštění každého hříchu, jak velikého tak malého, nedostačuje nic jiného než dostučinění Kristovo; toliko krev Ježíše Krista, Syna Božího, očišťuje nás ode všeho hříchu. (Jan 1, 7.) Hřích k smrti, kterýž nemůže býti odpuštěn, jest jen jeden, totiž zúmyslné rouhání proti Duchu svatému. (Mat. 12, 31—32. 1 Jan 5, 16—17.) Ostatně uvidíme v skutečnosti, že jen lidé samospravedliví a Ducha Kristova prostí mluví o velikých a malých hříších svých; práví věřící, kdož jsou Duchem svatým obnoveni a v zákoně Božím se vzhledají, pokořují se pro každé přestoupení své, mají sebe samých v nelibosti, rmoutí se, že hříchem svým svatého Boha urazili, a obviňují se přede vším proto, že tak málo hříchy své poznávají a jich litují.

5. Ve smyslu Pisma svatého můžeme hříchy dělit na hříchy proti první a druhé desce zákona, aneb hříchy proti Bohu a hříchy proti člověku (jak proti sobě samému tak proti bližnímu); a tito hříchové mohou býti veřejní aneb skrytí, vědomí neb nevědomí, vlastní aneb cizí, zevní aneb vnitřní, hříchy z činění a hříchy z obmeškání. Tím však se nechce říci, že by si člověk pro jeden hřích snáze získati mohl odpuštění, než pro jiný. Poněvadž všecka přikázání Boží stejná jsou, jest také přestoupení každého z nich stejně trestu hodné.

§. 16.

O zákonu Božím.

Věčnou a nezměnitelnou vůli svou, kteráž sluje zákon Boží, napsal Hospodin při stvoření na srdce člověka, a zjevil mu ji zároveň výslovným přikázáním v ráji. (1 Mojž. 2, 16—17.) Jelikož však zkažené srdce lidské po pádu nepřestávalo udušovati zákon Boží ve vnitřku svém, připomínal ho Bůh člověku nejen skrze svědomí, nýbrž obnovil ho též nejprve po potopě Noe, jakožto druhému praotci pokolení lidského zapověděním vraždy a poškrvnění krve obětní (1 Mojž. 9, 4—6.), pak vy-

daním desíti přikázání na hoře Sinai: 2 Mojž. 20, 1—17. Zákon jsa duchovní, žádá naplnění nejen podle litery, ale i podle ducha; za dokonalé naplnění podává život; přestoupení i nejmenšího přikázání stihá zlořečenstvím. Člověk stav se pádem tělesný, jest docela nezpůsobný k plnění zákona, nemůže sobě zákonem k životu a ku spasení dopomoci, nýbrž musí čekati trest zákona. Ačkoliv člověk plněním zákona spasení sobě dobytí nemůže, předce jest zákon Boží velikým dobrodiním pokolení lidskému; jím brání Bůh sám, aby nepravost nepřevyšovala míru, a v zdejšího životě dává Bůh v dobrotě své hojné požehnání i na zevní plnění zákona. Ač i člověk zákon v ničem dokonale naplniti nemůže, předce není proto zákon zbytečný; Bůh nemůže ani v nejmenším upustiti od požadavků svých, a člověk nemůže jiným způsobem přiveden býti ku poznání hříchu svého a k touze po vykoupení, než skrze zákon. Tak stává se zákon právě pochopený pěstounem ku Kristu. (Galat. 3, 24.)

1. Výraz „zákon Boží“ má v Písmě svatém rozličný význam; v nejširším smyslu rozumí se zákonem celé učení o spasení (Žalm 1, 19. 119. Izai. 8, 20. 2 Král. 22); v užším smyslu rozumějí se zákonem často knihy Mojžíšovy naproti prorokům, proto že Židé dělili Pisma svatá na Mojžíše a proroky (Mat. 22, 40.); v nejužším a nejobyčejnějším smyslu rozumí se zákonem desatero Božích přikázání. Zákon Boží ve smyslu zjevení Božího dělí se na zákon ceremonií a zákon mravů. Zákon ceremonií čili obřadů, totiž veškerá nařízení o starozákonní bohoslužbě, kněžství, pokrmech, slavnostech, očišťování atd., měl jen účel, vyobrazovati Krista a jeho dilo smíření; jest v Kristu naplněn a takto z církve Nového zákona odstraněn. O všech ceremoniích Starého zákona dí ap. Pavel: „Žádný vás nesuď pro pokrm aneb pro nápoj, aneb z strany svátků, aneb novměsíců, aneb sobot; kteréžto jsou stín věcí budoucích, ale tělo jest Kristovo.“ (Kolos. 2, 16—17.) Zákon (totož obřadů), maje stín budoucího dobrého, a ne sám obraz těch věcí, jednostejnými oběťmi, kteréž po všecka léta obětuji, nikdy nemůže přistupujících dokonalých učiniti. (Žid. 10, 1.) Zákon ceremonií má pro

nás jen cenu, jak dalece nám dosvědčuje, že Ježíš Kristus iest ten pravý, Mojžišem a proroky dosvědčený Spasitel a že celé dílo spasení našeho dokonale; ale chtějí zaváděti ceremonie do církve novozákonní, znamenalo by tvrditi, že Spasitel ještě nepřišel. Protož se tomu apoštolé tak rozhodně opírali, Skut. 15. Galat. 3. a proto nepřipouští církev reformovaná žádných ceremonií. V tomto ohledě jest zákon ceremonií zrušen, ale zákon mravní, Desatero přikázání, nezměnitelný zůstává na věky.

2. Nejjasněji zjevil Bůh zákon svůj lidu Izraelskému po vyjití z Egypta na hoře Sinai v desíti slovích aneb přikázáních (Decalogus). 2 Mojž. 20, 1—17. Avšak desatero přikázání s hory Sinai oznámených nebylo nějakým novým, pokolení lidskému před tím neznámým zákonem, nýbrž podávalo toliko přesně vyjádřenou vůli Boží, lidem od počátku známou; protož praví ap. Pavel, že pohané ukazují dílo zákona napsané na srdcích svých. (Řím 2, 15.) Bůh vstúpil hned při stvoření člověku vůli svou, aby se člověk na neznámost vůle Boží vymlouvati nemohl. Máme-li na zřeteli rozdělení zákona na dvě desky, totiž na povinnosti k Bohu a povinnosti k člověku, shledáme zákon Boží obsažený hned v onom rajsčém přikázání: 1 Mojž. 2, 16—17; nebo tím naznačil Bůh Adamovi, jak ku Pánu Bohu chovati se má, a čím sobě i bližnímu svému povinen jest; protož přestoupiv Adam rajsčé přikázání, provinil se proti celému zákonu a přestoupil všech deset přikázání. Obšírněji zjevil Bůh smysl zákona Noe po potopě, zakázav pokolení lidskému, aby nejedli masa s duší jeho, kteráž jest krev jeho, v čemž byla zahrnuta první čtyry přikázání o povinnostech k Bohu; nebo krev značila krev obětí, a Bůh tím žádal, aby se slovo i služba Boží měly ve vážnosti. Dále zakázav Bůh Noe i potomkům jeho vylévání krve lidské a vraždu, zahrnul v tom druhou desku zákona o povinnostech k bližnímu. Byť zákon Boží před vydáním na hoře Sinai lidem nebyl býval znám, nebylo by se mohlo považovati za hřích přestoupení jednotlivých přikázání, kdežto v skutečnosti vidíme, že vražda Kainova, smilství věřících (1 Mojž. 6, 1—2), potupa Chamova (1 Mojž. 9, 25) a jiné se tresce i před vydáním zřejmého přikázání. Pravda, že Bůh zákon svůj napsal na srdce

lidské, vysvětluje nám, proč u všech pohanů nalezáme základní rysy zákona Božího, proč i pohané mají za hřích, co Bůh v desateru přikázání lidu Izraelskému zakázal, a proč i nejzpuštější zločinec výčitky svědomí pro přestoupení zákona v sobě nikdy docela udusiti nemůže.

3. Z toho také poznáváme, jak nepravé jest domněnání mnohých, jako by Kristus byl přinesl nějaký nový zákon, aneb byl novým zákonodárcem naproti Mojžíšovi. Pán Ježíš prohlásil hned na počátku svého učení: Nedomnívejte se, že bych byl přišel rušiti zákona a proroků; nepřišel jsem rušiti, ale naplniti. (Mat. 5, 17.) Ve svém kázání na hoře očistil Pán zákon Boží od přídavků farizejských, v celé řeči své bojuje proti převracení a zlehčování zákona, jak bylo u farizeů oblíbené, nikoli však proti zákonu samému. Zákon Boží, jako věčná vůle Stvořitelova, zůstává nezměnitelný a má stejnou platnost jak před narozením tak po narození Kristovu; a tento zákon nechtěl Pán Ježíš doplniti, zdokonaliti aneb rozšířiti, nýbrž jen ode všeho převráceného výkladu očistiti, a nám ukázati, co Bůh v desateru přikázání složil a která jest dle tohoto zákona vůle Boží.

4. V dělení zákona Božího neshodují se církve křesťanské; církev reformovaná dělí za příkladem Origena tak, že na první desce jsou čtyry přikázání, a na druhé desce šest; církev římská, řecká a luterská, vynechavše druhé a roztrhnuvše desáté na dvě, kladou na první desku toliko tři a na druhou desku ostatních sedm přikázání. Podání židovské, příklad prvotní církve křesťanské (Efez. 6, 2) jakož i vnitřní souvislost zákona dokazuje, že reformované dělení jest pravé a přirozené, každé jiné rozdělování jest násilné a libovolné.

5. V desíti přikázáních čili slovích zjevuje nám Bůh vůli svou, ukazuje nám, jakého chce člověka míti, a jaký musí člověk býti vnitř i vně dle svého smýšlení i jednání, nechce-li propadnouti trestu a zlořečenství zákona. První přikázání zakazuje, abychom v nikom mimo Boha spasení a pomoc nehledali a v Boha samého doufali. Druhé přikázání žádá, abychom pomoc a spasení nehledali u bohů smyšlených a udělaných, nýbrž u jediného živého Boha a nikterak ho nevyobrazovali. Třetí přikázání zamezuje všeliké lehkovážné jmenování jména Božího, žádajíc zároveň nejvyšší

úctu a bázeň před tímto svatým jménem. Čtvrté přikázání odsuzuje každé zanedbávání slova Božího a pohrdání jeho spasením. Páté přikázání odsuzuje všeliké povyšování se nad Boží pořádek v rodičích a vrchnostech ustanovený. Šesté přikázání odsuzuje nejen vraždu skutečnou, nýbrž i všeliký zárodek vraždy, zlost, hořkost, závist i nenávisť, žádajíc zároveň opravdovou lásku k bližnímu. Sedmé přikázání posvěcuje stav manželský a odsuzuje všeliké nečisté myšlenky ze srdce pocházející. Osmé přikázání odsuzuje všeliké přivlastnění si věcí nám nepatřících, buď násilně aneb zdánlivým právem. Deváté přikázání obviňuje nás ze samolibosti, že své cti hledáme, avšak cti bližního nedbáme. Desáté přikázání odsuzuje všelikou žádost a pomyšlení proti kterému koli přikázání Božímu. Vůbec každé přikázání žádá opak toho, co zakazuje; a jakož zákon Boží i ten nejmenší hřích odsuzuje, tak žádá dokonalou vnitřní i zevní svatost, jakož dí apoštol Jakub 2, 10.: „Kdož by koli celého zákona ostříhal, přestoupil by pak jedině, proti všechněm zavinil.“

6. Apoštol Pavel dí k Řím. 7, 14.: „Víme zajisté, že zákon jest duchovní“ to jest, soudí nejen dle zevního vykonaného skutku, nýbrž dle vnitřní povahy srdce, zdali se celý člověk s míněním Ducha Božího srovnává; protož jest dle zákona Božího často hříchem, což rozum, lidská mravouka a občanské zákony schvalují. Zákon jest duchovní, my pak jsme tělesní, prodaní hříchu. (Řím. 7, 14.) Hřích náš spočívá přede vším v tom, že nechceme věřit, že jsme mrtví, totiž od Boha docela odcizeni, že musíme opět k Bohu přivedeni, znovuzrozeni, obráćeni a v Kristu nalezení býti. Hlavní náš hřích jest naše nedověra, že máme srdce tak kamenné, že nemáme srdce pro dobrotu Boží, že jsme samo-spravedliví, ve své žádosti a ve světě sobě libující, a přikázání Boží vždy tak považující, jako by se týkala jen bližního našeho, nikoli však nás, místo co bychom měli zalíbení své v Bohu a jeho slovu. Avšak ačkoli jsme tak zkažení, že nemáme ani srdce pro zákon Boží, předce jsme vždy zavázáni, choditi podle přikázání Božích, a musíme se srdcem, rozumem, myšlením i činěním svým srovnávat se zákonem Božím. Bůh nemůže ani toho nejmenšího prominouti, jinak by musil zapřít svou spravedlnost i svatost, a přestal by

býti Bohem. Na každé přestoupení spáchané i tím nejmenším pomyšlením následuje smrt, to jest věčné zatracení, jakož dí Bůh sám: „Zlořečený každý, kdož nezůstává ve všem, což psáno jest v knize zákona, aby to plnil.“ (5 Mojž. 27, 26.) Jelikož každého okamžení zákon Boží přestupujeme, jsme neustále hněvu Božímu vydáni.

7. Zevním plněním zákona aneb skutky zákona si nemůžeme nikterak zasloužiti spasení, nebo Bůh není již povinen, dáti nám spasení za naše skutky, proto že jsme od něho odpadli. Pán Ježíš praví: Když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme, což jsme povinni byli učiniti, učinili jsme. (Luk. 17, 10.) My však jsme vzdor tomu povinni, konati skutky zákona čili plniti i zevně zákon Boží; a Bůh dává v dobrotě své hojné požehnání i na zevní ostříhání přikázání svých, jakož tresce přísně zanedbávání zákona svého. Tak trvá poctivost nejedle, nepravé zboží se brzy rozpadá; práci a šetrnosti žehná Bůh, lenivost a marnotratnictví uvrhuje v bídu; čistotu mravů odměňuje zdravím, chlipnost a smilství stihá chorobou těla i duše; kdo ctí rodiče a v stáří je podporuje, dochází za to zvláštního požehnání od Boha; kdo pohrdá rodiči, dočká se pohrdání od dítek svých. Vůbec jsou Boží přikázání velikým dobrodiním Božím také i pohanům a nevěřícím. Jen zákon Boží v srdce lidské napsaný udržuje pořádek v společnosti lidské, bez zákona Božího a jeho trestání v svědomí nakládal by každý s životem a zbožím bližního dle své libosti, a pokolení lidské kleslo by hloub než dravá zvěř.

8. Ačkoli zákon Boží nikdy dokonale nenaplníme, a tak skrze skutky zákona sobě nezasloužíme spasení, přece není proto zákon zbytečný, na opak jest na nejvýš potřebný. Nebýti zákona, nebylo by poznání hříchu a touhy po vykoupení (Řím. 3, 30. 7, 7), člověk by si liboval ve svém hříchu, měl by svou žádost za ctnost a viděl by ve svém činění jen dobré. Zákon Boží předkládáje rovnou cestu vůle Boží, otvírá člověku oči, tak že poznává, jak vzdálen jest od pravé cesty; a čím upříměji člověk se chce držeti rovné cesty zákona, tím jasněji poznává, jak jest k tomu sám v sobě nedostatečný a jak má k tomu cizí pomoci zapotřebí. Ohlašováním trestu na každé přestoupení probuzuje zákon

člověka ze sna v hříších a nutí ho, ohlížeti se, jak by ušel trestu zákona, což možné jest toliko v zásluhách Kristových; protož jest v obém tom ohledu konec zákona Kristus (Řím. 10, 4), aneb zákon jest pěstoun ku Kristu; nebo přísnými svými požadavky praví nám zákon nepřímě, že pro hříšníka není jinde spasení než v Kristu.

.

III. DÍL

Učení o Prostředníku a díle jeho.

(Mesitologie.)

I. ODDĚLENÍ.

Učení o Kristu.

(Christologie.)

§. 17.

Boží uložení o vykoupení.

„Bohu jsou známá od věků všechna díla jeho.“ (Skut. 15, 18.) Tato pravda dosvědčuje nám, že pád Adamův Boha nikterak nepřekvapil a úmysl jeho nezmařil. Jakož Bůh pád tento předvídal, tak ho nechtěl násilným zakročením zameziti, maje na zřeteli hojnější zjevení slávy a dobroty své napravením tohoto pádu; což bylo zahrnuto ve věčném uložení Božím, čili v radě pokoje. Člověk si sám všechno blaho hříchem svým zničil, a nevěda si ani rady, ani pomoci, cele vězel v zahynutí svém; avšak Bůh ukázal právě tu radu i pomoc svou v nejvyšší slávě, a předvěké uložení jeho počalo se ihned uskutečňovati. Vykoupení hříšníka jest nové stvoření; jakož jest první stvoření svobodným činem lásky a moci trojjediného Boha, tak jest druhé stvoření čili vykoupení svobodným činem milosti a spravedlnosti

trojjediného Boha. V uložení o vykoupení mají všechny tři osoby sv. Trojice stejný podíl, ve věčné radě pokoje mluvila sv. Trojice podobně jako při prvním stvoření: „Učiňme člověka k obrazu svému, podle podobenství našeho.“ (1 Mojž. 1, 26.) Bůh Otec uložil sobě člověka vykoupiti, Bůh Syn zavázal se vykoupení vykonati a Bůh Duch svatý přivlastňuje hříšníkům dobyté vykoupění; tak bylo první stvoření jen obrazem toho nového stvoření, jakož Adam jest obrazem Krista. (Řím. 5, 14 1 Korint. 15, 21—22. 45—49.) Středem uložení Božího jest Kristus Ježíš, jakožto prostředník Boží a lidský (1 Tim. 2, 5.), protože sluje nevinný a nepoškozený beránek, předzvěděný před ustanovením světa (1 Petra 1, 19—20.), a všechno, což Bůh o vykoupení našem uložil, musíme považovati ve spojení s tímto prostředníkem. Uložení o vykoupení týká se toliko vyvolených, a nikoli celého pokolení lidského vesměs.

1. Stává-li uložení Božího o vykoupení hříšníků čili nestává, o tom netřeba dlouho přemýšleti; na Boha samého přísluší, že ho pád Adamův nezastihl nepřipravena, jinak by se Bůh sám podobal onomu nemoudrému staviteli, kterýž počal věž stavěti, a nepočtl nákladu, zač by ji dokonal. (Luk. 14, 28—36.) Písmo svaté nás také při každé příležitosti upozorňuje na toto uložení, udávajíc je jako poslední příčinu našeho vykoupění; jakož Bůh nic neučinil bez plánu a pořádku, tak se také nestalo vykoupení hříšníků maní bez předcházejícího uložení. Toto uložení sluje také vyvolení, předzřízení, dobře libá vůle Boží, rada Boží, a stalo se před ustanovením světa. Efez. 1, 4—9. Skut. 4, 28. Efez. 3, 11. Dle této uložené rady a předzvědění Božího jest Kristus vydán. (Skut. 2, 23.) Toto uložení stalo se jen podle dobré libé vůle Boží, proto že se Bůh slitoval nad bídou naší, nikoli z ohledu na nějaké skutky naše aneb předvídanou víru, jako by Bůh byl věděl, že vyvolení budou věřiti a proto je byl vyvolil, což by zase bylo jen z naší zásluhy; nebo pak by byla víra tím záslužným skutkem: „Kterýž spasil nás a povolal povoláním svatým, ne podle skutků našich, ale podle uložení svého a milosti nám dané v Kristu Ježíši před časy věků“. (2 Tim. 1, 9.) Nebo milostí spasení

jste skrze víru; a to ne sami z sebe, dárť jest to Boží; ne ze skutků, aby se někdo nechlubil. (Efez. 2, 8—9.) Jediné což o uložení Božím rozhodovalo, jest láska k zahynulým, nehodným, ano k nepřátelům: Ale Bůh bohatý jsa v milosrdenství, pro velikou lásku svou, kterouž zamiloval nás, také i nás, když jsme mrtví byli v hříších, obživil spolu s Kristem, jehož milostí spasení jste (Efez. 2, 4—5.) Avšak láska Boží v spasení hříšníků není na úkor spravedlnosti jeho, nýbrž zakládá se na spravedlnosti; jen na základě spravedlnosti dokázání dokazuje Bůh lásku, a tak jest tato láska zároveň svatá, jinak by byla slabost. Protož se praví, že Kristus vydán jest z uložení rady Boží, aby smrtí svou spravedlnosti Boží dosti učinil, a Bůh hříšným milost prokázati mohl. Skut. 2, 23. Jak se láska i milost v uložení Božím zakládá na jeho spravedlnosti, ukazuje Izai. 53, 10.: Taktě se líbilo Hospodinu jej stírati a nemoci trápit; aby polože duši svou v oběť za hřích, viděl símě své, byl dlouhověký, a to což se líbí Hospodinu, skrze něho šťastně konáno bylo.

2. Dle zřejmého učení Pisma týká se toto uložení toliko vyvolených a nikoli všech lidí bez rozdílu, což znamená jinými slovy, že toto uložení jest částečné (particularis) a nikoli všeobecné (universalis). Ovšem tvrdí všickni, kteříž rozsuzují tajemství Boží rozumem svým a nikoli Duchem Kristovým, že uložení Boží jest všeobecné, že na všechny lidi se vztahuje a netrpí žádného obmezení. Při tom se odvolávají na slova Páně: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný. (Jan 3, 16.) Onť (Kristus) jest smíření za hříchy naše; a netoliko za naše, ale i za všeho světa. (1 Jan 2, 2.) Kterýž (Bůh) chce, aby všickni lidé spasení byli a k známosti pravdy přišli. (1 Tim. 2, 4.) Avšak jenom zúmyslné překroucení výrazů může z těchto míst tvrditi všeobecnou milost. Výraz „svět“ neznámá v Písmě celé pokolení lidské, nýbrž zkažené a hříšné přirození i žádosti naše, také polhany naproti Židům; a Pán Ježíš chce Nikodemovi ukázati, že i pohané vedle Židů mají podíl v spasení Kristovu, jakožto Bůh Abrahamovi byl zaslíbil, že v semeni jeho požehnány budou všechny čeledi země. (1 Mojš.

22, 18.) Kdož se cítí světem, totiž zahynulým, má podíl v Kristu, a takovým se celé pokolení lidské nikdy neuzná. Ostatně klade Pán v slovích svých důraz na víru: „každý, kdo věří, nezahyne“, pouhé přináležení k světu nedá nám ještě práva ku spasení, toliko víra a víra jest dar Ducha svatého. Ne všech jest víra. (2 Tesal. 3, 2.) Kdyby výraz svět v sobě zahrnoval všeobecnou milost, byl by Pán řekl: „aby svět nezahynul“, on ale praví: „aby každý, kdo věří, nezahynul“. A když apoštol Pavel dí, aby všickni lidé spasení byli, míní tím všelijaké lidi, ze všech národů a jazyků; žádného nevyklučuje Bůh ze spasení proto, že snad patří k tomu neb onomu národu: V pravdě jsem shledal, že Bůh není přijímač osob; ale v každém národu, kdož se ho bojí a činí spravedlnost, příjemný jest jemu. (Skut. 10, 34—35.)

3. Naproti těm několika místům, kteráž jen z nerozumění se zdají učiti všeobecné milosti, máme stále a jasné učení písma, že Bůh v uložení své pojal jen vyvolené a že milost Boží jest jen částečná. Pán Ježíš sám praví: „Ne za svět prosím, ale za ty, kteréž jsi mi dal.“ (Jan 17, 9.) „Mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených.“ (Mat. 20, 16.) Když apoštolé pohanům kázali slovo Boží, praví se: „A uvěřili všickni, což jich koli bylo předzřízeno k životu věčnému.“ (Skut. 13, 48.) Viz dále Řím. 8, 29. Řím. 9. Galat. 4, 9. 2 Timot. 2, 19. Mat. 7, 14. 11, 25—26. 13, 11. 13, 47—48. Jan 6, 44. Urputné zastávání všeobecné milosti pochází vždy ze srdce samospravedlivého, jako by Bůh na skutky a domnělou víru člověka musil ohled bráti, za ně odměnu mu dáti, a jako by člověk předce alespoň něčím přispěti mohl k svému spasení; Bůh nemá mítí všecku chválu z našeho spasení, člověk chce také trochu cti pro sebe zachovati.

§. 18.

Provedení uložení Božího v Starém zákoně.

Jako moudrý stavitel rozpočetl Bůh ve věčné radě své všechno tak, že mu při provádění jeho záměrů nic pochybiti nemohlo; ani pád Adamův, kterýž v celé stvo-

ření Boží hrozný a všechno kazící nelad uvedl, nebyl v rozpočtu Božím zapomenut; předvěké uložení Boží chystalo pomoc proti pádu, kterýž se v časnosti udáti měl. Protož také, jakmile se pád skutečně udál, začal Bůh prováděti odvěké uložení své. Hned v ráji dal Bůh prvním rodičům zaslíbení o semeni ženy, kteréž potříti mělo hlavu hadovu, při čemž jemu had patu potříti měl (1 Mojž. 3, 15.); nad to jim vydal obět a zdělal oděv kožený, kterýmž je přioděl, čímž jim ukázal, že hříchové jejich zakryti budou pláštěm spravedlnosti, dobyté oběti beránkovou. Tak zahrnul Bůh v tomto rajském zaslíbení krátkými slovy celé evangelium o Kristu, o jeho osobě, o jeho úradu a díle; za závdavek evangelia vydal jim obět, a připojil takto ku kázání slova i svátosti. O toto zaslíbení rajské, jakožto od samého Boha zjevené, opírají se všechna následující zaslíbení o Kristu. (Izai. 61, 10. Galat. 4, 4.) Po potopě učinil Bůh smlouvu svou s Noe, dav mu zaslíbení, že nebude více zlořečiti zemi pro člověka (1 Mojž. 8, 21.) totiž Krista. (1 Tim. 2, 5.) Jelikož však vždy předce u potomků Noelových trávila se pravá známost Boží i víra v zaslíbeného Vykupitele, a modlářství vždy více se zmáhalo, povolal sobě Bůh Abrahama, aby se v jeho rodině zachovalo zaslíbení, zaslíbiv mu, že v semeni jeho požehnání budou všickni národové země (1 Mojž. 22, 18.); a že toto símě jest sám Kristus, dokazuje ap. Pavel ke Galat. 3, 16. Dvanácte synů Jakubových zvolil sobě Bůh po vysvobození jich z Egypta za lid svůj zvláštní; nechav pohanů, aby chodili po cestách svých (Skut. 14, 16.), vydal lidu Izraelskému své slovo, ustanovení i soudy své. (Žalm 147, 19—20.) Ze synů svých naznačil Jakob Judu, jakožto dědice zaslíbení: Judo, ty jsi, tebe chváliti budou bratři tvoji... (1 Mojž. 49, 8—10.) V nové jasnosti provedl Bůh uložení své, vyvoliv sobě Davida z rodu Judova, jemuž zaslíbil, že mu vzbudí syna, kterýž ustaví dům jménu Božímu (2 Sam. 7, 12—13.); na základě tohoto zaslíbení sluje Kristus syn Davidův. Mat. 1, 1. Jakož David osobou svou i životem svým vyobrazoval Krista, tak předpo-

věděl také v žalmích svých všechny důležitéjší události ze života Kristova, jeho umučení a smrt na kříži, Žalm 22. a 29., jeho z mrtvých vstání, Žalm 16, 9—10., jeho na nebe vstoupení, Žalm 47, 6. 68, 19., jeho posazení se na pravici Boží, Žalm 110, 1.; že bude pravým člověkem Žalm 8., že bude Synem Božím, Žalm 2, 7. a 13. O zaslíbení Davidovi dané opírají se všickni nápotomní proroci, představující Krista pod osobou Davidovou. Ezech. 34, 22—24. Jerem. 33, 14. Zachar. 13, 1—2. Izaiáš nazývá ho proutkem z pařezu. (Izai. 11, 1.) Micheáš 5, 2. udává Betlém, město Davidovo, za rodiště Kristovo. (Rut 4, 11—17. Luk. 2, 11.) Aggeus předpovídá vystoupení jeho v chrámě Jeruzalémském (kap. 2, 9.), až i poslední prorok Malachiáš 3, 1. ho nazývá Anjelem smlouvy a Panovníkem, před jehož tváří Eliáš t. j. Jan Křtitel předejítí měl (kap. 4, 5.). Čímž vším vyvolení před Kristem přivedeni byli k spasení skrze víru v Ježíše Krista, o kterémž psal Mojžíš v zákoně a proroci. (Jan 1, 46.)

1. Jakmile první rodiče hříchem svým upadli v duchovní smrt, byla by je ihned také věčná smrt pohltila, kdy by nebyli měli zástupce, kterýž se zavázal smrt za ně zahladiti a život jim navrátiti; hříšník nemůže bez Spasitele ani okamžik ostáti před hněvem Božím. Protož nám také Písmo hned po prvním hříchu hlásá Spomocníka z hříchu. Zaslíbení rajske v 1 Mojž. 3, 15. sluje Protevanjelium t. j. první radostné poselství, poněvadž v něm složeno jest jádro celého Evanjelium Kristova. Bůh je zjevil, protož nemá původ svůj z lidí, nýbrž pochází od samého Boha. Bůh nazývá zaslíbeného Spasitele semenem ženy, čímž ukazuje, že nebude synem Adamovým, nýbrž z panny se narodí, že nebude mítí lidského otce, ale bude Synem Božím, což vše nám jasně dosvědčuje ap. Pavel, řka: Když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého narozeného z ženy t. j. panny (Galat. 4, 4.) a Izaiáš 7, 14. dí na základě rajskeho zaslíbení: Aj, panna počne, a porodí syna, a nazve jméno jeho Immanuel, což se vykládá: S námi Bůh. (Mat. 1, 23.) Dále označuje Bůh v Protevanjelium, že símě hadovo, to jest ďábel, potře semeni ženy, totiž Kristu, patu, čímž se všeliké utrpení Kristovo naznačuje až i jeho smrt na kříži, pocházející

z jedovatého uštknutí hadova; avšak i s potřenou patou potře sítě ženy hadovi hlavu, což znamená, že Kristus smrtí svou zahladí ďábla a všechny skutky i moc jeho. Žid. 2, 14. Že první rodiče tomuto zaslíbení rozuměli, poznáváme ze slov Eviných, když při narození prvního syna svého zvolala: „Obdržela jsem muže Hospodina“ (1 Mojž. 4, 1.), čímž ukázala, že ví, že zaslíbený Spasitel bude Bůh i člověk zároveň. Ovšem se Eva zmýlila v osobě, neb první syn její nebyl Spasitel ale vražedník, avšak omylem tímto nedala se zviklati v důvěře své, čekajíc Spasitele. nebo při narození třetího syna svého pravila: Dal mi Bůh jiné sítě místo Abele, kteréhož zabil Kain (1 Mojž. 4, 25.) a kterýž měl dědit zaslíbení o Kristu, nyní je bude dědit Set.

2. Bůh zdělal Adamovi a ženě jeho oděv kožený, a přioděl je. (1 Mojž. 3, 21.) Ku zdělení tohoto oděvu koženého zabil Bůh před očima jejich beránka, čímž je naučil obětovati a ukázal jim, že Beránek Boží, Kristus, bude takéž zabít, aby nám v obětování svém způsobil oděv spasení. (Izai 61, 10. Zachar. 3, 4.) Obět starozákonní má původ svůj od samého Boha, a vyobrazuje obět Kristovu na kříži; veškeré obětování pohanů, kteréž se zvrhlo až v obět lidskou, jest jen zpotvoření oběti biblické. Obětí Kristovou na kříži jsou všechny oběti naplněny a takto zbytečny učiněny, protože nemá v Novém zákoně nižádné obětování nijakého místa, ani opakování tak zvané nekrvavé oběti Kristovy ve svaté večeři. Bůh sám přioděl rodiče tímto oděvem koženým, čímž ukázal, že nám spravedlnost a zásluhy Kristovy z milosti daruje, a že člověk sám si ničeho vzítí nemůže. (Jan 3, 27.)

3. Jak patriarchové před potopou na základě rajskeho zaslíbení u víře čekali Spasitele, poznáváme ze slov Lámechových při narození Noe: Tento nám odpočinutí způsobí od díla našeho a od práce rukou našich, kterouž máme se zemí, jížto zlořečil Hospodin (1 Mojž. 5, 29.) viz Mat. 11, 28—29. Hned před potopou dělilo se pokolení lidské na syny Boží, to jest věřící (potomky Setovy) a na dcery lidské, to jest nevěřící (potomky Kainovy). 1 Mojž. 6, 2. Po potopě se ovšem novými zaslíbeními Božími známost očekávaného Vykupitele vždy více objasňovala, ale všechna zná-

most tato vzala původ svůj ze zaslíbení rajského t. j. od Boha samého, kterýž tímto zaslíbením začal prováděti věčné uložení své.

§. 19.

Uložení Boží v Ježíši Kristu naplněné.

Zaslíbení Mojžíšem a proroky dané splnil Bůh konečně, poslav nám Syna svého, slibovaný Vykupitel zjevil se v plnosti času v osobě Ježíše Krista. Divným způsobem řídil Bůh i pohanského císaře, aby se Kristus dle předpovědění v Betlémě narodil. (Luk. 2.) Kristus, jakožto druhý Adam, nemohl se přirozeným během naroditi, nýbrž musil nový počátek míti, aby i v narození svém byl od hříšníků oddělen a přikryl před tváří Boží hříchy naše, v nichž počati jsme, protož způsobil Bůh jeho početí z Ducha svatého a jeho narození z čisté panny Marie, poslední dcery Davidovy. Dav se pak v osmý den obřezati, byl učiněn pod zákonem, aby naplnil všechny požadavky zákona a zákon hříchem zprzněný zase oslavil. Před úklady Herodesovými zachránil se odejitím do Egypta (Ozeáš 11. 1.), a vrátiv se odtud, strávil mladý věk svůj poslušen byv rodičů v nepatrném Nazaretě. Důkaz toho, jak slovo Boží miloval a rodičům poddán byl, nalazáme u sv. Luk. 2, 42.; svatým svým věkem mládeneckým zakryl před tváří Boží hříchy naše spáchané proti rodičům, představeným a učitelům. Až do třicátého roku svého zůstal v skrytě ve vlasti své, pak byl Janem Křtitelem v Jordáně pokřtěn (Luk. 3, 23.), při čemž byl neviditelně Duchem svatým pomazán a od Otce veřejně za Syna Božího prohlášen. Ač právě jako Syn Boží křtu zapotřebí neměl, chtěl se předce jako člen hříšného pokolení lidského pohříziti v hlubinu hněvu Božího, aby smyl hřích lidu svého na sebe uvalený (Izai. 53, 4—6.); zde učinil právě totéž jako posléze na kříži; a tímto křtem vstoupil Pán Ježíš v život veřejný ku konání svého trojího úřadu. Chceme-li seznati, čím Pán

Ježíš Kristus vykoupení naše vykonal, nesmíme pohlížeti na jednotlivé skutky ze života jeho, ale na celý život jeho, proto že celý život jeho od narození až po na nebe vstoupení jest nepřetržené konání našeho vykoupení.

1. Z tohoto provedení uložení Božího poznáváme, v jakém poměru k sobě vespolek stojí Starý i Nový zákon; v obém jest Evangelium Kristovo, jen že Starý zákon podává Krista zaslíbeného, a Nový zákon Krista příslého; základ spasení, Kristus jest v obém tentýž, nebo základu jiného žádný položití nemůže (1 Kor. 3, 11.); taktéž jest prostředek spasení, totiž víra, v obém tentýž. Mnozí bludaři domnívali se, že věřící Starého zákona došli spasení skrze skutky své čili plněním zákona, a že víra teprve v novém zákoně nastala; což jest očividná lež. Ovšem žili věřící před Kristem pod jhem zákona (Skut. 15, 10.), ale tento zákon nedal jim spasení, rovněž jakož ho ani nám nedá. O Abrahamovi praví Písmo, že uvěřil Bohu a počteno mu to za spravedlnost. (1 Mojž. 15, 6.) Řím. 4. Jak by mohl Abraham býti otcem věřících, kdy by byl došel spasení ze skutků? V 11. kapitole k Židům ukazuje nám apoštol, kterak věřící od Abele až po Krista jen vírou došli spasení. Domnění, jako by věřící před Kristem byli dosáhli spasení skrze skutky zákona, povstalo v sektě farizejské, a když se do církve křesťanské vlouditi chtělo, odmítli ho apoštolé jednomyslně, vyznavše: „Skrze milost Pána Ježíše Krista věříme, že spaseni budeme, rovně jako i oni, totiž otcové Starého zákona.“ (Skut. 15, 11.) Rozdíl mezi spasením Starého a Nového zákona spočívá toliko v tom, že vyvolení v Starém zákoně spaseni byli skrze víru v Krista přijíti majícího, a vyvolení v Novém zákoně docházejí spasení skrze víru v Krista příslého (credere in Christum exhibendum et exhibitum).

2. Z toho také poznáváme, v jakém poměru k sobě stojí zákon a evangelium. Dle své povahy zdají se zákon a evangelium přímo proti sobě býti; zákon žádá skutky, evangelium víru; zákon hrozí trestem a zlořečenstvím, evangelium těší a přináší odpuštění; zákon chce mítí člověka dokonalého bez poškrvny, evangelium volá hříšné. Tak se zdá, jako by

se zákon s evanjelium nikdy nesmířil, a jednostranné držení se zákona vede také obyčejně k zavržení evanjelia, jak vidíme na farizeích (Galat. 3, 2.); rovněž vede jednostranné držení se evanjelia k zlehčení zákona Božího, jak vidíme na mnohých sektách křesťanských. Avšak jakož skrze zákon bez víry v evanjelium nedosáhneme spravedlnosti Boží, rovněž tak nedojdeme potěšení evanjelia bez předcházejícího pokorenění zákonem; zákon i evanjelium pravě pochopeny sbíhají se v Kristu, zákon vede skrze předčesení, evanjelium skrze potěšení ku Kristu, jakož dí ap. Pavel: Ale nyní bez zákona spravedlnost Boží zjevena jest, osvědčena zákonem i proroky. (Řím. 3, 21.) Dle toho jest docela převrácené, hledati v písmích Starého zákona jen zákon a v písmích apoštolských jen evanjelium, v Starém i v Novém zákoně nalezá se stejně zákon i evanjelium, nebo konec zákona i evanjelia jest Kristus, k ospravedlnění každému věřícímu. (Řím. 10, 4.)

§. 20.

O dvojím přirození Kristovu.

„V pravdě velikét jest tajemství pobožnosti, že Bůh zjeven jest v těle“ (1 Tim. 3, 16.); tato slova poučují nás jasně o dvojím přirození Kristovu. S přirozením lidským, kteréž Syn Boží z těla a krve Marie panny působením Duha svatého přijal, spojilo se věčné slovo v jednu osobu, a tato osoba jest Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus. Jelikož se v díle spasení jedná rovněž tak o slávu Boží jako o zachování člověka, musí Prostředník padlého hříšníka účasten býti Božího i lidského přirození v jedné osobě, to jest Bůh člověk (*θεοανθρωπος*) býti. Božství i člověčenství jest v osobě Kristově nesloučené a nerozdělené, Božské přirození nepřijímá vlastností přirození lidského, aniž přijímá člověčenství vlastností přirození Božího; avšak obě přirození přispívá stejnou měrou k vykonání spasení.

1. Pravé poznání osoby Prostředníkovy jest nevyhnutelně potřebné, má-li nám dobyté spasení drahé a žádoucné

býti. Podle požadavků Boží spravedlnosti musí přirození lidské, kteréž zhřešilo, samo za hřích zaplatiti; aby Kristus v přirození našem za hříchy naše zaplatil, přijal je na sebe a stal se takto pravým člověkem: Poněvadž dítky účastnost mají těla a krve, i on též podobně účasten jest jich, aby skrze smrt zahladil toho, kterýž má vladařství smrti, to jest ďábla. (Žid. 2, 14.) O pravém člověčenství Páně svědčí celý život jeho pozemský: ač byl divným způsobem, mocí Ducha svatého počat, předce se jako všickni lidé z ženy narodil, rostl jako jiné dítky, prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí, Luk. 2; byl všem potřebám přirození lidského podroben, měl pokrmu a nápoje zapotřebí, Mat. 4, 2; 21, 18. Jana 19, 28; unavil se prací i cestou i spal, Mat. 8, 24. Jana 4, 6; radost i žalost ho dojímal, častokráte i plakal. Luk. 10, 21. 19, 41. Mat. 26, 38. Jan 11, 35. Konečně po mnohých utrpeních skonal. Luk. 23, 46. Řím. 6, 10. Pravé člověčenství své naznačuje Pán, nazýváje se Synem člověka, Jan 1, 52. 3, 13. Mat. 24, 30. Luk. 19, 10. a apoštol Pavel dí: Jedenť jest zajisté Bůh, jeden také i prostředník Boží a lidský, člověk Kristus Ježíš. Tim. 2, 5. Kristus jest pravý člověk dle těla i duše; poněvadž duše i tělo bylo zahynulo, přijal nejen přirození lidské dle těla, nýbrž také dle duše, aby obé vykoupil; o lidské duši své pravil: Smutnatť jest duše má až k smrti. Mat. 26, 38.

2. Prostředník náš jest nejen pravý a skutečný člověk, aby na svém lidském těle trest za hříchy vytrpěti mohl, nýbrž zároveň také svatý a spravedlivý člověk, ode vši poškvrný hříchu vzdálený, aby nemusil nejdříve za své vlastní hříchy platiti. Početím svým z Ducha svatého byl vyňat z dědičného hříchu a takto hned v narození svém od hříšníků oddělený; jakož o něm osvědčil anjel: Protož i to, což se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží. Luk. 1, 35. Ač i po celý život svůj s hříchem zápasil, hřích cizí nesl a s hříchem se všude potkával, předce se nikdy sám ani toho nejmenšího hříchu nedopustil, tak že se veřejně nepřátel svých tázati mohl: Kdo z vás uviní mne z hříchu? Jan 8, 46. A ač i celá rada židovská se snažila, uviniti ho z hříchu, předce mu ničeho nedokázali, a Pilát ho po veřejném a slavném osvědčení (Mat. 27, 24) jako nevinného na

smrt vydal. Nevinnost a bezhříšnost Kristovu dokazuje nejen celý život jeho, kterýž trávil v lásce k Bohu a bližnímu, nýbrž též zřejmá svědectví jeho apoštolů. Spravedlnost posuzuje se dle zákona Božího: kdož se s tímto zákonem ve všem úplně srovnává, jest spravedlivý. Kristus byl hned při svém obřezání pod zákonem učiněn, čímž se zavázal všelikou spravedlnost zákona naplniti; pročež také při křtu svém vyznal: Tak sluší na nás, abychom plnili všelikou spravedlnost. (Mat. 3, 15.) Z té příčiny sluje ten svatý a spravedlivý (Skut. 3, 14), kterýž hříchu neučinil, aniž jest lest nalezena v ústech jeho (1 Petr 2, 22), kterýž hříchu nepoznal. 2 Kor. 5, 21. Takovéhož zajisté nám slušelo míti biskupa, svatého, nevinného, nepoškozeného, odděleného od hříšníků. (Žid. 7, 26.) Ovšem byl sice ďáblem a hříchem pokoušen, aby v pokušení trpícím spomáhati mohl, ale toto pokušení nepocházelo z vnitřa jeho, nýbrž přistoupilo k němu z venku a nepozůstavilo v duši jeho žádné škvrny hříchu; byl sice zkušěn ve všem nám podobně, avšak kromě hříchu. (Žid. 4, 15.) Pouhý člověk nemá nikterak dostatečné síly k snešení břemene hříchu i hněvu Božího; nemůže-liž člověk sám sebe vykoupiti, tím méně může zaplatiti za hříchy celého pokolení lidského; k tomuť jest Boží síly zapotřebí; protož musí prostředník náš zároveň také Bohem býti. Božství podpíralo lidské přirození v boji proti hříchu, poskytalo mu síly k přemáhání zlého, smrti i ďábla a dodalo poslušnosti jakož i zásluhám v těle lidském dobytým nekonečné ceny a platnosti. Bez spolupůsobícího Božství měly by zásluhy i spravedlivého člověka předce jen obmezenou cenu a dočasnou platnost. O Božském přirození Prostředníkovu svědčí Písmo svaté tak jasně jako o jeho člověčenství. Slujeť nejen Syn Boží jednorozený k naznačení, že jest stejné podstaty s věčným Bohem, nýbrž také Bůh nade všechny pozehnáný na věky (Řím. 9, 5); ten pravý Bůh a život věčný. (1 Jan 5, 20.) Božství své dokázal Prostředník svými vlastnostmi a skutky, svou všemohoucností, vševědoucností, svými divy a svým z mrtvých vstáním. (Řím. 1, 4.) (Důkaz Božství Kristova viz §. 4.)

3. Božství a člověčenství spojilo se v době od Boha k tomu určené v jednu osobu, Bůh se stal člověkem v osobě

Ježíše Nazaretského, narozeného z Marie panny v Betlémě, městě Davidové, jakož dí ap. Pavel: „Když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého narozeného z ženy.“ (Galat. 4, 4.) A Slovo to tělo učiněno jest a přebývalo mezi námi, a viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce, plné milosti a pravdy. Jan 1, 14. Protož vyznáváme svého Prostředníka pravým člověkem i pravým Bohem v jedné osobě; Božství a člověčenství v osobě Ježíšově naznačují proroci a apoštolé nejjasněji, nazývajíce ho Emanuel: S námi Bůh. (Izai. 7, 14. Mat. 1, 23.) Avšak ač se Bůh zjevil v těle, a věčné Slovo tělo učiněno jest, předce se nezměnilo Slovo v tělo, aniž se změnil Bůh v člověka, nýbrž Božské přirození spojilo se s přirozením lidským, Syn Boží stal se, čím dříve nebyl, totiž člověkem, avšak nepřestal býti, čím byl od věčnosti, totiž Bohem. Protož ač byl Syn člověka za dnů těla svého na zemi, mohl o sobě říci, že jest v nebi. (Jan 3. 13.) Z té příčiny musíme také pamatovati, že Božství a člověčenství jest v osobě Kristově nesmíšené, ale také nerozdělené, nebo v obém případě zmařil by se úmysl Boží k našemu spasení, proto že ani pouhý Bůh sám ani pouhý člověk sám spasení naše vykonati nemůže, obého přirození jest stejně zapotřebí k vytrpení trestu, k přemožení smrti i ďábla a k dobytí spravedlnosti i věčného života. Člověčenství nestalo se v osobě Kristově všemohoucí a vsudypřítomné, aniž se stalo Božství v člověku Ježíši smrtelné a slabé neb obmezené.

4. Uznávající v jedné osobě Kristově dvoje přirození nestenčené a nerozdělené (aneb jak dí vyznání sněmu Chalcedonského z roku 454 *ἀσπληγύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρετως, ἀχωρίστως*), porozumíme mnohým výpovědím Písma, kteréž jsou sice pravdivé o celém Kristu, kteréž ale neplatí o každém z obou přirození, o jednom i druhém pro sebe. Když se praví, že Ježíš prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí (Luk. 2, 52); že lačněl, žíznil, byl unaven a smuten, že nevěděl o soudném dni (Mark. 13, 32); že není v jeho moci, dáti někomu seděti na pravici neb na lavici (Mat. 20, 23), že Otce jest větší nade všechny (Jan 10, 29) a t. p., tedy to platí jen o jeho lidském přirození, nikoli zároveň o jeho Božství. Kdežto, když z druhé strany praví:

Já a Otec jedno jsme; (Jan 10, 30.) prvé nežli Abraham byl, já jsem (Jan 8, 58.); že měl slávu u Otce, prvé nežli svět byl (Jan 17, 5); a t. p. platí to zase toliko o jeho Božství nikoli však zároveň o jeho člověčenství. Bludné jest připisovati lidskému přirození Kristovu vsudypřítomnost, aby se tím tělesná přítomnost Kristova ve svaté večeři dokázala (ubiquitas). Ohledně osoby Prostředníkovy bloudili hned v církvi starokřesťanské Ebionité, vyprazdňující Božství Kristovo, Doketi, vyprazdňující člověčenství, Nestorius (428), kterýž od sebe odděloval obé přirození, Eutyches (451), kterýž je v jedno slučoval, pak Monofysité učíce jednomu přirození, a Monoteleté učíce jedné vůli v Kristu.

5. Jakého potěšení nabýváme z pravého poznání dvojího přirození Kristova, ukazuje nám zvláště jasně epištola k Židům. Prostředník náš jest pravý člověk, bratřím svým ve všem připodobněn kromě hříchu, on zná a zkusil všelikou bídu přirození našeho; byv za nás hříchem učiněn, nestydí se nás hříšníky nazývati bratřími. (Žid. 2, 11.) Byv ve všem připodobněn bratřím, jest milosrdný a věrný kněz nejvyšší v tom, což se u Boha k očistění hříchů lidu diti mělo (Žid. 2, 17); nebo že sám trpěl, pokoušín byv, může také v pokušení trpícím pomáhati. Z toho, což trpěl, naučil se poslušností, a tak dokonalý jsa učiněn, jest všechněm sebe poslušným původem věčného spasení. (Žid. 5, 8—9.) Nebo nemáme nejvyššího kněze, kterýž by nemohl čitedlen býti mdlob našich, ale zkušného ve všem nám podobně, kromě hříchu. (Žid. 4, 15.) Člověk Kristus Ježíš může jako Prostředník Boží a lidský nás nyní zastupovati a v člověčenství svém u Boha za nás vykonati, což jsme my vykonati nemohli. Prostředník náš přijal tělo naše se všemi mdlobami, dal je složití v hrob, povstal z mrtvých a vstoupil v oslaveném těle na nebesa na důkaz, že i naše tělo ponížené promění, aby bylo podobné k tělu slávy jeho (Filip. 3, 21), a k sobě do nebeské slávy je přijme.

6. Avšak náš Prostředník a milosrdný nejvyšší kněz chce nám nejen v pokušení pomáhati, nýbrž on má též dostatečnou moc k spomožení nám, jsa zároveň pravý Bůh. Náš Prostředník jest věčný a všemohoucí Bůh, protož nám od jeho Božské moci všechno, což k životu a pobožnosti ná-

leželo, darováno jest. (2 Petr 1, 3.) Nyní můžeme na něho spoléhati v životě i v smrti, jemu se cele oddati a od něho ve všem pomoc očekávati, neboť není ukrácena ruka jeho. aby nemohla zachovati; aniž jest obtíženo ucho jeho, aby nemohlo slyšeti. (Izai. 59, 1.) V něm, jako Synu Božím, vidíme Otce: „Kdož vidí mne, vidí Otce“ (Jan 14, 9); on sám jest naše spasení: Život věčný jest v Synu jeho; kdož má Syna, má život. (1 Jan 5, 11—12.) Kdož zůstává v učení Kristovu, ten i Otce i Syna má. (2 Jan 9.) Tak jest v pravdě nejen veliké, ale i radostné tajemství pobožnosti, že Bůh zjeven jest v těle, že Prostředník náš jest Bůh i člověk v jedné osobě.

§. 21.

O dvojím stavu Kristovu.

K vykonání díla spasení bylo Prostředníku našemu vstoupiti v dvojí stav, v stav ponížení a stav povýšení. Tento dvojí stav nepřeuášíme na Krista, jakožto věčného Syna Božího, proto že se Bůh sám o sobě ponížit nemůže, nýbrž na celou osobu Prostředníkovu, tak jak věčné slovo Boží tělo učiněno jest. Ze stavu slávy upadl člověk v stav hříchu a bídy; v stav ponížení musil se tedy zástupce náš pohříziti, aby nás s sebou v stav slávy uvedl. Ač v životě Páně následovaly tyto stavy po sobě, přece jevila se také sláva v nízkosti jeho.

1. O dvojím stavu Kristovu poučuje nás nejjasněji apoštol Pavel, an dí: Kterýž jsa v způsobu Božím, nepoložil sobě toho za loupež, rovný býti Bohu, ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, podobný lidem učiněn, a v způsobu nalezen jako člověk, ponížil se, poslušný byv až do smrti, a to smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho nade vše, a dal jemu jméno nad každé jméno. (Filip. 2, 6—11.) Zmařením (*κένωσις*) rozumí apoštol všeliké vyprázdnění a odložení všech dokonalostí, kteréž Prostředník náš jako Syn

Boží dokázati mohl. Ačkoli byl od hříšníků oddělený, jelikož však přišel v podobnosti těla hříchu (Řím. 8, 3) a do stavu hříšníků, nechtěl žádných předností míti před hříšníky, nýbrž choval se ve všem, jako by sám byl hříšník, a dal s sebou nakládati jako s hříšníkem. Z té příčiny mohl také ďáblem pokoušín býti, byl jako hříšník a rouhač odsouzen a s přestupníky počten. Složiv velebnost, slávu a moc svou Božskou, byl mdlý jako každý jiný člověk, nečinil divy jménem svým, nýbrž jménem Otcovým, posiloval se modlitbou k Bohu (Žid. 5, 7), žádal sobě pomoci od Otce svého ke každému dílu svému (Jan 11, 41—42), držel se u víře slova Božího a jen tímto přidržením se slova Otce svého přemohl ďábla i hřích (Mat. 4, 16); ano ač Pán a hlava anjelů, přijímal posilu anjelskou (Luk. 22, 43), protož naznačuje apoštol jeho ponížení, řka, že byl maličko menší učiněn nežli anjelé. Žid. 2, 9.

2. Z celého pozemského života Páně vidíme, že nechtěl slávu i moc svou Božskou na odiv stavěti, tak že sobě ani neosoboval moci, dáti někomu seděti po pravici své a po levici své (Mat. 20, 23); onť skryl důstojnost svou pod způsobem služebníka, zřeknuv se jí dobrovolně na čas, však ne tak, že by se jí byl naprosto zbavil; nýbrž rovněž jak jest slunce na nebi ač i pokryto hustými mraky a neviditelné, tak v něm přebývala sláva Boží, ač i zakryta tělem hříchu a způsobem služebníka. Protož také tato sláva často skrze nízkost těla prokmitala, tak na hoře při jeho proměnění (Mat. 17), v Jetsemane při jeho jímání (Jan 18, 6) a na kříži, když v největší poníženosti své lotru ráj otevřel (Luk. 23, 43). Právě tato okolnost nám vysvětluje, jak věřící i v stavu ponížení o něm vyznati mohli: „A viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce“ (Jan 1, 44); kdežto nevěřící v téže době pravili: „Viděli jsme jej, ale nic nebylo viděti toho, proč bychom ho žádostivi byli“. (Izai. 53, 2.)

3. Tohoto dvojího stavu byl sobě Pán Ježíš jako zástupce náš úplně vědom, nebo rozmlouvaje s Nikodémem, ač právě byl v nízkosti těla a chudobě zemské, předce praví o sobě: „A jistě žádnýť nevstoupil v nebe než ten, kterýž sstoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi.“ (Jan 3, 13.)

Jakož stavu ponížení nevyhnutelně zapotřebí bylo k dobytí a zasloužení nám spasení, tak jest stavu povýšení nevyhnutelně zapotřebí k přivlastnění dobytého nám spasení. Obého stavu užitek naznačuje nám ap. Pavel jasně, an dí: On vydán jest na smrt pro hříchy naše a vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše. (Řím. 4, 25.) Za hříchy naše nemohlo se jiným způsobem dosti státi, než samou smrtí Syna Božího; ale co by nám prospěl Spasitel v hrobě ležící? Protož musil z mrtvých vstáti nejen pro slávu a pravdu Otcovu, nýbrž i pro přivlastnění nám své spravedlnosti. Stav povýšení i ponížení jest předpověděn slovy: „Z potoka, na cestě píti bude; a protož povýší hlavy.“ (Žalm 110, 7.)

§. 22.

Stav ponížení.

V stavu ponížení zmařil Prostředník sám sebe, skryl velebnost i slávu svého Božství pod způsobem služebníka a dobýval nám spasení jako Vykupitel náš. K stavu ponížení patří jeho strastiplný život, chudoba, umučení, smrt a vstoupení do pekla. Stav ponížení počal se jeho narozením v chlévě a skončil se vstoupením do pekla. V stavu ponížení způsobil nám Kristus vykoupení.

1. Stav ponížení počal jeho narozením; s přijetím člověčenství nebylo ponížení nevyhnutelně spojené, proto že Syn Boží i v přijatém těle slávu svou zjevití mohl, nýbrž ponížení záleželo v tom, že přijal způsob služebníka, jsa Pánem všeho. (Izai. 42, 19—21. Mat. 20, 28.) Jaké ponížení bylo hned v jeho chudém narození v chlévě (Luk. 2, 7), a přede to byl jen počátek nízkosti, v niž se Pán od té chvíle vždy hloub pohřžovati počal, hned osmý den byl obřezán a jakkoli Pán a dárce zákona, pod zákonem učiněn (Luk. 2, 21. Galat. 9, 4); z čehož mu nastala povinnost, naplniti všechny požadavky zákona, a vytrpěti trest zasloužený přestoupením zákona, jakož osvědčil při svém pokřtění: Tak sluší na nás, abychom plnili všelikou spravedlnost. (Mat. 3, 15.)

Pak musil ze svého vlastního před Herodesem utíkat do Egypta, a vrátiv se z Egypta, žil v nízkosti i v chudobě v Nazarétě, tak že neměl, kde by hlavu sklonil (Mat. 8, 20); snášel odmlouvání hříšníků, potupu a protivenství, až i konečně od stavitelů domu Božího jako kámen neužitečný zavržen (Žalm 118, 22), jako rouhač odsouzen a na smrt vydán ješt. Na kříži rozmohlo se ponížení, nebo zde tento jediný milý Syn Boží byl od Otce svého opuštěn (Mat. 27, 46); tento jediný požehnaný stal se zlořečenstvím (Galat. 3, 13), a chudoba jeho byla tak veliká, že i vlastního roucha svého byl oloupen (Jan 19, 23) a nahý na kříži viseti musil.

2. Nejhlubším bylo ponížení jeho ve smrti na kříži, kdež tento kníže života smrtí zachvácen byl a jako by smrtí přemožen skončil; s čímž spojeno bylo sstoupení jeho do pekla. Toto sstoupení do pekla nesmíme považovati jako místní sejítí do podsvětí (Hades), nýbrž za to největší ponížení Páně právě v tu dobu, kdež smrt moc svou na Kristu dokazovati začala. Sstoupení do pekla počalo se hned v zahradě Jetsemane (Mat. 26, 36—38. Žalm 18, 5—7) a trvalo až do jeho vzkříšení, pokud Pán Ježíš byl v moci smrti. Sstoupením do pekla naznačuje se největší úzkost pekelná, kterouž Pán Ježíš na duši své v Jetsemane a na kříži snášel, pak jeho skutečná smrt a pohřbení. (Žalm 16, 10.)

3. Ohledně sstoupení do pekla bloudí mnozí, pojímající je na základě překrouceného výkladu slov 1 Petra 3, 19—20. 4, 6 jako skutečné a místní sejítí Páně do místa zatracených, kdež prý se duchům zavrženým co vítěz ukázal; protož počítají sstoupení do pekla již k stavu povýšení. Což jest ale proti Písmu svatému, neboť nám nelze udati doby, v níž by Pán na místo zatracených byl sstoupil. Lotru pravil na kříži: „Dnes budeš se mnou v ráji,“ a dokonav na kříži, poručil Otci ducha svého; tak byl duch Kristův u Otce, kdežto tělo v hrobě leželo. Stav ponížení naznačují proroci, nazývající Krista proutkem a kořenem ze země vyprahlé (Izai. 11, 1; 53, 2), výstřelkem (Zachar. 6, 12). Nejjasněji vyobrazoval tento ponížený stav Páně Jozef v žaláři (1 Mojž. 39), a David, když jsa trůnu zbaven, musil utíkat

před Absalonem, synem svým. (2 Sam. 18.) Potěšení plynoucí nám z chudého a nízkého života Páně naznačuje apoštol Pavel, řka: „Nebo znáte milost Pána našeho Jezukrista, že pro vás učiněn jest chudý, jsa bohatý; abyste vy jeho chudobou zbohatli.“ (2 Kor. 8, 9.)

§. 23.

Stav povýšení.

V stavu povýšení přijal Prostředník náš slávu, kterouž měl u Otce před založením světa, kterouž však na čas byl odložil, a přivlastňuje nám jako Pán náš dobyté spasení. K stavu povýšení patří jeho vzkříšení, na nebe vstoupení a sedění na pravici Boží; v stavu povýšení dosahoval vždy vyššího stupně slávy. Stav povýšení počal jeho vzkříšením a trvá bez skončení, proto že Kristus jest věčným Pánem lidu svého a věčnou hlavou církve své. Jakož Božství v osobě Prostředníkově mělo podíl v ponížení, tak má i člověčenství podíl v povýšení; Kristus jest s povýšeným tělem svým v slávě, avšak oslavené tělo jeho není zproštěno všeliké místní obmezenosti.

1. Povýšení Kristovo vyobrazoval krásně Jozef z žaláře na trůn povýšený (1 Mojž. 41), a David o něm prorokoval: Vstoupil Bůh s troubením, Hospodin se zvukem trouby. (Žalm. 47, 6.) Vstoupil jsi na výsost, jaté jsi vedl vězně; vzal jsi dary pro lidi. (Žalm 68, 19.) Řekl Hospodin Pánu mému: Sed na pravici mé, dokudž nepoložím nepřátel tvých za podnože noh tvých. (Žalm. 110, 1.) V smrti dosáhl ponížení nejen nejnižšího stupně, nýbrž skončilo se též, a smrt byla Kristu branou k povýšení. Zaplativ i poslední halěr podstoupeného za nás dluhu, musil z žaláře propuštěn býti (Mat. 5, 25—26), a nebylo možné jemu, držánu býti od smrti. (Skut. 2, 24.) První stupeň povýšení jest jeho vzkříšení; skrze své z mrtvých vstání prokázán jest Kristus býti Synem Božím mocně. (Řím. 1, 4.) Sláva a velebnost

Božství jeho, až do smrti jeho jako mrakem zahalená, objevil se v plné jasnosti; tělo jeho složilo v hrobě všechny vady i následky hříchu, jež Kristus byl shladil smrtí svou, a vyšlo z hrobu jako tělo duchovní, povznešeno nade všechny potřeby pozemské; neměť již více pokrmu zapotřebí, nebyl schopen nemoci, bolesti a smrti, a mohl i u zavřených dveří mezi učedníky vstoupiti. (Jan 20, 19.) Vědouce, že Kristus vstav z mrtvých, již více neumírá, smrt nad ním již více nepanuje. (Řím. 6, 9.)

2. Z mrtvých vstání Kristovo jest základní článek víry naší, stvrzený jak zlostí nepřátelskou tak nedověrou učedníků (Mat. 28. Mark. 16); bez z mrtvých vstání Kristova bylo by celé dílo jeho zmařeno. Nebo nevstal-liť z mrtvých Kristus, marná jest víra vaše; ještě jste v svých hříších. (1 Kor. 15, 17.) Jen vzkříšený a živý Spasitel může hříšníky duchovně mrtvé vzkřísiti a jim nový duchovní život udělit, jen z mrtvých vstání Kristovo zaručuje nám slavné vzkříšení těla našeho. Pobyv po svém z mrtvých vstání čtyřiceti dnů na zemi, zjevoval učedníkům svým sebe samého živého ve mnohých jistých důvodech, potěšoval je a mluvil o království Božím. (Skut. 1, 3.) Avšak po svém z mrtvých vstání nepatřil již zemi, nýbrž nebesům, odkudž byl vstoupil; protož také shromáždív v den čtyřicátý učedníky své, vstoupil před očima jejich s hory Olivetské do nebes. (Skut. 1, 9.)

3. Vstoupení na nebesa jest druhý stupeň povýšení. Vstoupení musíme v pravém slova smyslu pojímati jako místni a tělesnou událost, jako povýšení Prostředníka z nízkosti zemské do výsosti nebeské, a tělesné opuštění země, tak že Kristus tělem svým až do příchodu k soudu živých i mrtvých nyní není na zemi. Vstoupením ujal Kristus slávu, kterouž měl u Otce před založením světa, kterouž ale na čas byl odložil, a k níž skrze své ponížení a utrpení opět nabyt práva, aby ji ujal jako Prostředník jménem svých vyvolených. Započaté na zemi dílo dokonává Prostředník náš v nebi; onť všel v slávu svou nejen pro sebe ale i pro nás a za nás, šel, aby nám místo připravil, aby jako hlava naše nás, oudy své, k sobě pojal; a na důkaz, že i na nebi s námi spojen jest a našim bratrem zůstává,

vzal naše tělo na nebesa; tamť máme přimluvce u Otce, Ježíše Krista spravedlivého (1 Jan 2, 1), kterýž dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrze něho k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně. (Žid. 7, 25.)

4. Na vstoupení na nebesa následovalo ihned posazení se na pravici Boží velebnosti, což jest třetí a nejvyšší stupeň povýšení Prostředníkovy, jakž nám to ap. Marek 16, 19. naznačuje: „Když pak s nimi mluvit přestal Pán. vzhůru vzat jest do nebe a posadil se na pravici Boží.“ Sedění na pravici značí jeho povýšení v stejnou moc, slávu a velebnost s Bohem Otcem, čehož důkazem jest, že brzy po svém povýšení seslal Ducha svatého od Otce. Toto povýšení dostalo se přede vším člověčenství Kristovu za podíl, neboť Božství mělo tuto slávu od věčnosti, a zjevilo ji toliko nyní v plné míře; avšak člověčenství bylo tím povýšeno nade všechna stvoření, a Kristus jest v slávě také i dle těla svého, jsa Pánem a králem říše své a hlavou církve své. Toho Ježíše, kterýž maličko nižší byl nežli anjelé, vidíme pro utrpení smrti slávou a ctí korunovaného. (Žid. 2, 9.) Kristus sedící na pravici Boží, jemuž dána všelická moc na nebi i na zemi, zaručuje nám, že mu nikdo z ruky nevytrhne věřící jeho, a že ani napotomní hříškové nám spasení jeho nezmaří.

5. Sedění Kristovo na pravici Boží a jeho dlení v nebesích nesmíme tak pojímati, jako by ho vzdálenost nebes od nás dělila, a on nám nebyl přítomen; ač jest tělem svým v nebi, avšak milostí svou a Duchem svým nikdy neodchází od nás, protož nám praví: Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. (Mat. 28, 20.) Z druhé strany, ač jest tělo Kristovo oslaveno a všech pozemských potřeb i nedostatků zproštěno, předce však není povznešeno nad všelikou místní obmezenost, tak že by Kristus i po svém na nebe vstoupení také dle těla svého byl všudy přítomný na zemi (ubiquitas), tímť by nejen jeho na nebe vstoupení bylo zmařeno, nýbrž i jeho druhý příchod k soudu stal by se zbytečným. V tomto ohledě dí Pán: Chudé vždycky máte s sebou; ale mne nevždycky míti budete. (Mat. 26, 11.)

§. 24.

Kristus, Mesiáš, Pomazaný.

Jménem Kristus naznačuje se úřad našeho Spasitele; Kristus, hebrejsky Mesiáš, tolik jako pomazaný, znamená osobu zvláštními dary k úřadu svému obdařenou. Olej, jímž se pomazání k úřadu konalo, vyobrazoval Ducha svatého, kterýž sám uděluje všelikou způsobilost. V Starém zákoně pomazovaly se osoby k úřadu prorockému, kněžskému a královskému, čímž se vyobrazovalo, že Kristus jako prostředník náš konati bude trojí úřad k spasení našemu. Jakožto prostředník ve věčné radě pokoje zřízený, jest Kristus od věčnosti Duchem svatým pomazán; veřejně a před celým světem jest Kristus pomazán a v úřad svůj uveden, když při křtu Janovu Duch svatý na něho sstoupil v způsobu holubice a Otec s nebes o něm osvědčil: Tentot jest ten můj milý Syn, v němž mi se dobře zalíbilo. (Mat. 3, 16—17.)

1. Řecké jméno Kristus jest jen překlad hebrejského Mesiáš, jakož dí Ondřej Šimonovi: Nalezli jsme Mesiáše, což se vykládá Kristus, Jan 1, 42; a tímto jménem jest Spasitel náš vším právem nazván, proto že osoby, kteréž se v Starém zákoně pomazovaly, tím vyobrazovaly jen toho jediného pravého Pomazaného, Ježíše Krista. Jeho pomazání máme předpověděno v Žalmě 45, 8: „Miluješ spravedlnost a nenávidíš bezbožnosti; protož pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselí nad účastníky tvé,“ to jest proroky, kněží a krále, kteříž se také stali účastni pomazání. Ale vyjdeť proutek z pařezu Izai, a výstřelek z kořenů jeho vyroste a ovoce ponese; na němž odpočine Duch Hospodinův, Duch moudrosti a rozumnosti, Duch rady a síly, Duch umění a bázně Hospodinovy. (Izai. 11, 1—2.) Duch Panovníka Hospodina jest nade mnou, proto že pomazal mne Hospodin. (Izai. 61, 1.) A jak se tato předpověď v Kristu naplnila, dokazuje nám apoštol Petr, an dí: Vy sami víte, kterak Ježíše od Nazareta pomazal Bůh Duchem svatým a

mocí. (Skut. 10, 37—38.) Věziž tedy jistotně všecken dům Izraelský, žeť Bůh i Pánem ho učinil i Kristem, toho Ježíše, kteréhož jste vy ukřižovali. (Skut. 2, 36.) Nebo ten, kteréhož Bůh poslal, slovo Boží mluví; nebo ne podle míry dává Bůh Ducha jemu (Jan 3, 34.). Viz Luk. 4, 16—21. Tento Pomazaný čili Mesiáš, proroky tak často předpověděný a vyobrazený, byl osobou věřícím Starého zákona dobře známou a toužebně jimi čekanou; o něm věděli, že bude Synem Božím a podle těla synem Davidovým. (Žalm 2. 2 Sam. 7, 12. Skut. 2, 30. Žalm 132, 17. Přísl. 30, 4. Žalm 89, 27—28.)

2. Pomazání nepřijal Kristus toliko pro sebe, nýbrž také pro všechny své věřící; s něho jakožto hlavy sstupuje ta drahá mast na všechny oudy jeho (Žalm 133, 2); on jakožto vinný kmen dává sílu života všem svým ratolestem (Jan 15, 4—6); v něm stáváme se účastni Ducha svatého a všech darů jeho: Vy pak máte pomazání od svatého a znáte všechno. A pomazání to, kteréž jste vzali od něho, ve vás zůstává, a nepotřebujete, aby kdo vás učil; ale jakž pomazání to učí vás o všech věcech, a pravěť jest a neoklamatelné, a jakž naučilo vás, tak v něm zůstávejte. (1 Jan 2, 20, 27.) Jsouce pomazání jeho účastni, stáváme se křesťany, abychom jako proroci jméno jeho vyznávali, jako kněžstvo svaté duchovní oběti obětovali a sebe samých v obět živou jemu vydávali, a jako králové s ním proti hříchu a ďáblu bojovali a vítězili. Jakožto Kristus učinil nás krále a kněží Bohu a Otci svému. (Zjev. 1, 6.)

§. 25.

Kristův úřad prorocký.

Hned po svém pokřtění počal Kristus osobně konati úřad prorocký, káže Evanjelium království Božího. (Mark. 1, 14.) Úřad prorocký koná Kristus zevním zvěstováním pravdy Boží a vnitřním osvícováním srdcí skrze Ducha svatého; mocí tohoto úřadu oznamuje nám vůli i uložení Boží o našem spasení, zjevuje nám ta-

jemství skrytá od ustanovení světa, otvírá srdce k hotovosti Evanjelia, činí vůli hotovou k přijímání spasitelné pravdy a potvrzuje učení své činěním divů. Bezprostředně konal Kristus úřad svůj prorocký za dnů těla svého, předkládaje cestu spasení a vykládaje pravý smysl zákona Božího; prostředně konal tento úřad v Starém zákoně, vzbuzovav sobě patriarchy a proroky, a koná ho skrze apoštoly a hlasatele Evanjelia v novém zákoně, ssílaje jim Ducha svého. Avšak ať prostředně ať bezprostředně vždy zůstává Kristus jediným naším mistrem a učitelem, jehož slovo jest jediné pravé a dostatečné učení k spasení.

1. Jako prorok jest Kristus předpověděn v 5 Mojž. 18, 15.: Proroka z prostředku tvého, z bratří tvých, jako já jsem, vzbudí tobě Hospodin Bůh tvůj; jeho poslouchati budete. Že tato slova platí o Kristu, dokazuje nám ap. Jan 6, 14.: Tento jest jistě ten prorok, kterýž měl přijíti na svět. Dále vyobrazovali všickni proroci Starého zákona prorockou činností svou Krista, toho jediného proroka; nebo Duch Kristův byl v nich, předpovídaje o utrpeních Kristových a o veliké za tím jdoucí slávě (1 Petr 1, 11); z té příčiny sluje i sám Abraham prorokem. 1 Mojž. 20, 7. Obsah úřadu svého prorockého naznačuje Kristus Pán sám, an dí o sobě skrze své proroky: Duch Panovníka Hospodina jest nade mnou, proto že pomazal mne Hospodin, abych kázal Evanjelium tichým. Poslal mne, abych uvázal rány skroušených srdcem; abych vyhlásil jatým svobodu a vězňům otevření žaláře; abych vyhlásil léto milostivé Hospodinovo, a den pomsty Boha našeho; abych těšil všecky kvílicí; abych způsobil radost kvílicím Sionským, a dal jim okrasu místo popela, olej veselí místo smutku, oděv chvály místo ducha sevřeného. (Izai. 61, 1—3.) Spravedlnosti tvé neukryl jsem uprostřed srdce svého, pravdu tvou a spasení tvé vypravoval jsem, nezatajil jsem milosrdenství tvého a pravdy tvé v shromáždění velikém. (Žalm 40, 11.) Učení proroka Krista sluje Evanjelium, to jest radostné poselství, proto že podle Boha zarmouceným a pro hříchy své skroušeným přináší radostnou zvěst o odpuštění hříchů jejich a přijetí na milost. A kterak Kristus jako prorok náš sám umí srdce Boží nám otevřiti

a pravý smysl vůle Boží v zákoně uložené nám ukázati, poznáváme z jeho kázání na hoře. (Mat. 5—7.)

2. K prorockému úřadu přináležejí také divy, jimiž se Pán osvědčoval jako ten od Otce poslaný, učení své jako učení Boží stvrzoval a mdlou víru posiloval (Jan 9); v čemž ve všem ho taktéž proroci Starého zákona vyobrazovali, kteříž mocí jeho divy činili. V učení Kristovu jest zahrnuta celá rada a uložení Boží o našem spasení, již ap. Pavel často nazývá tajemstvím vůle Boží (Efez. 1, 9), tajemstvím od časů věčných skrytým (Řím. 16, 25), a moudrostí Boží v tajemství skrytou, kterouž Bůh předložil před věky k slávě naší; již žádný z knížat tohoto světa nepoznal. (1 Kor. 2, 7—8.) Tajemstvím sluje rada Boží o našem spasení, poněvadž žádný člověk moudrostí svou nemohl vynaléztí prostředek, kterýmž by se spravedlnosti Boží dosti stalo a hříšník opět smířen byl s Bohem, aniž kdo mohl vynaléztí cestu vedoucí ze smrti k životu věčnému. Sám Kristus zjevil nám toto tajemství a otevřel nám cestu k životu, protož praví ap. Jan 1, 18: Boha žádný nikdy neviděl; ale jedno-rozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, onť nám vypravil. A ať jest toto tajemství nyní skrze Evanjelium zjevené a všemu světu se zvěstuje, přede ho tělesný člověk přirozenou moudrostí svou nikdy nechápá a zůstáváť mu skrytým tajemstvím, dokud ho Kristus Duchem svým neosvítí a mysl svou mu neudělí (1 Kor. 2, 16). Sic jak bychom si jinak vysvětlili, že se spasitelné učení v Evanjelium zjevené i při čtení Pisma vždy znovu v bludy zvrhuje, pohanskou moudrostí i etností nahraňuje a lidé k pobožnosti vždy tělesných a smyslných pomůcek přibírají, přijímajíce vždy ochotněji výmysly lidské nežli moudrost Boží.

3. Protož zůstává Kristus sám skrze slovo své a Ducha svého jediným naším prorokem a učitelem: Pane, ke komu půjdeme? slova věčného života máš; a my jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boha živého. (Jan 6, 68—69.) Jeden jest Mistr váš, Kristus. (Mat. 23, 8.) Lidské kázání má jen tak dalece pravdu, pokud se drží proroka Krista a Duchem jeho učiti i věsti se dá; jeho se držíce, nezboudíme; onť jest cesta, pravda i život; žádný nepřichází k Otci než skrze něho. (Jan 14, 6.) Jako náš jediný prorok a učitel

představuje se nám Kristus zvláště v knize Přísloví pod obrazem nejvyšší moudrosti, proto že jen v něm a skrze něho samého docházíme Boží moudrosti k svému spasení. (2 Tim. 3, 15.)

§. 26.

Kristův úřad kněžský.

Mocí svého úřadu kněžského podvolil se Kristus, vydati sebe sama v obět smíření za hříchy naše; onť jest kněz i obět v jednom, kterýž skrze Ducha věčného samého sebe obětoval nepoškořného Bohu. (Žid. 9, 14.) Kněžský úřad zahrnuje v sobě dostiučinění za hříchy naše, kteréž Kristus způsobil svou činnou i trpnou poslušností, a zastupování nás před trůnem Božím na základě způsobeného dostiučinění, kteréž Kristus koná na pravici Boží, žádaje, aby vyvoleným přičteny byly zásluhy jeho dostiučinění. Kristus jest kněz podle řádu Melchisedechova a nikoli podle řádu Aronova, proto že musil býti z pokolení Judova. (Žid. 7, 14.)

1. Kněžský úřad Kristův jest předpověděn v Žalmu 110, 4. Přisáhl Hospodin, a nebude želeť toho, řka: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova. Pomazání Kristovo za našeho nejvyššího kněze jest vyobrazeno pomazáním Arona za nejvyššího kněze 2 Mojž. 29. Kněžský úřad Kristův vyobrazovali kněží Starého zákona, zvláště pak nejvyšší kněz v činnosti své. Hlavní činností kněží bylo obětovati a přimlouvati se u Boha za lid, zvláště pak nejvyšší kněz musil jednou v roce s krví oběti do svatyně svatých vstoupiti, aby způsobil smíření za sebe i za lid, 3 Mojž. 16. a v tomť, totiž v obětování a přimlouvání se za svůj lid, jest také zahrnuta všeliká kněžská činnost Kristova. Že obět nejvyššího kněze vyznačovala obět Kristovu, dokazuje nám obšírné epístola k Židům, avšak zároveň též ten nekonečný rozdíl mezi obrazným veleknězem s jeho obětí a Kristem, tím pravým nejvyšším knězem a jeho věčně platnou obětí. Kristus nepotřeboval na každý den, jako onino kněží, nej-

prvé za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za lid (Žid. 7, 27), byv svatý a od hříšníků oddělený. Kristus nevšel skrze krev kozlů a telat, ale skrze svou vlastní krev všel jednou do svatyně a věčné vykoupení nalezl. (Žid. 8, 12.) Velekněz vchází každého roku znovu do svatyně svatých, nemohl jednostejnými oběťmi, kteréž se po všecka léta obětují, přistupujících dokonalých učiniti; tolik připomínání hříchů dělo se při těch obětech každého roku, že nejsou ještě shlazeni; ale Kristus jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěceni bývají. (Žid. 10, 1—3. 14.) Z čehož vidíme, že oběti starozákonní dány byly za tím účelem, aby věřících o hříchu přesvědčily, hřích jim připomínaly, nutnost smíření za hřích jim dosvědčily a takto v nich touhu po smíření vzbudily. Ač oběti samy nic z toho, o čemž svědčily, dáti nemohly, předce posilovaly mocně víru v obět Kristovu, dokazující, že v ní nalezá se všechno, čehož hříšníku k smíření potřebí. Kristus jako kněz nemohl nic jiného než sebe sama obětovati, a musil takto kněz i obět v jednom býti, proto že nic jiného nedostačilo k úplnému zaplacení za hříchy naše; on sám vnesl hříchy naše na svém těle na dřevo (1 Petr 2, 24), proto že nikdo nebyl hoden té cti, obětovati jednorozeného Syna Božího.

2. Zákonem a spravedností Boží žádané dostiučinění za hříchy naše způsobil Kristus náš jediný nejvyšší kněz nejdříve svou činnou poslušností (*obedientia activa*). Touto činnou poslušností rozumíme všechno, co Syn Boží v stavu ponížení na místě našem činil, že se zavázal celý zákon naplniti, hřích, ďábla, smrt a všechno zlé přemoci (pročež s tím vším zápasil) a takovou spravedlnost přivést, kteráž by v soudu Božím ostála. Všelická nespravedlnost a bída pokolení lidského posla z neposlušnosti prvního Adama. Kristus zástupce náš, chtěje následky pádu Adamova odčiniti, musil ve všem poslušnost dokázati, k čemuž osvědčil hotovost svou, řka při křtu svém: Tak sluší na nás, abychom plnili všelikou spravedlnost. (Mat. 3, 15.) Svou činnou poslušností nejen naplnil Kristus zákon Boží za nás a zasloužil nám spravedlnost zákona, nýbrž způsobil též, abychom mocí jeho zásluh v naplněném zákoně chodili, to jest zákon Boží ostříhali a hlasu Božího poslušni byli.

3. Avšak každá neposlušnost a přestoupení zasluhuje trest, a zasloužený trest musí býti vytrpen, dříve nežli Bůh může býti milostiv a hříchy odpustiti; protož měl-li Kristus za hříchy naše dostiučinění způsobiti, musil vytrpením trestu za hříchy také trpnou poslušnost (*obedientia passiva*) Bohu dokázati. Trpnou poslušností rozumíme všecko, co Syn Boží v stavu ponížení na místě našem trpěl; tato trpná poslušnost Kristova počala se hned při jeho narození v způsobu služebníka, trvala po celý čas života jeho na zemi a dosáhla nejvyššího stupně na kříži. Obojí jak činnou tak trpnou poslušnost Kristovu míní apoštol, když dí, že byl poslušný až do smrti, a to smrti kříže. (Filip 2, 8.) K činné jeho poslušnosti patří na př., že byl rodičům svým poddán (Luk. 2, 51); k trpné poslušnosti jeho chudoba, že neměl, kde by hlavu sklonil. (Mat. 8, 20.) Vůbec se nesmíme domnívati, jako by trpná a činná poslušnost Kristova byla od sebe oddělená, a Kristus v jednom čase byl dokazoval činnou a v jiném zase trpnou poslušnost, nýbrž po všechem čas života svého zde na zemi konal Pán Ježíš spravedlnost a trpěl zároveň v poslušnosti.

4. Smrtí Kristovou na kříži jest dokonalé dostiučinění za hříchy naše způsobeno, nebo jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěcení bývají (Žid. 10, 14); avšak úřad jeho kněžský tím není ukončen, nebo na dostiučinění následuje zastupování nás před Otcem, kteréž koná před tváří Boží v nebesích, a kteréž vyobrazeno bylo vcházením velekněze do svatyně svatých. (Žid. 6, 20.) Zastupování čili orodování aneb přimlouvání se za nás spočívá v tom, že Kristus jako nejvyšší kněz náš před tváří Boží v nebesích se ukazuje, žádaje, aby na základě jeho dostiučinění dobytá spravedlnost věřícím přičtena byla: Protož i dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrze něho k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně. (Žid. 7, 25.) Pakli by kdo zhřešil, přimluvce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého (1 Jan 2, 1.) Řím. 8, 34. Jan 17, 24. Jakož jest Kristus jediný náš Spasitel a Prostředník, tak jest také jediný náš přimluvce a orodovník, vedle něhož nemáme a nesmíme jiných přimluvců hledati; protož jest evangelium Kristovu naprosto odporné, vzývati anjely aneb svaté. Kristus přimlouvá se to-

liko za vyvolené: Já za ně prosím; ne za svět prosím, ale za ty, kteréž jsi mi dal, nebo tvoji jsou. (Jan 17, 9.) Zastupováním svým způsobuje též Kristus Pán, že modlitba naše pro zásluhy jeho Otci jest příjemná a Bůh ji vyslýchá, protože se musíme jen ve jménu Kristovu modlití; onť nám dal radostné zaslíbení: Zač byste koli prosili Otce ve jménu mém, dát vám. (Jan 16, 23.)

5. Nazývajíce Písmo sv. Krista knězem podlé řádu Melchisedechova (Žalm 110, 4. Žid. 5. a 7), ukazuje nám, že Kristus od samého Boha bezprostředně a ne skrze zákon za kněze zřízen jest, že jest dokonalým a věčným knězem, nemaje žádného nástupce, že v něm přebývá skutečná svatost, kterouž starozákonní kněz jen u figuře vyobrazoval, a že Kristus v jedné osobě jest knězem i králem, což v Starém zákoně bylo nemožné, nebo velekněží podle řádu Aronova musili býti z pokolení Lévi, kdežto králové byli z pokolení Judova; a jelikož se Kristus z pokolení Judova naroditi musil, protože jest knězem podle řádu Melchisedechova, kterýžto Melchisedech byl zároveň králem a knězem Boha nejvyššího. (1 Mojž. 14, 18.) Obětí Kristovou jest starozákonní kněžství zrušeno, nemá více v církvi křesťanské místa, a jest proto neslušné nazývati kazatele Evanjelia a služebníky církve kněžími.

§. 27.

Kristův úřad královský.

Králem jest Kristus hned od svého narození, i ve svém největším ponížení (Jan 18, 33—37), ačkoliv se sláva království jeho v plné míře jeviti počala teprve po jeho z mrtvých vstání a na nebe vstoupení. Mocí úřadu královského shromažďuje sobě Kristus říši svou, řídí a spravuje církve svou slovem i Duchem svým, dobývá sobě vždy nové poddané, chová je v spasení svém a chrání je mocí svou proti nepřátelům. Království Kristovo jest duchovní uvnitř v srdcích, nejsouc vázáno na meze krajín i národů; jsouc ve světě, není z tohoto

světa. Kristus panuje sice dosud u prostřed nepřátel (Žalm 110, 2), tak že má mnohé odpůrce; předce však jest již jediným králem a pánem říše své, protož nemáme před příchodem Kristovým k soudu živých i mrtvých čekati nějaké viditelné zjevení tisíciletého kralování Kristova na zemi.

1. Nejčastěji nalezáme proroctví o Kristu jako králi. Již Jákob naznačil Krista králem, řka: Nebude odjata berla od Judy, dokudž nepřijde Silo. (1 Mojž. 49, 10.) Balám prorokoval o jeho království, řka: Povstane berla z Izraele. (4 Mojž. 24, 17.) Davidovi zaslíbil Bůh syna, kterýž měl věčně seděti na stolici jeho (2 Sam. 7, 13. Žalm 132, 11—12); a že tento Davidovi zaslíbený syn jest Kristus, dosvědčuje slovo anjelovo, kteréž mluvil, oznamuje jeho narození: Tent' bude veliký, a Syn Nejvyššího slouti bude; a dát jemu Pán Bůh stolicí Davida, otce jeho; a kralovati bude v domě Jákobově na věky, a království jeho nebude konce. (Luk. 1, 32—33.) Na základě zaslíbení sobě daného předpovídal David v Žalmích svých častokráte o království Kristovu. Jáť jsem ustanovil krále svého nad Sionem, horou svatou svou. (Žalm 2, 6.) Vyneslo srdce mé slovo dobré, vypravovati budu písně své o králi (Žalm 45, 1). Žalm 72. 89. 97. 99. 145. a t. d. Proroci opírajíce se o zaslíbení Davidovi dané, nazývají zaslíbeného Spasitele přímo Davidem: A vzbudím nad nimi pastýře jednoho, kterýž pásiti je bude, služebníka svého Davida, tent' je pásiti bude, a ten bude jejich pastýřem. (Ezech. 34, 23) Potom pak obrátí se synové Izraelští, a hledati budou Hospodina, Boha svého, i Davida krále svého. (Ozeáš 3, 5.) Aj, v spravedlnosti kralovati bude král (Izai. 32, 1). Jerem. 33, 15—16. 30. 21. Je-liž proroci pod obrazem slavného kralování Davidova tak potěšitelně prorokovali o milostivém království Kristovu, vyvinulo se z toho u Židů čekání zemského a tělesně slavného krále Mesiáše.

2. Jako věčný Bůh kraluje Kristus sice od věčnosti s Otcem i Duchem svatým nade všemi tvory, avšak království Krista, jakožto našeho Prostředníka a Vykupitele, jest jeho moc, sláva i panství, kteréž pro zásluhy své od Otce přijal svým vyvoleným k dobrému; protož jest zvláště krá-

lem lidu svého a kraluje v církvi své. Pro lid jeho jest mu dána všeliká moc na nebi i na zemi a jméno nad každé jméno, aby lid svůj proti všem nepřátelům ochraňoval a sobě království své vzdělal ve všech říších světa; proto jest Kristus král králů a Pán pánů; jen v této moci své mohl naříditi: Jdouce, kažte evangelium všemu stvoření, a činite učedníky všechny národy.

3. Kristovo království milosti bylo v Starém zákoně vyobrazeno zařízením v Izraeli, dle něhož Bůh sám byl králem a správcem Izraele (Theokratie), v Novém zákoně naznačuje nám Pán způsob svého království skrze rozličná podobenství; nazývá je království nebeské a Boží, abychom v tomto království tělesných výhod a zemských pokladů, cti a slávy světské nehledali, aniž je tělesnou zbraní neb mocí rozšiřovati chtěli; čehož lidé často nedbali, nutivše bližních k víře mukami, ohněm i mečem. Jsouc duchovní, může se toto království mezi všemi národy a pod každou zemskou vládou v srdci věřících zakořeniti, a nezná překážky řeči a krajin. Jakožto prostředník náš jest Kristus králem narozen, jakož byl vyznal před Pilátem (Jan 18, 37), zjevoval též všech časů královskou moc a velebnost svou, a mudrci dokázali i tím pravou moudrost, že se klaněli novorozenátku jako svému králi.

4. Čekání tělesného sstoupení Kristova na zemi před soudným dnem a viditelného jeho kralování v Jeruzalémě za tisíc let (Chiliasmus) jest blud, kterýž hned v církvi starokřesťanské povstal a v novější době se často pod způsobem pobožnosti vyskytuje; tím se v zásadě upírá království Kristovo, proto že se teprve v budoucnosti čeká. Toto blouznění opírá se sice zdánlivě o slova Zjev. 20, 1—7; ale v pravdě není než obnovení židovských tělesných nadějí o Mesiáši a světském králi. Úplnou slávu a moc království svého zjeví Kristus příchodem svým k soudu živých i mrtvých, kdež všechny vyvolené do říše své shromáždí, ve věčnou slávu uvede a bude všechno ve všem.

II. ODDĚLENÍ.

Učení o přivlastnění spasení skrze Ducha svatého.

(Soteriologie.)

§. 28.

O věčném vyvolení.

Řád spasení naznačuje nám ap. Pavel, an dí: Kteréž předzvěděl, ty i předzřídil; kteréž pak předzřídil, těch i povolal; a kterýchž povolal, ty i ospravedlnil, a kteréž ospravedlnil ty i oslavil. (Řím. 8, 29—30.) Jediná příčina, pro kterouž se hříšník účastným stává spasení Kristem dobytého, jest předzvědění čili vyvolení Boží. Jakož sobě Bůh před ustanovením světa uložil, hříšníky v Kristu spasiti, a nečekal, bude-li padlý člověk za spasení žádati, tak sobě také vyvolil svůj lid, určil osoby, kteréž v připraveném spasení podíl míti mají, a neponechal libovůli člověka, chce-li nabízené spasení přijmouti aneb zamítnouti; protož jsou zásluhy Kristovy skutečně jen vyvoleným k dobrému. Toto vyvolení stalo se před časy věků v Kristu a pro Krista z pouhé milosti bez ohledu na víru aneb nějaké skutky člověka, a jest věčné i neztratitelné, nebo darů svých a povolání nelituje Bůh. (Řím. 11, 29.) Učení o Božím vyvolení z milosti, ač tak často lidskou moudrostí i samospravedlností podrývané a tupené, zůstává vždy nepohnutelnou skalou potěšení pravým věřícím, zaručující jim, že nic jich neodloučí od spasení Bohem jim chystaného. Ovšem jest toto vyvolení k spasení tajemstvím věčného uložení Božího, do něhož člověk nahlédnouti nemůže, ale Duch svatý dává věřícím jistotu jejich vyvolení.

1. Jakož jest v zasloužení spasení jediným činitelem Bůh Syn. Pán náš Ježíš Kristus, tak jest v přivlastnění dobytého spasení hříšníkům jediným činitelem Bůh Duch svatý, a jakož člověk ničím k zasloužení spasení přispěti nemůže, tak sobě také nemůže vlastní mocí svou dobyté spasení přivlastniti aneb se ho účastným státi. Marně by byl Bůh Otec sobě uložil, hříšníka spasiti, na darmo by byl Bůh Syn tak draze spasení zasloužil, kdy by člověku ponecháno bylo, aby se sám svou mocí aneb vůlí tohoto spasení uchopil, proto že by pak člověk toho nikdy nedosáhl. Člověk jest z přirození mrtvý v hříších; jakož neprospěje tělesně mrtvému, i když mu ten nejlahodnější pokrm předložíme, tak neprospěje duchovně mrtvému, jestliže se mu ty nejdražší poklady pro duši podávají. Člověk musí nejdříve duchovně obživen býti, aby měl užitek ze spasení dobytého, a Duch jest, kterýž obživuje (Jan 6, 63. 2 Kor. 3, 6); protož nám podává Soteriologie učení o působení Ducha svatého ve věřících. Věřící jsou ve všem dílo Boží, jsouce stvoření v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým, kteréž Bůh připravil, abychom v nich chodili. (Efez. 2, 10.) Jak nevyhnutelně potřebné jest působení Ducha svatého, aby se hříšník stal účastným dobytého spasení, poznáváme z toho, že žádný nemůže Krista svým Pánem nazvati jediné v Duchu svatém (1 Korint. 12, 3); a jestliže kdo Ducha Kristova nemá, tent není jeho. (Řím. 8, 9.) Protož také Pán Ježíš učedníky tak často upozorňoval na nutnost přijetí Ducha svatého, kterýž je měl ve všelikou pravdu uvésti, Krista v nich oslaviti a je všemu naučiti. (Jana 14, 16).

2. Ač právě se evangelium všemu světu zvěstuje a zásluhy Kristovy všem zdarma se nabízejí, předce vidíme v skutečnosti, že i mezi křesťany jest málo pravých věřících a jen malý počet lidí v církvi křesťanské obracejí se srdcem ku Kristu, a přijímají dobrodiní jeho; většina křesťanů neliší se krom jména v ničem od pohanů a nevěřících. Příčinu toho vysvětluje nám ap. Lukáš hned na prvotní církvi křesťanské, an dí: A uvěřili všickni, což jich koli bylo předzřízeno k životu věčnému. (Skut. 13, 48.) Tento zjev po vše věky v církvi křesťanské vždy znovu se opakující, vede nás sám sebou k vyvolení Božímu, aneb že není na tom, kdož

chce, ani na tom, kdož běží, ale na Bohu, kterýž se smilovává (Řím. 9, 16); sic jak bychom si jinak vysvětlili, že totéž evangelium na jednom osvědčuje moc svou obživující, kdežto jiný zůstává při evangelium docela nedotknutý? Písmo svaté nám také docela jasně praví, že stává věčného vyvolení Božího, dle něhož sobě Bůh uložil z celého v hříších zahynulého pokolení lidského jistý počet lidí k oslavení své milosti pro Krista věčně spasiti, všechny pak ostatní k dokázání své spravedlnosti v hříchu a věčném zahynutí ponechat. Což pak divného, že Bůh, chtěje ukázati hněv, a oznámiti moc svou, snášel ve mnohé trpělivosti nádoby hněvu, připravené k zahynutí; a aby známé učinil bohatství slávy své při nádobách milosrdenství, kteréž připravil k slávě? (Řím. 9, 22—23.) Že tohoto vyvolení Božího stává, poznáváme ze slov Páně: Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených. (Mat. 20, 16.) Ne vy jste mne vyvolili, ale já jsem vás vyvolil. (Jan 15, 16. Izai. 43, 22—25.) Pevný základ Boží stojí, máje znamení toto: Znáť Pán ty, kteříž jsou jeho. (2 Tim. 2, 19.) Toto vyvolení stalo se od věčnosti: Jakož vyvolil nás v něm před ustanovením světa; předzřídív nás k zvolení za syny skrze Ježíše Krista pro sebe, podlé dobré libé vůle své. (Efez. 1, 4—5.) Bůh vyvolil si své z pouhé milosti, ne pro nějaké skutky aneb pro předvídanou víru, jinak by tato víra zase byla skutkem záslužným a měl by člověk z toho čest: Milostí spasení jste skrze víru; a to ne sami z sebe, darť jest to Boží; ne ze skutků, aby se někdo nechlubil. (Efez. 2, 8—9.) Předním účelem vyvolení jest oslavení Boží a pak teprvé spasení hříšníka: Hospodin všecko učinil pro sebe samého, také i bezbožného ke dni zlému. (Přísl. 16, 4.) Toto vyvolení stalo se v Kristu a jediné pro Krista; nejobsáhleji poučuje nás o tom apoštol Pavel k Řím. 9; a bylo již zřejmě dokázáno vyvolením semene Abrahamova za zvláštní lid Boží: Nadto zvěstuje slovo své Jákobovi, ustanovení své a soudy své Izraelovi. Neučinil tak žádnému národu, a protož soudů jeho nepoznali. (Žalm 147, 19—20.) Kterýž za předešlých věků všech pohanů nechával, aby chodili po cestách svých. (Skut. 14, 16.)

3. Ačkoliv se žádné učení tak jasně v Písmě svatém nezvěštuje a s evanjeliem Kristovým se tak nesrovnává, jako právě učení o věčném vyvolení z milosti čili praedestinace, předce jsou lidé vždy náchylni, vydávati je za vynálezek Kalvínův a snaží se, Písmem je vyvrátiti. Což však jest očitá lež; učení o praedestinaci není zvláštností několika bohoslovců reformovaných, nýbrž zjevením Božím, a bylo všeobecným majetkem církve křesťanské ještě v šestnáctém století. Hus, Luther a Augustin hlásali před Kalvínem ještě ostřeji praedestinaci. Takéť nemá žádné učení více odpůrců i mezi zdánlivě věřícími nežli právě učení o praedestinaci; církev luterská, aby se ve více člancích od reformované lišila, opřela se posléze po Lutherovi tomuto učení, a v církvi reformované rovněž většina toto učení zavrhuje; což však snadno pochopíme, povážíme-li jen, že člověk se nikdy neuzná rád zahynulým hříšníkem, nýbrž vždy chová domnění o nějaké své hodnosti a spravedlnosti, na niž Bůh ohled bráti má. Zůstaňmež raději prostě při tom, čemu nás Písmo svaté učí, pak jest nám učení o věčném vyvolení mocným potěšením, že naše spasení jest zabezpečeno, poněvadž mocí Boží zachování býváme (1 Petr. 1, 5), kdežto kdy bychom sami své spasení měli konati, zbavili bychom se ho, kdykoli do hříchu padáme. Rovněž nás vede toto učení k pravé pokoře, abychom ze všeho Bohu chválu vzdali, Krista se drželi a neopolehali na sebe. Námítka proti vyvolení, že by člověk pak upadl v bezpečnost a hříchy, když ví, že jest vyvolen; aneb když ví, že není vyvolen, že by pak mu všechno dobré činění nic neprospělo, jest docela lživá, neb kdož jest opravdově vyvolen, jest také obnoven a žije v něm Kristus. Dobré činění pochází jen z Ducha svatého; kdož není vyvolen, nemůže nic dobrého před Bohem činiti, a naše dobré činění ničeho nezasluhuje. Počet vyvolených jest samému Bohu povědom, v lásce křesťanské nesmíme o nikom z předu tvrditi, že jest zavržen, nýbrž musíme především o všech, kteříž žijí pod kázáním evanjelia, pevné naděje býti, že jsou vyvoleni. Čím více nás znepokojuje, jsme-li vyvoleni, tím smělejší doufanlivosti můžeme býti, že jsme zapsáni v knize života. (Zjev. 3, 5.)

§. 29.

O povolání.

Připravené v Kristu spasení podává Bůh pokolení lidskému v povolání. Povolání děje se skrze slovo Boží a jest u porovnání s dobou Starého zákona všeobecné, docházející ke všem národům, jakož nařídil Kristus Pán: Jdouce, činite učedníky všechny národy (Mat. 28, 19), kdežto v Starém zákoně povolal sobě Bůh toliko lid Izraelský za lid svůj zvláštní. V povolání skrze evangelium Kristovo konaném zve Bůh hříšníky do království svého, nabízejí jim zdarma všechny zásluhy Kristovy, odpuštění hříchů, ospravedlnění a život věčný, jakož nám to ukazuje Pán v podobenství o najímání dělníků na vinici (Mat. 20) a pozvání na svadbu (Mat. 22); tohoto povolání stávají se účastni všickni, kteříž žijí v církvi křesťanské. Poněvadž však ne všickni, kteříž slyší slovo Boží, stávají se účastni Krista a jeho spasení, protož činíme rozdíl mezi povoláním zevním a vnitřním. Zevní povolání ponechává člověka i pod jménem křesťanským mrtvého v hříších i nepravostech, aneb ho nanejvýš odvádí od hrubých výbuchů hříchu a přivádí k zevnímu konání pobožnosti; se strany Boží slouží zevní povolání k odejmutí hříšníku všeliké výmluvy, tak že konečně odsouzení své spravedlivým uznati musí. Ve vnitřním povolání pojí se Duch svatý se slovem Božím, činí slyšené slovo mocné v srdci, otvírá srdce hříšníka, aby pozoroval na vyhrůžky zákona a zaslíbení evangelia; čímž se člověk probouzí z tělesné bezpečnosti, počíná věriti v úplnou svou zkaženost i trestuhodnost, a nahlíží, jak jest mu nevyhnutelně zapotřebí obrácení, aby ušel věčnému zatracení a došel věčného spasení. Zevní povolání děje se skrze slovo Boží, vnitřní povolání koná Duch svatý skrze slovo Boží; vnitřního povolání stávají se toliko vyvolení účastni, jakož dí ap. Pavel: Kteréž předžřídil, těch i povolal. (Řím. 8, 30.)

1. V povolání přibližuje se Bůh k hříšníku, zjevuje mu své věčné uložení o jeho spasení a nabízejí mu poklady Kristovy; nebo evangelium Kristovo z rozkazu Božího kázané nemá jiného účelu, nežli zváti hříšníky k společnosti Boží a nabízet jim smíření s Bohem: Protož my na místě Kristově poselství dějice, jako by vás sám Bůh skrze nás žádal, prosíme na místě Kristově, smířte se s Bohem. (2 Kor. 5, 20.) Toto povolání přichází zevně ke všem, kteříž se v církvi křesťanské narodili aneb někdy slovo Kristovo zaslechli, neb jest jim tím dána příležitost, poznati Krista a v něm cestu k spasení. Jelikož však povolání Boží nalezá všechny lidi mrtvé v hříších, zůstává u veliké většiny beze všech účinků; trest, jímž zákon hrozí, nedojímá srdce zatvrzelého v tělesné bezpečnosti, a milost Boží v Kristu nabízená jest mu věcí lhostejnou. Bez účinků zůstává u většiny Boží povolání ne snad proto, že by Bůh povolání své u všech v pravdě nemínil; všem nabízí se za podmínkou víry odpuštění hříchů a život věčný; ale Bůh není povinen dáti víru také zavrženým, a člověk nemůže z přirození než Duchu svatému odpírati (Skut. 7, 51), a zatvrzelé srdce zmaří veliký dobrý úmysl Boží při sobě, rovněž jako žádný déšť skály neučiní úrodné. Pán Ježíš praví Jeruzalému: Kolikrát jsem chtěl shromážditi dítky tvé, tak jako slepice shromažďuje kuřátka svá pod křídla, a nechtěli jste. (Mat. 23, 37. Jan 5, 40.) Protož nedostačuje nikterak zevní povolání k spasení hříšníka.

2. Avšak ač nedosahuje zevní povolání účelu svého k spasení všech povoláných, předce naplňuje úmysl Boží k oslavení spravedlnosti jeho, ukazujíc, jak spravedlivé a samovolné jest zatracení zavržených: Kdy bych byl nepřítel, a nemluvil jim, hříchu by neměli; ale nyní výmluvy nemají z hříchu svého. (Jan 15, 22. 9, 41. Luk. 12, 47.) K tomu má zevní povolání mnohé výhody pro vešdejší život: Bůh trpí zavržené v církvi, dává jim skrze slovo své mnohé světlo i známost, tak že se mnohých hrubých hříchů a jich zhoubných následků vystříhati, a naproti tomu za vedením slova Božího mnohého časného prospěchu dodělati mohou; občanská společnost jest v celku mezi křesťany vzdělanější a počestnější nežli mezi pohany, a v krajinách reformovaných, kdež se

slovo Boží zvěstuje, mnohem vzdělanější a počestnější, nežli v krajinách římských, kdež se slovo Boží zanedbává.

3. Vedle zevního povolání všem křesťanům dle jména společného stávají se vyvolení účastni povolání vnitřního, kteréž Duch svatý v srdci působí, a kteréž samo k spasení přivozuje. Duch svatý neuzívá k vnitřnímu povolání jiného prostředku nežli slova Božího, kteréž také zavržení slyší; ale kdežto totéž slovo zavrženým jest pouhým zvukem aneb vůní smrtelnou k smrti, stává se vyvoleným mocí Boží k spasení aneb vůní života k životu. (2 Kor. 2, 16.) Duch svatý otvírá srdce člověka, jakož čteme o Lydii, že jí Pán otevřel srdce, aby pilně rozsuzovala, co se od ap. Pavla pravilo (Skut. 16, 14); čímž se slovo Boží v srdci zakoření, tak že je ďábel a zemské věci vyjmouti nemohou (Luk. 8, 12); pak otvírá oči mysli, osvěcuje duchovní zrak, tak že se člověk v docela jiném světle spatřuje, nežli se spatřoval v rozumu přirozeném, vidí se docela hříšným a zkaženým, poznává, že v něm nepřebývá dobré, ani síla k dobrému (Řím. 8, 18), uznává právo zákona, kterýž ho nazývá přestupníkem všech přikázání Božích, a srdce Duchem svatým obměkčené cítí s žalem svou zkaženost hříchu, děsí se vyhrůžek zákona a říká opravdově: Bídny já člověk! kdo mne vysvobodí z tohoto těla smrti (Řím. 7, 24) a táže se: Co mám činiti, abych spasen byl? (Skut. 2, 37. 16, 30.) Toto vnitřní povolání sluje také duchovní probuzení ze sna v hříších a tělesné bezpečnosti: Probuď se ty, kdož spíš, vstaň z mrtvých, a zsvítíť se tobě Kristus. Efez. 5, 14. 2, 1—3. Také sluje vnitřním tažením: Žádný nemůže přijíti ke mně, jedině leč Otec můj, kterýž mne poslal, přitáhl by jej. (Jan 6, 44.) Táhníž mne, a takt poběhnem za tebou. (Píseň 1, 4.) Duch svatý působí tvůrčí mocí v srdci vyvolených (Efez. 1, 19—20), činí je hotové (Žalm 110, 3) a namlouvá jim (Jerem. 20, 7), tak že se dají přemluvití a povolání jeho odpírati nemohou.

4. Každého vyvoleného povolává Duch svatý zejména, nebo Pán zná ty, kteříž jsou jeho (2 Timot. 2, 19), a o ovcích svých praví Pán Ježíš: Oveč mé hlas můj slyší, a já je znám, a následují mne. (Jan 10, 27.) Čas povolání jest u jednotlivých vyvolených velice rozličný, což ukazuje Pán

v onom podobenství, kdež hospodář najal dělníky na vinici svou jedny hned z rána, jiné o hodině třetí, šesté, deváté až i o jedenácté, tak že tito toliko jednu hodinu pracovali, čímž ale mzda jejich skrácena nebyla. (Mat. 20.) Tak sobě Bůh povolává své vyvolené, jedny hned od života matky, jako Jana Křtitele (Luk. 1, 41), jiné ve věku dětinském, jako Samuele (1 Jan 3, 4), jiné ve věku mužném, jako Saule (Skut. 9), a některé až v poslední hodině života, jako lotra na kříži. (Luk. 23, 43.) Ovšem mohou také vyvolení v zkaženosti své tažení Božím dlouho odpírati a povolání jeho se protiviti, jakož vidíme na Jonášovi, a Saulovi, ale když přijde Boží čas, odstraňuje Duch svatý sám všeliký odpor v nich a činí je hotové, tažení i povolání jeho následovati: Ale když se zalíbilo Bohu, kterýž mne byl oddělil z života matky mé a povolal skrze milost svou, zjeviti Syna svého mně, abych jej kázal mezi pohany, hned jsem se neporadil s tělem a krví. (Galat. 1, 15—16.) Býti dříve povolánu nedá nám nějaké přednosti před později povolanými, aniž jest pozdní povolání na ujmu dokonalé blaženosti; odplata milosti jest stejná pro všechny. (Mat. 21, 8—15.) Hlavní věcí jest, abychom se stali účastni povolání nebeského, abychom nebyli pouze zevně povolání, ale také u vnitř vyvolení, pak také dojdeme účelu povolání Božího, jenž jest sláva Pána našeho Jezukrista. (2 Tesal. 2, 14.) Nebo kdež Duch svatý mocně povolává, tu působí také živou víru v srdci povolá-ných. Živá víra působí pravé poznání Boha, že ho pozná-váme tak jakž jest, Bůh všeho spasení, a z toho povstává srdečná důvěra v Boha skrze Krista, srdečné obejmutí Boha jakožto nejvyššího pokladu hříšníka, s čímž nerozlučně spo-jena jest vroucí láska k Bohu. Vnitřní povolání není sou-časné s přijetím křtu svatého; Duch svatý je působí, jakž a kdy sám ráčí. (1 Kor. 12, 11.)

§. 30.

O znovuzrození.

Mocným vnitřním povoláním probouzí Duch svatý člověka mrtvého v hříších a nepravostech, klade v něj

zárodek života věčného a dává mu podmínky duchovního žití. Tento účinek Ducha svatého sluje znovuzrození čili přenešení ze smrti do života. (1 Jana 3, 14.) Znovuzrození jest účinek milostivé tvůrčí moci Ducha Božího, k němuž člověk rovněž ničím přispěti nemůže jako k svému tělesnému na svět narození. Znovuzrození jest vždy nerozlučně spojeno s živou vírou, nebo víra jest prostředek, jímž Duch svatý obnovuje, a působí ve věřících vždy opravdové poznání a želení každého hříchu, nelibost nad sebou samým, naproti tomu pak srdečnou radost v Bohu skrze Krista a ochotnost k vedení života podle vůle jeho. Dle jednotlivých účinků svých má znovuzrození rozličná jména, slujeť obnovení, nové stvoření (2 Kor. 5, 17), obrácení aneb pokání, obřezání srdce, sformování Krista v nás (Galat. 4, 19), složení starého a oblečení toho nového člověka, obnovení k obrazu Božímu. Ačkoliv Duch svatý jedním rázem přenáší člověka ze smrti do života, předce není tím znovuzrození jednou pro vždy odbyto, tak že by se člověk následkem okamžitého obrácení mohl považovati za dokonalého ku království Božímu, nýbrž jakož nepřestává Duch svatý v srdci působiti, tak musí také znovuzrození denně se obnovovati a pokračovati, jakož dí Jan Křtitel: Onť musí růsti, já pak menšiti se. (Jan 3, 30.) Bez znovuzrození aneb obrácení nemáme ani té nejmenší naděje na spasení: Nenarodí-li se kdo znovu, nemůž viděti království Božího. (Jana 3, 3.)

1. V jakém poměru se z přirození k Bohu a duchovnímu životu nalezáme, poznáváme nejjasněji, povážíme-li, že slovo Boží vyhlašuje, že se musíme znovu naroditi. Každý člověk, bez rozdílu toho, jak se na svět narodil, jest duchovně mrtvý před Bohem a pro věci Boží, odcizený od života Božího (Efez. 4, 18); a k odstranění této smrti duchovní nedostačují dobrá předsevzetí aneb mravní vůle, rovněž jako tělesně mrtvému napravení jednotlivých údů nevrátí život, nýbrž jen udělení nového zárodku života duchovního. Protož nesmíme znovuzrození považovati za pouhé napravení mravních sil v člověku po pádu dřímajících, nýbrž za udělení nového duchovního života, od něhož člověk od

pádu Adamova docela odříznut jest; Duch svatý jedná v znovuzrození člověka docela podobně tvůrčí mocí svou, jakož čteme při prvním stvoření. A vdechl v chrápek jeho dechnutí života; i byl člověk v duši živou. (1 Mojž. 2, 7.) Protož sluje znovuzrození nové stvoření: Protož jestli kdo v Kristu, nové stvoření jest; staré věci pominuly, aj, nové všecko učiněno jest. (2 Kor. 5, 17.) V Kristu Ježíši ani obřízka nic neprospívá, ani neobřízka, ale nové stvoření. (Galat. 6, 15.) O znovuzrození našem praví ap. Pavel: Ale Bůh bohatý jsa v milosrdenství, pro velikou lásku svou, kterouž zamiloval nás, také i nás, když jsme mrtví byli v hříších, obživil spolu s Kristem, jehož milostí spaseni jste, a spolu s ním vzkřísil (Efez. 2, 4—6), a ap. Petr dí: Znovu zrození jsouce, ne z porušitelného semene, ale z neporušitelného, totiž skrze slovo Boží živé a zůstávající na věky. (1 Petr 1, 23.) Při znovuzrození nenalézá Duch svatý ničeho v člověku, což by mohl jen opravití aneb polepšiti, aby to bylo Bohu milé, nýbrž musí všecko nové učiniti. Aj, nové činím všecko (Zjev. 21, 5); nebo tělo a krev (člověk tak jak jest od přirození) království Božího dědictví dosáhnouti nemohou (1 Kor. 15, 50); protož dal Bůh zaslíbení: Dám vám srdce nové, a ducha nového dám do vnitřnosti vašich; a odejma srdce kamenné z těla vašeho, dám vám srdce masité. (Ezech. 36, 26.)

2. V novuzrození nabývá člověk pravého Božího světla, a v tomto světle učí se poznávati Boha v jeho spravedlnosti i svatosti, a sebe sama ve své hříšnosti i zkaženosti. Člověk znovu nezrozený nemůže jinak než milovati hřích, proto že jej posuzuje rozumem tělesným; naopak světlo Ducha svatého nemůže jinak než ukázati člověku hřích v plné jeho ošklivosti, poněvadž jest Boží svatosti ve všem odporný, protož jest s novuzrozením vždy spojena nenávisť hříchu, ano člověk začne především sám sebe v ošklivosti míti, proto že až dosud tak ochotně hříchu se oddával. Jakmile spravedlivého Saule na cestě do Damašku nebeské světlo osvítilo, nazýval se prvním z hříšníků (1 Timot. 1, 15), a byl sám nad sebou nejvíce znepokojen. (Řím. 7.) S poznáním ošklivosti hříchu jest spojeno uznání a vyznání hříchu svého Bohu (Žalm 32, 5), tak že srdce nemá pokoje, dokud svou všecku

hříšnost k chvále milosti před Bohem nevyznalo. Znovu nezrozený nemůže také jinak než milovati, což rozum schvaluje a po čem vůle touží, a nenáviděti, což se rozumu a vůli protiví; věci Boží jsou rozumu a vůli pro hřích odporné, protož nemůže tělesný člověk jinak než nenáviděti Boha i jeho vůli, jakož Adam hned po pádu od Boha utíkal a před ním se skrýval, a ap. Pavel dí zřejmě, že opatrnost těla jest nepřítelkyně Boha. (Řím. 8, 7.) V znovuzrození obnovuje Duch svatý vůli, tak že nejen člověk poznává, že Bůh sám jest všeho milování hoden, nýbrž také po něm ze srdce touží jakožto nejvyšším pokladu duše; v Kristu, jenž jest obraz Boha neviditelného (Kolos. 1, 15), spatřuje všecku plnost Božství a zdroj všeliké blaženosti, z čehož povstává srdečná láska k Bohu skrze Krista, upřímá touha po jeho společnosti a opravdová bázeň synovská, abychom tohoto dobrého Boha znovu neuráželi a tak od pramene života i spasení zase odloučení nebyli. Tělesný život jeví se touhou po pokrmu a nápoji, rovněž jeví se duchovní život v znovuzrození touhou po Bohu a jeho milosti, jakož dí David: Žízni duše má Boha, Boha živého. (Žalm 42, 2—3. Žalm 63, 2.) Protož nazývá Kristus Pán blahoslavené, kteříž lačněji a žízňěji spravedlnosti. (Mat. 5, 6.) Způsob znovuzrození dá se sice popsati, ale moc a blaženost duchovního života nedovedeme oceniti, dokud nejsme Duchem svatým znovuzrozeni.

3. Nejčastěji nazývá se znovuzrození v účincích svých obrácením a pokáním. Obrácením naznačuje se převrácený náš směr, v němž se z přirození od Boha odvracíme, jakž prorok Jeremiáš významně dí: Obrátili se ke mně hřbetem a ne tváří (Jerem. 2, 27); všeliké naše myšlení i žádosti směřují z přirození od Boha pryč, pročez nás Bůh vybízí: Obráťtež zřetel ke mně, abyste spaseny byly všechny končiny země. (Izai. 45, 22.) Znovuzrozením dává Duch svatý duši člověka směr ve všem ku Bohu, jakož loď směřuje k přístavu a nemá zachránění, dokud není v přístavu, aneb holubice dokud nepřišla do korábu Noe: Nebo jste byli jako ovce bloudící, ale nyní obráceni jste ku pastýři a biskupu duší svých. (1 Petr 2, 25.) Opravdové obrácení není nějaké mravní se polepšení, opuštění některých nepravostí a následování ně-

jakých ctností, nýbrž obnovení srdce, tak že opravdově veliký hřích jakož i sebe sami v nenávisti máme, kdežto jsme dříve obé milovali, a celým srdcem Boha v Kristu hledáme, v něm samém všecku svou radost spatřujeme. V čem opravdově obrácení spočívá, naznačuje ap. Pavel, an dí, že ho Pán poslal: Otvíratí oči jejich, aby se odvrátili od temnosti k světlu, a z moci ďábelské k Bohu; aby tak hříchů odpuštění a díl s posvěcenými vzali skrze víru, kteráž jest v Kristu. (Skut. 26, 18.) Rovněž nemáme pokání považovati za nějaké kajicné vytrpení trestu za spáchaný hřích, tak že by větší hřích většího pokání zasluhoval, aneb že by se člověk tu i tam mohl dáti na pokání; což jest slovu Božímu docela protivné. Pokání (*μετάνοια*) jest změnění mysli, odvrácení jí od věcí marných a tělesných k Bohu živému, což jen Duch svatý v člověku působiti může, protož jest pravé pokání dar Ducha svatého a nepochází z předsevzetí lidského.

4. Pravdivé jest, což dí 1 Jan 3, 9: „Každý, kdož se z Boha narodil, hříchu nečiní; nebo simě jeho v něm zůstává, aniž může hřešiti, nebo z Boha narozen jest.“ Znovuzrozený nedopouští se vědomě hříchu proti Duchu svatému, tak že by se stal zavrženým. Rovněž praví Pán Kristus, že není možné, aby vyvolení svedeni byli. (Mat. 24, 24.) Ale apoštol nechce říci, že by znovuzrození již zde byli dokonalí a do hříchu nepadali; pak by neměli Krista a jeho milosti více zapotřebí. Duch svatý zlomil v znovuzrození lásku k hříchu, ale náchylnost k hříchu zůstává, dokud jsme v těle: Tělo žádá proti duchu a duch proti tělu (Galat. 5, 17); po celý život svůj musejí se s přirozenou hříšností potýkati a podlehají často, mají jen skrovný počátek opravdové poslušnosti k Bohu, ale oproti panství těla jest v nich neporušitelné simě Ducha Božího, kteréž jim nedá hříchem pohlcenu býti. Nikdo také nezná, jak těžký a hrozný jest boj s tělem a s přirozenou hříšností, jako právě kdož jsou z Ducha Božího narození. Jakož vnitřní povolání takž ani znovuzrození nepočíná přijetím křtu svatého.

§. 31.

O ospravedlnění skrze víru.

Protož za to máme, že člověk bývá ospravedlněn vírou bez skutků zákona (Řím. 3, 28); toť jest střed učení evanjelia. Všeliké zjevení Boží směřuje k tomu, aby hříšník došel spravedlnosti Boží, kteráž se s zákonem Božím úplně srovnává a v níž samé před soudem Božím ostojí. Této spravedlnosti nedosáhne člověk svým dobrým úmyslem a činěním, nebo všechno, což z nás pochází, jde z hříšného pramene a nese s sebou zárodek nedokonalosti; nýbrž v Kristu, kteréhož Bůh za nás učinil hříchem, abychom my učinění byli spravedlností Boží v něm. (2 Korint. 5, 21.) Činnou i trpnou poslušností svou, již zákonu Božímu dokázal, dobyl Kristus vyvoleným dokonalé spravedlnosti, a jelikož hříšník Krista a jeho spravedlnost nejínak než pouze vírou sobě přivlastniti může, protož býváme ospravedlnění před Bohem jediné vírou beze všech skutků svých, jakož se praví hned o Abrahamovi, otci věřících: I uvěřil v Hospodina, a počteno mu to za spravedlnost. (1 Mojž. 15, 6.) Avšak víra v ospravedlnění nemá do sebe nic záslužného, tak že by nás Bůh pro víru naši ospravedlnil, jinak by se víra zase stala záslužným skutkem, nýbrž víra jest jen prostředek aneb ruka, kterouž Krista přijímáme, záslužná příčina jest jediné spravedlnost Kristova, již Bůh věřícím za vlastní daruje; toliko v Hospodinu (Kristu) máme všelikou spravedlnost a sílu. (Izai. 45, 24.) Protož se praví, že ospravedlnění býváme darmo, milostí Boží, a že Bůh ospravedlňuje hříšníky a bezbožné; byť měla víra jen něco záslužného do sebe, nebýval by člověk ospravedlněn jako hříšník, nýbrž jako spravedlivý, čímž by se zásluhy Kristovy staly zbytečny. Ospravedlnění pak samo jest čin soudný, v němž Bůh člověka, nemajícího než hřích a zasluhujícího odsouzení, avšak Krista se držícího, v spravedlnosti Kristově za dokonalého před zákonem vyhláší, hříchu, viny a trestu ho

zprošťuje a právo k životu věčnému mu daruje, tak že není již žádného odsouzení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši. (Řím. 8, 1.) Ospravedlnění není zničení hříšné náklonnosti v srdci člověka, nýbrž vyhlášení a uznání hříšníka, tak jak se v hříšnosti své drží Krista, za spravedlivého; Bůh nevlévá v hříšníka spravedlnost Kristovu, nýbrž přičítá a daruje mu ji; protož zůstává i ospravedlněný sám v sobě hříšníkem a k hříchu náchylným. Na důkaz ospravedlnění v soudu Božím vykonaného dává Bůh skrze Ducha svatého pokoj svůj v srdce věřících, jakož dí ap. Pavel: Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Ježíše Krista. (Řím. 5, 1.) Jen živá víra Duchem svatým v srdci působená ospravedlňuje a dává pokoj v srdce, protož praví ap. Jakub 2, 26, že víra bez skutků jest mrtvá.

1. Dosáhnuv člověk v znovuzrození zárodek života duchovního, počne považovati poměr svůj k Bohu, vidí se ve všem přestupníkem zákona Božího, děsí se výhrůžek i trestu zákona, cítí se ve všem nezpůsobným, naplniti zákon aneb dáti dostičinění za svá přestoupení a uznává, že nezasluhuje než odsouzení a zatracení, tak v něm povstává otázka: Co mám činiti, abych spasen byl (Skut. 16, 30)? Jak ostanu spravedliv před Bohem? (Řím. 7.) V této nesnázi duchovní, v níž člověk sám nad sebou i nad možností zachovati sebe sama pochybuje, přichází k němu evangelium jako radostné poselství, podávajíc mu spravedlnost Kristovu, kteráž ho před Bohem zakrývá, jakož dí ap. Pavel, že se skrze evangelium zjevuje spravedlnost Boží z víry u víru. (Řím 1, 17.) A hříšník uchopiv se v nesnázi své nabízené spravedlnosti, poznává skrze Ducha svatého v srdci svém, že jest to ta pravá před Bohem platící spravedlnost, nebo se cítí břemene hříchu i viny zproštěna a požívá pokoj v svědomí. Pochyбив sám nad sebou i všelikou možností svou, a dosáhnuv spravedlnosti Boží bez svého přičinění a přes svou nemožnost i nehodnost, nemůže přijíti k domnění, že by ho Bůh byl ospravedlnil pro nějaký skutek jeho. Jen když takto ten duchovní boj v srdci a v svědomí zkusíme, jakož jej ap. Pavel na sobě popisuje (Řím. 7), poznáváme, proč jest učení o ospravedlnění skrze víru bez skutků tak důležité a potěšitelné

věřícím; nebo v něm samém mají záruku, že se neklamou svou vlastní spravedlností, v níž člověk i se svou pobožností zahyne, nýbrž že došli spravedlnosti Boží. Hlavní místa učící nás, že býváme ospravedlněni vírou bez svých skutků, jsou Epištola k Římanům a ku Galatským, 1 Mojž. 15, 6. Izai. 45, 23. 24. Jerem. 23, 6. Abak. 2, 3—4.

2. Učení o ospravedlnění skrze víru udává se obyčejně za základní rozdíl mezi církví evanjelickou a římskou, avšak toto učení jest zároveň základní rozdíl mezi zjevením Božím a náboženstvím lidským, ať již dle jména křesťanským aneb pohanským; neb kdežto každé jiné učení buď zcela aneb částečně hledá spasení v člověku a vždy něco v člověku nalezá, pročez Bůh mu má dáti spasení, praví zřejmě učení Boží: Spravedliví učinění býváme darmo, milostí jeho skrze vykoupení, kteréž se stalo v Kristu Ježíši. (Řím. 3, 24.) Římská církev praví proti zřejmému učení Písma, že víra nedostačuje k spasení, že jest rovněž potřebí dobrých skutků k ospravedlnění; reformátorové zavrhnli jednomyslně všeliké dobré skutky v díle ospravedlnění, tvrdíce na základě slova Božího, že ospravedlnění býváme jediné vírou beze všech skutků svých, avšak v církvi evanjelické objevuje se vždy znovu veliká náchylnost, přivlastňovati skutkům záslužnost (synergismus), a netvrdí-li se to o skutech, považuje se víra za takový záslužný skutek, tak že konečně základ ospravedlnění předce jen spočívá v člověku, nikoli však v Kristu. Víra jest v ospravedlnění toliko ruka, kterouž Krista přijímáme, a rovněž jako žebrák, přijímaje rukou dar, ničeho si tím nezaslужuje, tak není víra v ospravedlnění nic záslužného. Všelikou záslužnost skutků a hodnot víry musíme zamítnouti, proto že by i při nejmenší opoře v člověku zásluhy Kristovy se vyprázdnily a milost se zmařila, jakož dí ap. Pavel: Protož z víry jde dědictví, aby šlo podle milosti. (Řím. 4, 16.) V skutečnosti zapírají také Krista všickni, kdož základ ospravedlnění kladou v člověka; ospravedlnění skrze víru slaví jediné milost Boží v Kristu Ježíši. *) Ospravedlněním nestává se člověk spravedlivým sám v sobě, jako

*) Bratří nepřekládali vždy správně, když pravili místo ospravedlnění býváme, spravedliví učinění býváme.

by Bůh do něho vlil spravedlnost (*justitia infusa*), proto že by pak více nepotřeboval Krista a Boží milostí, nýbrž bývá vyhlášen spravedlivým v Kristu, rovněž jako dlužník, našed ručitele za svůj dluh, nebývá odsouzen a uvězněn. *

3. Naproti ospravedlnění skrze víru uvádějí se obyčejné slova apoštola Jakuba 2, 14—26: Co prospěje, bratří moji, praví-li se kdo víru mítí, a nemá-li skutků? zdaliž jej ta víra může spasiti? Což však jest docela zpozdilé, nebo hned povrchní pohled na slova Jakubova ukazuje nám, že apoštol tu brojí proti mrtvé víře, s níž se lidé obyčejně spokojují, a proti chlubení se vírou, kteráž srdce neobnovuje. Míti evangelium Kristovo za pravdivé a přiznávati se k církvi křesťanské není ještě víra, a má-li kdo jen takovou víru, zdaliž jej ta víra může spasiti? V tomto ohledě dí též ap. Pavel: V Kristu Ježíši ani obřízka nic neprospívá ani neobřízka; ale víra skrze lásku dělající. (Galat. 5, 6.) Pravá víra vštěpuje nás v Krista, jenž jest naše spravedlnost, a dává nám mocí Kristovou též ovoce spravedlnosti, totiž dobré skutky; to však ale nejsou naše skutky, nýbrž ovoce víry, působené Duchem svatým. Vůči námítce, že by člověk s věrou mohl žítí bezbožně a předce čekati spasení, a že jest tedy předce skutků k spasení potřebí, musíme pamatovati, že člověk bez milosti Ducha svatého vůbec nic dobrého před Bohem činiti nemůže a že cožkoli není z víry, hřích jest, byť byl i sebe krásnější skutek před lidmi. (Řím. 14, 23.) Přibíráti skutky jako potřebné k spasení, prozrazuje farizejskou spravedlnost, kteráž vždy chce něčím před Bohem platiti. Ospravedlnění skrze víru bez skutků zákona vyvinul ovšem nejjasněji apoštol Pavel, poněvadž mu bylo bojovati se samo-spravedlností farizeů, kteříž zavrhně spravedlnost Boží osvědčenou zákonem i proroky (Řím. 3, 21), svou vlastní spravedlnost usilovali vystaviti (Řím. 10, 3); proto však se nesmíme domnívati, jako by ostatní apoštolé menší váhu na ně byli kladli, poněvadž neměli tak často příležitost mluvit o něm sborům. Docela převrácené jest domnění, jako by ospravedlnění skrze víru teprve v Novém zákoně zjeveno bylo, a v Starém zákoně bylo neznámé. Farizeové uchýlili se před Kristem od pravidla víry, a v ep. k Židům 11. ukazuje nám apoštol, kterak všichni věřící Starého zákona skrze víru

došli ospravedlnění. Ospravedlnění skrze víru jest jádro Evan-
gelia; celé Písmo nezná jiného prostředku v jednání s Bohem
než pouze víru, jakož dokazuje ap. Pavel a Jakub (2 Řím. 4)
na Abrahamovi, otcí věřících, a jak dosvědčuje David, řka:
Uvěřil jsem, protož i mluvil jsem. (Žalm 116, 10.)

§. 32.

O posvěcení.

Hříšník v soudu Božím za spravedlivého vyhlášený
bývá v Krista vstípen a v Kristu, jenž jest obraz Boha
neviditelného, k obrazu Božímu obnoven; tak nalezá se
opět v původním stavu, v němž jej Bůh stvořil a v němž
se Bohu líbí, a trvání v tomto stavu sluje posvěcení,
jakož dí Bůh lidu svému: Svatí buďte, nebo já svatý
jsem. (3 Mojž. 11, 44. 1 Petr 1, 16.) Posvěcení jde hned
za ospravedlněním a jest každodenní se obnovování
k obrazu Božímu v Kristu, stálé přidržování se Krista
a jeho milosti a vážení z plnosti jeho všeho, což k ži-
votu a ku pobožnosti náleží (2 Petr 1, 3), tak že Kristus
s zásluhami svými zůstává jediným pramenem jak na-
šeho ospravedlnění, tak našeho posvěcení; neb on jest
nám učiněn od Boha moudrostí, i spravedlností, i po-
svěcením i vykoupením (1 Korint. 1, 30), a krev jeho
očisťuje nás ode všeho hříchu. (1 Jan 1, 7.) Působce
našeho posvěcení jest Duch svatý, kterýž nás pravou
vírou daruje, zákon Boží na dsky srdce našeho píše,
nás mocí svou vodí cestou Božích přikázání, a nás učí
modlitbě v Duchu a v pravdě, abychom byli Bohu vděční
za jeho dobrodiní. Z čehož vidíme, že posvěcení není
vedení mravního života, konání křesťanských ctností
čili dobrých skutků aneb zdokonalování se v pobožnosti,
nýbrž dáti se vésti Duchem svatým cestou k Otci ve-
doucí, jenž jest Kristus. Abychom posvěcení své ne-
spatřovali v řádném životě občanském aneb v konání
křesťanských povinností, dává nám Duch svatý v slovu
svém pravidlo našeho posvěcení, totiž přikázání, dle

něhož nás vodí v naplněném skrze Krista zákoně, jenž jsou skutkové dobří. Posvěcení své konáme a pokračujeme v něm, ne snad když se máme vždy za světější a hříchu neschopnější, což jest pokrytství, nýbrž když v pravdivosti srdce vždy více zkaženost svou cítíme a v světle Ducha svatého poznáváme, kterak k přemožení i toho nejmenšího hříchu a k setrvání v milosti jediné moc Kristova dostačuje, aby tak Kristus v nás rostl a my se menšili sami v sobě. (Jan 3, 36.)

1. Posvětití znamená v Písmě svatém od obecných věcí oddělití, z té příčiny sluje lid Izraelský lidem svatým, proto že si ho Bůh od ostatních národů oddělil, jakož dí 5 Mojš. 7, 6: Nebo ty lid svatý jsi Hospodinu Bohu svému, tebe vyvolil Hospodin Bůh tvůj, aby jemu byl lidem zvláštním, mimo všecky národy, kteříž jsou na zemi. Pramen posvěcení našeho jest krev Ježíše Krista, kteráž v Starém zákoně krví obětní vyobrazena byla a hříchy naše smývá, jakož dí ap. Pavel: Jestliže krev býků a kozlů a popel jalovice, pokropující poškvrněných, posvěcuje k očištění těla, čím více krev Kristova, kterýž skrze Ducha věčného samého sebe obětoval nepoškvrněného Bohu, očistí svědomí vaše od skutků mrtvých k sloužení Bohu živému. (Žid. 9, 13—14.) (Zjev. 1, 5.) Z té příčiny nazývají apoštolé věřících svatými aneb posvěcenými v Kristu a povolanými svatými. (1 Kor. 1, 1. Řím. 1, 7.) Poškvrnou hříchu stal se člověk nečistým před Bohem a v tom není rozdíl mezi lidmi: My všickni jsme jako nečistý, a jako roucho ohyzdné všecky spravedlnosti naše. (Izai. 64, 4.) Jelikož však všeliká nečistota hříchu Bohu svatému odporná jest, a Bůh hříšníka u sebe trpěti nemůže, musí býti člověk nejdříve očištěn a posvěcen, nežli k svatému Bohu přistoupení smí, jakož dí ap. Pavel: Následujtež svatosti, bez níž žádný neužije Pána (Žid. 12, 14), a Pán Ježíš dí: blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou. (Mat. 5, 8.) Jakož nás Bůh z milosti spasil, a skrze víru v Krista ospravedlnil bez našich zásluh, tak nás také posvěcuje bez našeho přičinění; vůle Boží v našem povolání jest naše posvěcení (1 Tessal. 4, 3), Kristus posvětil sebe samého za nás, abychom i my posvěcení byli v pravdě (Jana 17, 19), protož osvědčuje Pán tak často lidu svému:

Já jsem Hospodin, posvětitel váš (kterýž vás posvěcuje), abychom posvěcení své v samém Kristu hledali.

2. Co však jest to pravé posvěcení ducha? Apoštol Pavel dí: Taková tedy majíce zaslíbení, očišťujmež se od všeliké poškrvny těla i ducha, konajíce posvěcení v bázni Boží. (2 Korint. 7, 1.) Na základě těchto a těm podobných slov Pisma má se pobožnost, konání křesťanských skutků lásky a cvičení se v ctnostech za posvěcení Ducha. V díle ospravedlnění uznává se ještě milost Kristova za potřebnou, ale v díle posvěcení domnívá se člověk, že jest mu ponecháno, zkusiti síly své, jak dalece to dovede v svatosti a jak mnohého vítězství nad hříchem dosáhne; k ospravedlnění že máme Krista zapotřebí, ale posvěcení že záleží v naší vlastní moci, v tom že můžeme vždy výše po stupních pokračovati a se zdokonalovati, tak že mnohých hrubých hříchů nejsme již více schopni a zákona Božího nemáme zapotřebí. Tak učí mravouka pohanská pod jménem křesťanským. Takové posvěcení neusmrcuje staré přirození těla, nýbrž ho jen více posiluje v odpírání Duchu a milosti Kristově; konec tohoto posvěcení jest duchovní pýcha a farizejská samospravedlnost; toť jest čištění konvic a mis po vrchu. (Mat. 23, 25.) Při tom se zapomíná, že Kristus Pán právě o posvěcení našem dí: Beze mne nic nemůžete učiniti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé (Jan 15, 5); že Bůh jest, kterýž působí ve vás i chtění i skutečné činění podle dobře libé vůle své. (Filip 2, 13.)

3. Pravé posvěcení nepůsobí člověk svou pobožnou vůlí aneb snažením po očištění, nýbrž sám Duch svatý, kterýž za tou příčinou ve věřících přebývá. Všelike osobování si něčeho před Bohem jest jen poškrvňování sebe sama, a Duch svatý počíná posvěcení v ospravedlněných konati, že jim toto poškrvňování sebe samých odkrývá a je od něho odvádí, naproti tomu pak je vede ku Kristu, v němž máme nejen všelikou spravedlnost, nýbrž i sílu k přemáhání. Pravé posvěcení jde jen skrze pravou víru v Krista, nikoli skrze naše činění. Vštípením v Krista zemřeli jsme hříchu, a jen dokud se Krista držíme, to jest dokud Duch svatý mocí Kristovou v nás působí, činíme což před obličejem Božím dobré jest.

V tomto ohledě dí ap. Pavel: Všecko mohu v Kristu, kterýž mne posiluje. (Filip. 4, 13.) V tom ve všem udatně vítězíme skrze toho, kterýž nás zamiloval. (Řím. 8, 37.) Abychom však v posvěcení svém neupadli opět v doufání v sebe samy, působí v nás Duch svatý zároveň s živou vírou pravou modlitbu. Modlitba jest tepna duchovního života, a věřící modlí se více, než jest sobě toho vědom, jak toho také apoštol žádá, řka: Bez přestání se modlete (1 Tessal. 5, 17); modlitba, jež posvěcení našemu napomáhá, nemusí býti z mnohých slov aneb ustavičné spínání rukou, nýbrž jest stálé přidržování se Pána i jeho milosti, utíkání se ku Pánu ve vši své mdlobě a potřebě a slavení Pána za každou milost od něho přijatou. Vzorem pravé modlitby jest nám modlitba Páně, aneb i vzdechnutí Duchem svatým působené: Abba, Otče. (Gal. 4, 6.)

4. Abychom ale v posvěcení svém nezaběhli také na samovolné cesty a neměli za posvěcení, což jím není před Bohem, obnovuje v nás Duch svatý zákon Boží, aby nás naučil znáti vůli Boží, kteráž jest pravidlem posvěcení našeho. (1 Tessal. 4, 3.) Duch svatý nepíše zákon Boží na srdce obnovených, aby je opět zákonu podrobil, tak aby sobě plněním zákona něco před Bohem zasloužili, — vždyť již nejsou pod zákonem, ale pod milostí (Řím. 6, 14), — nýbrž aby je přivedl k pravé vděčnosti k Bohu za jeho dobrodiní. Cožkoli věřící po svém ospravedlnění mocí Ducha svatého podle zákona Božího činí, nečiní, aby se tím Bohu zalíbili aneb si chválu získali, nýbrž z vděčnosti k Bohu a z lásky k bližnímu, proto že je víže láska Kristova. (2 Kor. 5, 14.) A to jsou skutkové dobří, jsouce činění dobrým Duchem Kristovým ve věřících. Dobří skutkové řídí se zákonem Božím podle pravidla víry a mají za jediný účel slávu Boží v Kristu; protož jest velmi málo z toho, což lidé ve své samolibosti aneb zdánlivé pobožnosti dobrými skutky nazývají, dobrým skutkem před Bohem. Ten hlavní dobrý skutek jest vlastně víra držící se Krista, v němž jest plnost všeho dobrého, jakož osvědčuje Kristus Pán Marii, kteráž se ho přidržela, že dobrou stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní. (Luk. 10, 42.)

§. 33.

O církvi.

K zachování radostného poselství o vykoupení hříšníků zřídil sobě Kristus církev svou na zemi, a činil jí po vše časy mnohá i drahá zaslíbení. Církev Boží stávalo od počátku, a budeť jí stávati až do skonání světa. Církev jest shromáždění věřících v Krista k dojití spasení; jediná hlava církve jest Kristus, a jakož hlava má jen jedno tělo, jakož jest jeden Pán a jedna víra, tak jest také jen jedna církev Boží. Jakožto zřízení Boží jest církev svatá, jsouc obmyta krví Kristovou a posvěcena Duchem posvěcení (Efez. 5, 25—27), pak jest všeobecná čili katolická, nejsouc vázána na obmezení národů aneb krajin; poněvadž Kristus jest všeobecným králem, máť ve všech končinách i národech své vyvolené. Tato jedna svatá všeobecná církev Boží jest neviditelná, proto že sám Pán zná ty, kteříž jsou jeho (2 Tim. 2, 19), a nikdo z lidí neví počet údů církve, protož jest také předmětem naší víry; mimo tuto jedinou církev není spasení. Neviditelná církev pozůstává ze dvou částí, z církve rytěřující, kteráž zahrnuje všechny vyvolené zde na zemi, a z církve triumfující, kteráž obsahuje dokonalé spravedlivé v nebesích. Církev neviditelná objevuje se zevně v církvi viditelné, tak že církev neviditelná a jednotliví oudové její jsou v církvi viditelné a nikoli mimo ni, při tom však nemusí viditelná církev býti pravou církví Kristovou. Znamení pravé viditelné církve Kristovy jsou: čisté zvěstování slova Božího, posluhování svátostmi dle nařízení Kristova a konání křesťanské kázně; této církvi svěřil Kristus moc klíčů k otvírání a zavírání království nebeského. V Starém zákoně určil Bůh i zevní zřízení církve, tak že církev Boží do narození Kristova toliko v národu Izraelském uzavřena byla, v Novém zákoně zvolil sobě Kristus apoštoly k zvěstování království Božího a zřídil skrze apoštoly úřad kazatelský ku kázání evanjelia, ponechav

zevní zřízení církve apoštolům za vedením Ducha svatého, protože nemá v církvi Novozákonné knězovláda (hierarchie) žádného místa.

1. Obyčejně potkáváme se s domněním, jako by církev Kristova teprvé po vstoupení Páně na nebesa, po vylití Ducha svatého o prvních letnicích křesťanských byla povstala, což jest docela bludné. Ovšem oddělila se po vylití Ducha svatého církev Kristova od církve židovské, s níž až dosud zevně sloučena byla, čímž se zanechal Židům dům jejich pustý (Mat. 23, 38), Jeruzalém přestal býti středem církve a Židé lidem Božím; ale tím nepočala teprvé býti církev Kristova, kteráž stávala od počátku a bude stávati až do skonání světa. Jakmile Bůh v ráji dal zaslíbení o Spasiteli, nastala potřeba, aby se toto radostné poselství udrželo v pokolení lidském, protože čteme hned při narození Enosovu, kterýž měl děditi po Setovi zaslíbení o Kristu, o založení církve: Tehdáž začalo se vzývání jmena Hospodinova. (1 Mojž. 4, 26.) A všechny cesty, jimiž Bůh jak patriarchy před potopou i po potopě, tak lid Izraelský vodil, směřovaly k zachování zaslíbení o Kristu a tak k zachování církve. Původně nalezala se církev v domě Adamově, tak že Kain odšed od tváři Hospodinovy, opustil církev Boží a založil církev světskou. Pak nalezala se církev Boží v rodině patriarchů, byla s Noé v korábě, s Abrahamem v Mezopotámii, až ji Bůh zřídil stánek v národu Izraelském; po vylití Ducha svatého rozšířila se sice po celém světě ke všem národům, avšak vždy to byla jedna a tatáž církev Boží, jejíž jediným základem a jedinou hlavou jest Kristus. Tuto církev chránil sobě Bůh po vše časy jako zřítelnicí oka svého (Žalm 17, 8. 5 Mojž. 32, 10); za tou příčinou činil ji mnohá a potěšitelná zaslíbení, mezi jinými: Žádný nástroj proti tobě udělaný nepodaří se, a každý jazyk povstávající proti tobě na soudu potupíš. (Izai. 54, 17. Žalm 46.) Pán Ježíš zaslubuje církvi své: I jáť pravím tobě, že jsi ty Petr; a na též skále vzdělám církev svou, a brány pekelné (t. j. všeliké rady i úsilí pekla) nepřemohou ji. (Mat. 16, 18) Kdežkoli shromáždí se dva neb tři ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich. (Mat. 18, 30.) Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. (Mat. 28, 20.)

2. Církev Kristova, jakožto zřízení, v němž Bůh zvláštní zalíbení své má, vypodobňuje se nám v Písmě sv. těmi nejkrásnějšími obrazy a má ta nejrozmanitější jména; slujeť horou Sion, dcerou Sionskou, Jeruzalémem, městem Hospodinovým a příbytkem Nejvyššího (Žalm 45), dcerou královskou a chotí Kristovou (Žalm 45). V Novém zákoně nazývá ji Kristus vinicí Páně (Izai. 5. Mat. 21), přirovnává ji pannám (Mat. 22. a 25); apoštolé ji nazývají tělem Kristovým (Efez. 5), domem Božím (1 Tim. 3, 15), domem velikým (2 Tim. 2, 20), kamením živým a kněžstvem svatým (1 Petr 2, 5), manželkou Beránkovou (Zjev. 19) a t. p. U porovnání s množstvím zavržených sluje maličké stádce (Luk. 12, 32); a u porovnání s nádherou a slávou církví světských sluje církev Kristova lidem chudým a nuzným, kterýž doufá ve jménu Hospodinovu (Sofon. 3, 12); v čas soužení a protivenství přirovnává se církev Kristova ženě opuštěné a neplodné. (Izai. 54, 1—3.) Ač pozůstává z lidí hříšných, předce jest v Kristu, kterýž ji obmyl krví svou, všecka krásná a slavná, svatá a bez úhony, nemající poškrvny ani vrásky neb cokoli takového (Efez. 5, 27. Pis. 4, 7); ač jest chudá sama v sobě, předce jest obohacena v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebeských věcech, tak že nemá nedostatku v ničem dobrém (Efez. 1, 3); ač jest mdlá a slabá sama v sobě, předce jest nepřemožitelná a silná v Kristu (Izai. 33, 24); tak že ve všelikém soužení a protivenství udatně vítězí. (Řím. 8, 37.) Ač ji Bůh zvláště miluje a všechno dobré jí chystá, předce jest údělem církve Kristovy zde na zemi soužení a protivenství, poněvadž není ze světa a svět nenávidí a pronásleduje, což není jeho (Jana 15, 19); avšak soužení a protivenství neškodí nikdy církvi, naopak čistí a tříbí ji, tak že církev obyčejně nejlépe kvete pod křížem, kdežto v čas pokoje zvlažní u víře. Soužení a protivenství pro slovo jest také jedním z nejprvnějších znamení pravé církve Kristovy; světskou církev miluje svět, přáteli se s ní a napomáhá jí, ale Kristovu církev chce vždy lsti i násilím odstraniti.

3. Pravá neviditelná církev Boží nalezá se uprostřed jednotlivých církví viditelných; viditelná církev křesťanská nebude zde nikdy tak dokonalá, aby v sobě neměla po-

krytce a bezbožné, což ukazuje Pán podobenstvím o kouli mezi pšenící, a o vrši puštěné do moře, do níž se nalovilo dobrých i zlých ryb (Mat. 13, 47—49); tím však se nesmíme spokojiti, tak abychom nechali zpustnouti hradbu vinice Páně, aby vepř divoký ji ryl a zvěř polní spásla ji (Žalm 80, 13—14), to jest aby bezbožní, světáci a veřejní hříšníci v církvi na pokoji ponechání a k svátostem připouštění byli, nýbrž mají se podle řádu Kristova kázni křesťanskou vylučovati. Tento řád naznačil nám Kristus Pán sám u Mat. 18, 15—18 a ap. Pavel to provedl v církvi Korintské na onom veřejném hřištníku. (1 Kor. 5.) Avšak kázeň církevní není panování jednotlivců nad svědomím ostatních, nýbrž jest konání řádu, napomínání a napravování v duchu a lásce Kristově k zachování duší zabloudilých, protože nemá kázeň křesťanská jiného účelu, než přivést zabloudilého opět na pravou cestu. Kdež se evangelium Kristovo čistě nekáže a svátostmi dle nařízení Kristova se neposluhuje, nemůže o křesťanské kázni ani řeči býti; pravé kázni křesťanské učí Duch Kristův skrze slovo v církvi panující.

4. Správu církve své svěřil Kristus Pán apoštolům a po nich učedníkům skrze apoštoly zřízeným. V církvi apoštolské stávalo trojiho úřadu *ἐπισκοποι, πρεσβύτεροι* a *διακονοι*, episkopoi a presbyteroi byli sobě původně rovni, a nějaké přednosti biskupů před staršími nezná Nový zákon; posléze jmenovali se biskupy kazatelé slova, kdežto presbytery slouli pomocníci kazatelů ve správě církve; diakoni, jahnové (Skut. 6) byli zvoleni k posluhování chudým a nemocným. Úřad v církvi Kristově zřízený není k panování, nýbrž k sloužení spoluvěřícím, protože nezná církev Kristova nižších a vyšších hodnostářů, nýbrž všickni služebníci evangelia jsou sobě rovni: Jeden jest mistr váš; vy pak všickni bratří jste. (Mat. 23, 8.) Učení církve římské, jako by Petr byl býval první mezi apoštoly a prvním biskupem římským a papežský stolec nástupcům svým zanechal, jest vynález lidský, zřízením apoštolské církve a dějinami církevními vyvrácený, rovněž jest apoštolskému zřízení odporné všeliké zřízení biskupské, dle něhož biskup má vyšší hodnost ostatních služebníků evangelia; taktéž musíme zamítnouti všeliký rozdíl

mezi lidem obecným a kněžstvem posvěceným; v církvi Kristově jsou všickni věřící královské kněžstvo. (1 Petr 2. Zjev. 1, 6.) Hierarchie (kněžovláda) aneb kněžství vůbec, kteréž by se ordinací stalo světějším ostatních věřících, jest apoštolskému řádu odporné; mimo Krista nezná Nový zákon jiných kněží. Zřízení Starého zákona, dle něhož si Bůh vyhradil býti jediným Pánem a králem lidu Izraelského, bylo jen obrazem na Krista, toho jediného Pána a krále církve Boží, a jakmile tento Pán přišel a ujal zřejmě správu církve, přestalo všeliké panství i vláda lidí v církvi Boží.

§. 34.

O svátostech.

K slovu Božímu, podávajícímu nám spasení Kristem dobyté, přidal Bůh svátosti; svátosti jsou se slovem Božím nerozlučně spojeny, tak že bez slova Božího není ani svátostí; skrze slovo Boží vzbuzuje Duch svatý víru; svátostmi potvrzuje víru vzbuzenou. Jakož slovo Boží není vynález lidský, nýbrž má původ svůj od samého Boha, tak jsou také svátosti ustanovení Boží; což není Kristem samým ustanoveno, nemůže býti svátostí. V církvi Boží stávalo od prvopočátku dvojí svátosti; hned v ráji naznačil Bůh dvojí svátost stromem vědění dobrého i zlého a stromem života; v Starém zákoně vydal Bůh lidu Izraelskému obřízku a beránka velikonočního, a v Novém zákoně zřídil Kristus Pán na místě jich křest svatý a svatou večeři. Svátosti nesmíme považovati za pouhé zbožné obřady aneb prázdná znamení, nýbrž za drahé záruky, jimiž nás Bůh ujišťuje, že se nám spasení Kristem dobytého za podíl dostává; rovněž však nesmíme svátosti přeceňovati, abychom jim připisovali moc magickou, jako by svátost sama v sobě podávala spasení; svátost zaručuje podanou milost a potvrzuje vzbuzenou víru; kdež není víry, nemůže jí ani svátost potvrditi; protož neúčinkují svátosti bez víry než k odsouzení. Z toho vidíme,

že svátosti nejsou nevyhnutelně nutné k spasení, poněvadž víra nás i bez svátostí může účastny učiniti Krista a jeho milosti; ovšem uvrhuje pohrdání svátostmi v zatracení, ale nezaviněné postrádání svátostí nezbavuje spasení. Živlové dle zřízení Kristova v svátostech užívané jsou voda, chléb a víno, kteréž nesmíme libovolně měniti aneb něco k nim přidávati. Z účelu svátostí vidíme, že posluhovati svátostmi jest oprávněn toliko služebník evanjelia k tomu zřízený. Uvnitř církve jsou svátosti pásmem pojícím nás jakožto oudy duchovního těla Kristova bratrskou láskou v jedné naději života věčného (1 Kor. 10, 17. Efez. 4, 4—5), na venek pak jsou důkazem vyznání, jímž se věřící od nevěřících rozeznávají, jakož obrázka syny Izraelské dělila od ostatních národů, a žádný cizozemec nesměl jísti z beránka velikonočního. (2 Mojž. 12, 43.)

1. Pravý význam svátostí jest pro nás velice důležitý, poněvadž se v církvi křesťanské vždy znovu objevují dvě protivy, dle nichž se svátosti buď podceňují buď přeceňují. Svátosti se podceňují, když se považují za prázdná znamení, za pouhé obřady, a ze zvyku se přijímají. Nevěřící a vlažní podceňují svátosti, kdežto lidé chtějí býti věřícími, svátosti zase přeceňují. Svátosti se přeceňují, když se jim připisuje jakási divotvorná moc, tak že by svátost sama o sobě přijatá podávala spasení aneb že by přijaté zevní znamení zahrnovalo v sobě milost Kristovu; protož nazývají mnozí rádi svátosti prostředky milosti, domnívajíce se, jako by svátosti nám milost Boží přivlastňovaly. Což však jest zřejmě proti slovu Božímu, kteréž nám praví, že jedině víra nás Krista a jeho zásluh účastny činí. Kdy by svátost sama v sobě zahrnovala milost, mohli bychom si spasení docela mechanicky přivlastniti, a nikdo, kdož by svátost tělesně přijal, nemusil by zahynouti. Přeceňování svátostí vede lidi k tomu, že se spokojují s přijetím znamení, nestarajíce se o víru a opravdové znovuzrození, aneb že se k svátostem utíkají teprve v čas nouze, aby svědomí své upokojili.

2. Svátosti zřídil nám Bůh v dobrotě své ku posilnění mdlé víry naší. Což nám Evanjelium zřejmými slovy zvěstuje, že všeliké naše spasení v Kristu spočívá, a že nám

Bůh pro dostičinění Kristovo milost, odpuštění hříchů a život věčný podává, totéž zaručují nám svátosti viditelným a makavým způsobem, abychom nejen skrze slyšení, nýbrž také skrze vidění a skutečné přijímání o milosti Boží ujištění byli. Slovo Boží i svátosti vedou nás jen ku Kristu, jakožto jedinému základu našeho spasení, protože jsou svátosti nerozlučně spojeny se slovem Božím, a Augustin nazývá právě svátost viditelným slovem (*verbum visibile*). Bez slova Božího a Ducha svatého, kterýž skrze Evangelium víru působí, zůstávají svátosti prázdná znamení. Protož nesmíme při přijímání svátostí lpěti na zevních znameních aneb jim se klaněti, nýbrž víru svou v nebesa ku Kristu povznášeti. Poklady, kteréž nám svátosti zaručují, jsou duchovní a mohou tudíž jen duchovně, totiž u víře se přijímati; protože nemají nevěřící žádného užitku pro duši z přijímání svátostí, poněvadž nemají ruky, totiž víry, kterouž by si milost podávanou přivlastnili. Svátosti ujišťují nás spasením, avšak Bůh náš může dáti spasení bez předcházejícího nás o něm ujištění, protože nejsou svátosti nevyhnutelně potřebné k spasení (lotr na kříži); z čehož však nesmíme souditi, že bychom se bez svátostí snadno obejítí mohli, naopak čím více mđlobu víry své cítíme, tím dražší jest nám pečeť Boží milosti ku podpoře víry naší sloužící.

3. Svátost má hodnotu svou z ustanovení Božího, nikoli z posvěcení aneb úmyslu lidského, protože může ku posílení víry naší sloužiti i svátost nehodným služebníkem podaná, a protože nepodržují po vykonané svátosti zevní živlové nějakou svatost v sobě. Svátostmi smí se posluhovati jen dle ustanovení Kristova živly k tomu od něho samého zvolenými, totiž ve křtu čistou vodou beze všech přídavků, a ve svaté večeři chlebem a vínem přirozeným, bez odjímání jednoho z nich aneb nahrazování něčím jiným. Svátostmi posluhovati přísluší samým kazatelům Evangelia od Krista k tomu zřízeným, všeliké jiné posluhování jest rušení řádu Božího a zlehčování ustanovení Páně. Církev evangelická uznává dle ustanovení Kristova toliko dvě svátosti, křest svatý a svatou večeři; církev římská, povyšující se nad ustanovení Boží, vymyslela k tomu ještě pět jiných, v čemž církev řecká s ní souhlasí.

O křtu svatém.

Křest svatý jest ustanovení Boží, jímž se věřícím obmytí od hříchů krví Kristovou a obnovení Duchem svatým zaručuje. Zevní znamení ve křtu jest voda čistá, beze všech přídavků, vyobrazujíc nám očišťující krev Kristovu a obnovujícího Ducha svatého, pohřžení do vody aneb pokropení vodou znamená usmrcení našeho starého přirození v smrti Kristově. Hodnost křtu svatého leží v ustanovení Božím a v připojení k tomu zaslíbení; voda sama nemá ničímocí k obmytí hříchů, aniž se proměňuje v krev Kristovu, protož nepůsobí přijetí křtu svatého samo sebou odpuštění hříchů a znovuzrození, aniž přivodí k spasení. Křest svatý zřídil Kristus Pán před svým na nebe vstoupením, řka: Jdouce učte všecky národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého (Mat. 28, 19); křest uděluje se ve jméno Otce, Syna i Ducha, abychom věřili a ujištění byli, že trojjediný Bůh se stává naším Bohem a že máme podíl ve všech pokladech blahoslavené Trojice. Protož jest křest svatý znamením a pečeti smlouvy milosti, již Bůh s hříšníkem v Kristu učinil, a v níž nás přijímá v společnost svou; v tomto ohledě jest v Novém zákoně křest svatý zřízen místo obrázky Starého zákona; zevní znamení se sice změnilo, avšak svátost zůstala v podstatě tatáž. Křest svatý nesmí se na téže osobě opakovati, rovněž jako se obrázka neobnovovala, poněvadž Bůh smlouvy své neruší; a dítky rodičů věřících mají stejné právo pokřtěnu býti jako dospělí, proto že Bůh hned Abrahamovi přislíbil: Budu Bohem tvým i semene tvého po tobě (1 Mojž. 17, 7). Na venek jest křest svatý znamením k rozeznání věřících od lidu nevěřícího, poněvadž jím vštípeni býváme v církev křesťanskou, což v Starém zákoně obrázka působila.

1. Význam křtu svatého poznáme, porovnávajíc jej s obřízkou Abrahamovi vydanou. Obřízka nebyla pouhým obřadem, jímž se Židé od pohanů rozeznávali a v církev izraelskou přijímali, rovněž není křest svatý pouhým obřadem, jímž bychom v církev křesťanskou vstupovali. Obřízkou spečetil Bůh Abrahamovi smlouvu svou, že bude Bohem jeho i Bohem semene jeho, to jest, že mu dává podíl v své všedostatečnosti, milosti i ve všem bohatství svém; křtem svatým ujišťuje nás Bůh, že nás přijal v smlouvu milosti a že máme podíl ve všech zásluhách Kristových. Ku posilnění víry naší zřídil vodu, aby nás ujistil, že nás krví Kristovou od poškrvn hříchu na duši tak obmývá, jakož voda škrvny tělesné smývá. Obřezáním na těle vykonaném ukázal Bůh, že tělesné přirození jest nezpůsobné ku království Božímu, nebo což se narodilo z těla, tělo jest (Jana 3, 6), že se musí na smrt vydati, aby nové stvoření Ducha povstalo, totéž naznačuje pohřžení do vody aneb pokropení vodou, že totiž naše staré přirození s Kristem usmrceno býti musí, abychom s Kristem vstali v životě novém, jakož dí apoštol Pavel: Zdaliž nevíte, že kteřížkoli pokřtěni jsme v Krista Ježíše, v smrt jeho pohřbeni jsme? Pohřbeni jsouce tedy s ním skrze křest v smrt, abychom jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili (Řím, 6, 3—4). Z té příčiny se praví, že vody potopy (1 Petr 3, 20—21) o provedení synů Izraelských skrze Rudé moře jakož i zatopení Faraona v něm vyobrazovaly křest svatý (1 Kor. 10, 2); jakož se z druhé strany křest nazývá obmytím druhého narození a obnovením Ducha svatého (Tit. 3, 5. Skut. 22, 16); nebo což nám Bůh skrze zevní obmytí vodou naznačuje, to nám také v krvi Kristově skrze Ducha svatého u víře skutečně na duši daruje.

2. Při ustanovení křtu svatého praví Pán Ježíš: Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude; kdož pak neuvěří, budeť zatracen (Mark. 16, 16). Z čehož vidíme, že hlavní věci při křtu svatém jest víra, zevní živlové jsou ku potvrzení a posilnění víry; rovněž dí apoštol o víře Abrahamově: A potom znamení, totiž obřízku přijal za znamení spravedlnosti víry, kteráž byla před obřezáním (Řím. 3, 11). Pán nedí: kdož nebude pokřtěn, nýbrž kdo neuvěří, bude zatracen; křest

není nevyhnutelně potřebný k spasení; spasení může dojít i kdož nedošel zevního pokřtění vodou, hlavně dítky rodičů věřících, když umírají před dosažením křtu. Což nám také dosvědčuje obrázka: v osmý den musilo dítě Izraelské obřezáno býti; pakli před osmým dnem zemřelo, nedošlo obřízky; kdy by ale proto bylo musilo býti vyloučeno z království Božího, nebyl by Bůh ustanovil osmý den, nýbrž byl by nařídil, aby se obřízka hned po narození vykonala, aby dítě nezahynulo. Z toho vidíme, že tak zvaný křest z potřeby, jež církev římská a luterská v čas nebezpečí života i porodním babám vykonati dovoluje, aby jen dítě bez pokřtění nezemřelo, jest proti slovu Božímu. Rovněž jest rouhavé, křtiti zvony aneb jiné bezživotné věci, což papež Jan XIII. roku 968 zavedl, poněvadž ke křtu patří živý člověk, jehož duše krví Kristovou od hříchů obmyta býti má.

3. V prvotní církvi křesťanské křtily se toliko osoby dospělé, poněvadž z Židovstva i pohanstva k církvi přistupovaly; zvyk křtiti nemluvňátka objevuje se s jistotou teprvé v druhém století. Z té příčiny, a poněvadž nemáme zřejmého rozkazu v Písmě, aby se hned nemluvňátka křtila, protivili se mnozí křtu dítek a sekta Novokřtěnců (Anabaptisté, Mennonité) zavrhuje křest dítek, tvrdíc, že člověk teprvé má pokřtěn býti, až věří, což u nemluvňat jest nemožné. Ač se toto domnění zdá rozumu býti správné, předce jest bludné a Písmu odporné; neb se při tom víra považuje za skutek záslužný, jako by se člověk vírou svou stal hodným křtu a tak si ho zasloužil, což jest proti milosti. Křest svatý zapečetuje nám milost Boží v Kristu, již Bůh hříšným dává, nehledě na hodnost víry jejich. Že dítky rodičů věřících mají právo pokřtěnu býti, vidíme z ustanovení obřízky, kdež Bůh žádá, aby se Abraham s celým domem svým obřezal, dítky mužského pohlaví nevyjímaje (1 Mojž. 17), a při tom zaslubuje, že bude Bohem Abrahamovým i Bohem dítek jeho. Dítky věřících patří do smlouvy Boží jako dospělí, jakož dí ap. Petr: Vámž zajisté zaslíbení to stalo se i synům vašim (Skut. 1, 39). Strážnýž žaláře v městě Filippis byl pokřtěn se všemi domácími svými, tedy i s dítkami (Skut. 16, 33), čemuž by jistě apoštol Pavel byl od-

piral, kdy by nemluvnátka neměla pokřtěna býti. K tomu zve Pán Ježíš dítky k sobě Mat. 19, 14. — 1 Kor. 7, 14. Řím. 11, 16. Iz. 44, 3. Skut. 10, 47. Jelikož dítky věřících patří v smlouvu Boží a mají právo pokřtěnu býti, nesmí se křest obnovovati, když člověk k rozumu dospěje a víry své si vědom bývá; rovněž se nesmí křest obnovovati na osobách přestupujících z jedné církve křesťanské do druhé, toliko na osobách přistupujících ku křesťanství z náboženství zapírajících sv. Trojici (Židé, pohané, mohamedáni) musí se křest i v dospělém věku vykonati. Z té příčiny jest také bludné považovati přijímání dítek po křesťanském cvičení čili Admissi (lutersky Konfirmaci) za potvrzení slibu křestního, kterýž rodičové a kmotrové při křtu za nemluvnátko učinili, a kterýž prý člověk k rozumu dospělý nyní má sám převzít k naplnění. Křest svatý má platnost z ustanovení Božího a jest potvrzen krví Kristovou, a nepotřebuje teprvé slibem a dobrým předsevzetím lidským stvrzen býti. Ostatně vidíme ze zkušenosti, jak smutně křesťané slib při konfirmaci učiněný splňují.

§. 36.

O svaté večeři.

Svatou večeři ustanovil Kristus Pán na místo beránka velikonočního v tu noc, v kterouž zrazen jest na památku svého umučení a své smrti. Zevní znamení ve svaté večeři jsou lámaný chléb, na znamení, že tělo Kristovo za nás na kříži jest lámáno, a vylité víno, na znamení, že krev jeho vylita jest na odpuštění i shlazení hříchů našich. Chléb a víno nepozbývají ani po dobrořečení své podstaty, tak že by se proměnily v opravdové tělo a krev Kristovu, nýbrž zůstávají vždy jen zevní znamení, pročez je nesmíme kleče přijímatí aneb jim se klaněti; z té příčiny přijímají nevěřící ve svaté večeři jen pouhý chléb a víno, nikoli však tělo Kristovo. Věřícím však nejsou chléb a víno pouhá neb prázdná

znamení, nýbrž Božské záruky a pečeti zaručující nám, že Kristus tělem svým a krví svou jest pokrmem pro duši naši k životu věčnému, jakož chléb a víno tělo naše v časném životě udržují. V hodů svaté večeře podává nám Kristus duchovní poklady, zásluhy svého umučení a své smrti na kříži, a jelikož tyto poklady sobě toliko vírou, nikoli ústy tělesnými přivlastniti můžeme, protož jest k hodnému a spasitedlnému požívání svaté večeře pravé a živé víry zapotřebí, a jest zpozdlé hádati se o tělesnou přítomnost Kristovu ve svaté večeři, jakož sám Pán Ježíš dí: Duch jest, kterýž obživuje, tělo nic neprospívá (Jan 6, 63). Pravý význam svaté večeře učí nás, že nemáme těla Kristova v převěře s nebes sváděti aneb lpěti na zevním chlebě a víně, nýbrž srdce i víru svou povznášeti k nebesům, kdež Kristus Spasitel náš na pravici Boží sedí (Kolos. 3, 1). Svatá večeře sluje hod památky, abychom pamatovali a v srdcích svých ujištění byli, že se Kristus za nás, smrti věčné propadlé, na smrt vydal, abychom v smrti jeho život měli, protož také slouží nejvíce ku posílnění mdlé víry naší a ku potěšení našemu, dále sluje hod díkyčinění (*εὐχαριστία*, 1 Kor. 11), abychom mu celým srdcem za dobrodiní jeho děkovali; pak sluje hod společnosti (*κοινωνία*, communio, 1 Kor. 10, 16—17), abychom ujištění byli, že jsme všickni oudové duchovního těla Kristova, a že jako oudové jednoho těla ve spolek bratrskou láskou spojení býti máme. Poněvadž jeden chléb jest, jedno tělo mnozí jsme; nebo všickni jednoho chleba účastni jsme (1 Kor. 10, 17). Jakožto hod společnosti nemá se svatá večeře v soukromí podávati. K pravému požívání svaté večeře jest především potřebí, zkušovati sebe sama, jakož dí apoštol: Zkusíš tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez, a z toho kalicha pí (1 Kor. 11, 28); požívání bez víry, bez zkušování sebe sama aneb nehodně, působí odsouzení; jelikož dítky a lidé bez sebevědomí sami sebe zkusiti nemohou, nesmí se jim svatá večeře podávati. Jakožto hod ujišťující nás, že Kristus sám jest pokrmem a nápojem pro duši naši, a že on sám milostí svou i Duchem svým mdlou víru

naši posiluje a obživuje, musí se svatá večeře častěji požívatí, rovněž jako vždy znova tělesného pokrmu zapotřebí máme, zvláště když pro hříchy své nehodnost svou s žalem pocítujeme; kdežto křest svatý jakožto znamení přijetí v smlouvu milosti toliko jednou v životě přijmouti smíme, proto že Bůh smlouvy své neruší aniž jí obnovuje.

1. Ustanovení svaté večeře podávají nám všickni evangelisté souhlasně (Mat. 26, 26—28. Mark. 14, 22—24. Luk. 22, 19—20. Jan 13) a Pavel apoštol nám je obšírně opakuje s podáním pravého způsobu požívání. (1 Kor. 11, 23—29.) Večeře sluje hod tento, poněvadž jej Pán Ježíš u večer po jedení beránka velikonočního, v tu noc, v kterouž zrazen jest, ustanovil; také se nazývá lámání chleba. (Skut. 2, 42. 20, 7.) Beránek velikonoční byl jasným obrazem na Krista, kterýž proto sluje Beránek Boží; hod beránka velikonočního připomínal synům Izraelským vysvobození z Egypta i moci Faraonovy a zachránění prvorozených v oněch příbytcích, kteréž měly pomazané veřeje krví Beránkovou, a totéž připomíná nám duchovně svatá večeře, totiž naše vykoupení Kristem z pekelného Egypta, z moci ďáblovy, a zachránění před smrtí věčnou, pakliže na duši pomazání jsme krví Kristovou; protož jest podstata svátosti tatáž v Starém i v Novém zákoně, třebaž i Pán Kristus zevní znamení změnil na důkaz, že v něm všechny ceremonie starozákonní svého naplnění došly. V prvotní církvi křesťanské spojovala se svatá večeře s hodem lásky (*ἀγάπαι*) ep. Jud. 12, jež křesťané až do 4. století na osvědčení vzájemné bratrské lásky požívali; přec však jest nepřiměřené nazývatí svatou večeří hodem lásky, neb se tím nyní vyrozumívá, jako by svatá večeře neměla jiného účelu, než probouzeti nás k společné lásce a ctnosti. Hned v 2. století počal se s svatou večeří spojovati pojem oběti, z čehož pak se v 7. století za papeže Řehoře „velikého“ vyvinula nekrvavá obět ve mši *) (*sacrificium missaticum*), kteráž jako skutek vykonaný (*opus operatum*) má

*) mše = missa; *ite, ecclesia missa est*; říkal kněz katechumenům, propouštěje je, načež pozůstalí slavili svatou večeří.

prý platnost pro duše živých i mrtvých. V 9. století smyslil francouzský mnich Paschasius Radbertus učení o proměnění chleba a vína v opravdové tělo a krev Kristovu (Transsubstanciace), ač mnozí výteční učitelé církevní tomuto mínění tuze odporovali (Rabanus, Maurus, Scotus Erigena, Berengarius Turanensis), předce bylo za papeže Innocence III. roku 1215. na 4. lateránském koncilu za učení církevní přijato. Dle tvrzení koncilu Tridentského spočívá div v tom, že ač se chléb a víno proměňují posvěcením kněžským v opravdové tělo a krev Kristovu, předce živlové zevně mají způsob chleba i vína. a nepřijímají také viditelně způsob těla i krve. Od 12. století počala církev římská lidu kalich odjímati, tvrdíc, že v každém těle, totiž hostii, sama sebou krev se podává; kalich vyhradilo si kněžstvo jako přednost před lidem.

2. Všickni reformátoři zavrhlí jednomyslně pojem oběti, kterýž se do večeře Páně byl vloudil, zavrhlí mši jakožto vyprazdňování a snižování zásluh Kristových, poněvadž Kristus jednou obětí na věky dokonalé učinil, kteříž posvěcení bývají; dali lidu věřícímu nazpět kalich odjatý dle rozkazu Páně: „Píte z toho všickni,“ a vrátili se k původnímu slavení svaté večeře dle Páně ustanovení. Avšak tulý spor povstal o smysl slov: „Totot jest tělo mé! tento kalich jest ta nová smlouva v mé krvi.“ Ač právě všickni reformátorové transsubstanciaci jako Písmu odpornou zavrhlí, zastával Luther a jeho stoupenci tvrdošíjně doslovný smysl slov: „totot jest tělo mé“, z čehož se pak vyvinulo učení církve luterské o večeři Páně, že pravé tělo a pravá krev Kristova skutečně pod způsoby chleba a vína přítomny jsou, se rozdávají a od věřících i nevěřících se přijímají (Corpus Christi ore sumitur in, cum et sub pane). Aby se tělesná přítomnost Kristova ve sv. večeři tvrditi mohla, vymyslelo se učení o všudy-přítomnosti těla Kristova (ubiquitas). Pojem církve luterské o večeři sluje Konsubstanciace v rozdílu od Transsubstanciace římské, že se totiž živlové nepromění v tělo Kristovo, nýbrž že se pravé tělo a krev Kristova spojuje s chlebem a vínem. Ač právě Melanchton a mnozí jiní Lutherovu mínění odpirali, předce zvítězili přepjatí horlivci v odporu proti výkladu pravému. Luterské učení o večeři jest holá nedůslednost, nebo buď že musíme slova Kristova: „totot jest tělo mé“ v do-

slovném znění bráti, pak jest římská Transsubstanciace pravdivá až do nejkrajnějších výstředností s klekáním před hostií, aneb mluvil Kristus Pán obrazně, jakož vůbec Písmo často mluví, pak přestává pře o tělesné přítomnosti. Nějaké střední cesty, již hledá církev luterská, nestává.

3. Že slova Kristova nemáme v doslovném znění bráti, poznáváme již z toho, že Kristus, ustanovuje svatou večeři, seděl s tělem svým mezi učedníky, a kdy by jim v chlebě a víně byl podával skutečné tělo své, bylo by se musilo tělo jeho zdvojnásobiti, což jest nesmyslné. Pak jim Kristus často oznámil, že tělesně vždycky s nimi nebude, že opustí zemi a zůstane tělem svým v nebi až do příchodu k soudu živých i mrtvých. Chceme-li toto slovo Kristovo doslovně bráti, pak musíme také jiná slova doslovně bráti, na př. když se Pán nazývá vinný kmen, skála, aneb dvěře ovčince. Kdy by se chléb a víno proměnily v tělo a krev aneb se s nimi spojily, nemohlo by Písmo samo živly po dobrořečení nazývatí chlebem a vínem, nýbrž musilo by je nazývatí tělem a krví, v něž se změnily, kdežto ap. Pavel i po dobrořečení praví: Kolikrát byste koli jedli chléb tento a kalich tento pili, smrt Páně zvěstujte, dokud nepřijde (1 Kor. 11, 26.); 1 Kor. 10, 16. 17. Skut. 2, 42. (Lámání chleba nikoli těla.) Ostatně podává nám Kristus sám pravý smysl slov svých. Pán Ježíš pravil Židům: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti krev jeho, nemáte života v sobě. Když se Židé hádali, řkouce: Kterak tento může nám dáti tělo jísti? A když i mnozí z učedníků jeho toho nechápali a na skutečné požívání ústy tělesnými mysli, pravil jim: Duch jest, kterýž obživuje, těloť nic neprospívá; slova, kteráž já mluvím vám, duch jsou a život jsou. (Jana 6.) Co prospěje také skutečné požívání ústy tělesnými, pro něž lidé v zdánlivé víře horlí? vždyť dle vlastních slov Kristových což z zevnitřku do člověka vchází, nevchází v srdce jeho, ale v břicho, a potom ven vychází (Mark. 7, 18—19), k duši tělesné požívání nedosáhne, a protož jí také nic neprospěje; zde však se jedná o pokrm duše. Protož učí církev reformovaná ve smyslu ustanovení Páně duchovní požívání u víře, jakož dí ap. Pavel: Všickni týž pokrm duchovní jedli; a všickni týž nápoj duchovní pili. Pili zajisté z duchovní skály, kteráž za

ními šla; ta pak skála byl Kristus. (1 Kor. 10, 3—4.) Nevěřící a pokrytci přijímají pouhý chléb a víno k svému odsouzení.

4. Rovněž byly tuhé spory, má-li se požívatí chléb kvašený aneb nekvašený. Kristus Pán užil chleba nekvašeného, poněvadž ustanovil sv. večeři v době velikonoci židovské, kdež Židé nesměli chlebě kvašených v příbytcích svých míti; následkem toho užívá církev římská hostie a luterská oblatky. Kristus Pán vzal chléb, jaký měl po ruce, a nechtěl nám tím dáti nějaké pravidlo; v jiné době byl by vzal chléb kvašený; protož máme večeři Páně slaviti přirozeným chlebem a vínem, a nesmíme tato znamení ničím jiným nahrazovati; chléb se musí před očima věřících lámati a víno vylévati, aby se vyobrazilo lámané za nás tělo a vylitá za nás krev. Vylučujice tělesnou přítomnost Kristovu, nesmíme svatou večeři přijímati kleče. Nazývati večeři Páně svátostí oltářní jest kvas římský do církve reformované nepatřící. Také jest neslušné nazývati svatou večeři „správou Boží“, což páchne po zpovědi a připomíná nádenníka, kterýž po vykonaném úkolu jde k správě pro mzdu.

5. Zkušování sebe sama, kteréž před požíváním konati máme, spočívá v poznávání a litování svých hříchů, v pocíťování své trestuhodnosti, v toužení po vysvobození z hříchů a v žádání milosti. abychom napotom opatrně chodili podle vůle Boží. Jakož tělesný pokrm přijímáme z hladu a žízně, tak máme k stolu Páně přistupovati v opravdovém lačnění a žíznění spravedlnosti Kristovy. Přistupování z pouhého zvyku, bez zkušení sebe sama, byť i člověk občansky život řádný vedl, slouží jen k odsouzení. Hodnost, v níž požívatí máme, nezáleží v našem domnění, že se máme za spravedlivé a hodné; nýbrž v pocitu naší nehodnosti a v držení se Krista; nehodným jest právě ten, kdož se *má* za hodného; kdežto kdož cítí s žalem svou nehodnost, má právě pro to přistoupiti, aby víru svou posilnil a v Kristu hodným se stal. Jelikož Kristus toliko věřícím svou večeři ustanovil, nesmí se nevěřícím a veřejným hříšníkům svatá večeře podávati, nýbrž má se jim z rozkazu Kristova do jejich obrácení a polepšení života přistupování brániti; z čehož vysvítá nutnost kázně církevní.

III. ODDĚLENÍ.

Učení o posledních věcech člověka.

(Eschatologie.)

§. 37.

Stav duše po smrti.

Člověk jest stvořen k nesmrtelnosti; nynější život jest jen příprava k životu budoucímu; tělesná smrt, totiž rozdělení těla i duše, jest přechod z časnosti do věčnosti; v tělesné smrti navrací se tělo na čas do země, z níž vzato jest, duše pak přichází tam, kdež věčně zůstává; po smrti nestává již nižádné naděje na změnění stavu, v nějž duše po vyjití z těla uvedena byla. Že duše i po tělesné smrti dále žije, jest pravda Bohem samým ve vědomí pokolení lidského tak hluboce vštípená a skrze evangelium tak jasně zjevená, že netřeba důvody rozumovými jí dokazovati. Pro křesťana jest nejdůležitějším vědět, v jakém stavu se duše po smrti nachází, a tu nám praví sám náš Pán a Spasitel Ježíš Kristus v onom podobenství o bohatci a Lazaru (Luk. 16, 19—32), že duše vyvolených jsou v lůně Abrahamu aneb v ráji, požívající věčné blaženosti v společnosti trojjediného blahoslaveného Boha, kdežto duše zavržených jsou v pekle v mukách, vzdáleny jsouce od Boha, jediného pramene života i blaženosti. Duše vyvolených, jakož i zavržených, jsou sobě úplně vědomy stavu svého, v nějž skrze časnou smrt vešly, protož jest bludné domněnání některých pohanských i křesťanských mudrců, mnějících, jako by duše od tělesné smrti až do všeobecného vzkříšení v jakémsi stavu spaní se nalezala, nejsouc sobě vědoma ani blaženosti ani muk.

Vedle nebe a pekla nestává třetího místa. v něž by duše po smrti přicházely; učení o očistci, dle něhož duše lidí na zemi nekajících v jakémisi středním místě mezi nebem a pekem se nalezají a v mukách se čistí, až by způsobny byly vjíti v nebeskou blaženost, jest vynález lidský, slovu Božímu odporující.

1. Že život náš pozemský vezme konec, že jsme smrtelní, jest pravda nám ze skutečnosti známá a celým pokolením lidským s žalem pocítovaná. Člověk se nad touto smutnou zkušeností konečně potěší rozumováním, že což se narodilo, musí umříti, a což má začátek, musí také konec míti. Což však jest očividný sebeklam a lež; člověk neumírá, proto že se narodil, a život pozemský nedochází konce snad proto, že má počátek, nýbrž člověk umírá pro svůj hřích, jakož dí apoštol Pavel: Odpłata za hřích jest smrt (Řím. 6. 23). Skrze jednoho člověka hřích na svět všel, a skrze hřích smrt (Řím. 5, 12). Stvořiv Bůh člověka v obrazu svém a vdechnuv v chřípě jeho dechnutí života, dal mu duši živou a vložil v něj zárodek nesmrtnosti; a že Bůh člověka také i dle těla stvořil k životu a nikoli k smrti, zaručil mu stromem života v ráji, jakož ho také před smrtí vystříhal slovy: V který bykoli den s něho jedl, smrti umřeš (1 Mojž. 2, 17). Tím jest otázka o nesmrtnosti člověka nade vši pochybnost rozhodnuta; nesmrtnost se rozumí sama sebou, jest člověku od samého Boha neztratitelně vštípena; a jen lidé, jimž se zdají rozumové důvody spolehlivějšími býti, než jasné Boží zjevení, snažili se rozumovými důkazy nesmrtnost duše zjisti, podobně jakož se dokazuje Boží jsoucnost (viz §. 2). Z toho také posoudíme, jakou cenu má zdánlivě důmyslný vynález mnohých, jako by nesmrtnost a život věčný v Starém zákoně jen temně tušeny a teprvé v Novém zákoně jasně učeny byly. Všecko dobré, jež Bůh člověku chystá, chystá mu pro vše časy, pro věčnost. poněvadž stvořil člověka k nesmrtnosti a Bůh darů svých nelituje (Řím. 11, 29). Protož by bylo zbytečné, kdy by se nám nesmrtnost ještě nějakým jiným způsobem dokazovati měla, vždyť na nesmrtnosti člověka jest celá rada Boží k spasení hříšníka vzdělána; rovněž jako bychom chtěli dokazovati, vidouce dům vzdělaný, že musí na nějakém základu spočívati. Jak zpo-

zdlíle jest domnění, že by zaslíbení Starého zákona přede vším se vztahovalo na život vezdejší, a věřící před Kristem toliko mlhavou nadějí do budoucího života byli měli, ukazuje Kristus Pán již Saduceům; řka: Bloudíte, neznajíce Písem ani moci Boží. Bůh není mrtvých, ale živých Bohem, nebo všickni jsou jemu živí (Mat. 22. Luk. 20, 28—38).

2. Tělesná smrt neuvodí člověka v docela nový, jemu před tím neznámý stav, nýbrž přenáší toliko člověka na místo, kdež věčně zůstává, a činí jeho stav na věky nezměnitelným. Člověk neobrácený a znovu nezrozený jest již zde duchovně mrtvý, odcizený od života Božího (Zjev. 3, 1. 1 Tim. 5, 6. Máš jméno, že jsi živ, ale jsi mrtvý). Dokud jest člověk v životě časném, má čas k obrácení se a naději na spasení, po smrti ztrácí čas ku pokání i naději na spasení. Dokud je člověk v životě časném, necítí ztrátu života Božího a libuje si v duchovní smrti, poněvadž se opírá o věci časné a hledá v smyslných věcech náhradu za poklady věčné; po smrti, kdež jest mu vše zemské odjato a opora o věci smyslné podvrácena, pocituje v plné míře a s nejhořčejším žalem vzdálenost od Boha, pramene života. Znovuzrozený a s Kristem u víře spojený požívá již zde počátek věčného života, žije s Kristem Bohu, jen že blaženost duchovního života jest nám zde naší hříšností a nedokonalostí, dokud jsme v těle hříchu a vzdáleni od Pána, častokráte kalena. Časnou smrtí býváme vši nedokonalosti i náchylnosti k hříchu jakož i všech jeho následků zproštěni, protož jest blaženost duše dokonalá, neb jest vždy u Pána, pramene života i spasení. Věřící přišel ze smrti do života s Kristem již zde, protož mu není smrt již tak strašlivá, neb k němu nemá moci pro Krista. Neobráceným jest smrt tím hroznější, neb je zbavuje i té poslední naděje i útěchy v časnosti a uvrhuje je v smrt druhou, toliž věčnou (Zjev. 20, 14). V tomto ohledě praví Kristus Pán: Kdož slovo mé slyší, a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný; a na soud nepřijde, ale přesešť jest ze smrti do života (Jana 5, 24). Ale kdož jest nevěřící Synu, neuzříť života, ale hněv Boží zůstává na něm (Jan 3, 36).

3. Ovšem nazývá Písmo svaté spasení vyvolených životem věčným, poněvadž jsou u Boha, jediného pramene ži-

vota, kdežto stav zavržených nazývá věčnou smrtí; tím však se nechce říci, že by zavržení naprosto žítí přestali a nesmrtelností zbaveni byli, což by bylo poměrně ještě velkým štěstím pro ně, nýbrž slovo Boží chce tím jen naznačiti jejich hrůzyplný a žalostný život ve vzdálenosti od Boha, pramene života. Že i zavržení ve věčné smrti žijí, ukazuje jasně Pán, an dí, že jest tam pláč a skřípení zubů (Mat. 22, 11), že červ jejich neumře, a oheň jejich neuhasne (Izai. 66, 24). Dvoje místo, kamž se duše lidí zde společně žijících tělesnou smrtí dostávají, sluje obyčejně nebe a peklo aneb ráj neb lůno Abrahamovo, a temnosti zevnitřní. Místo zavržených sluje peklo (Gehenna od údolí Benhimon) aneb Šeol a řecky Hades. Z převráceného výkladu některých výpovědí Písma (1 Petr 3, 19. 1 Petr 4, 6) povstalo domnění, jako by se také duše vyvolených nacházely na čas v Hadesu a teprve Kristem byly vysvobozeny při jeho sstoupení do pekla; a na základě slov Páně Mat. 12, 32. tvrdí se často, že lidé, kteříž neměli zde příležitosti, slyšeti slovo Boží a uvěřiti v Krista, ještě v Hadesu mají naději na obrácení se, na odpuštění hříchů a věčné spasení. Všeliké takové bludné domnění a marné čekání na polepšení po smrti vyvrací sama slova Páně v podobenství o bohatci a Lazaru, pak příklad pěti bláznivých panen, kteréž zpozdivše se, marně žádali na svatbu puštěnu býti. Po smrti nestává nižádné naděje; jaký díl vezme člověk, vykročiv z těla, takový bude míti na věky; v tomto ohledě dí Kazatel 11, 3: Na kteréž místo dřevo padá, tu zůstává. Naproti výmyslu římského očiště pravíme, že Pán řekl lotru: Dnes budeš se mnou v ráji. Luk. 23, 43; kdy by stávalo nějakého očiště, byl by ho zajisté Pán napřed na čas odkázal do něho. A apoštol Pavel dí: Uloženo lidem jednou umřítí, a potom bude soud (Žid. 9, 27).

§. 38.

Den Kristův.

Jakož Bůh sám v ráji, pak skrze proroky označoval první příchod Syna svého na zemi v těle lidském,

tak předpověděl Kristus a jeho apoštolé druhý příchod Kristův docela jasně. První příchod stal se v chudobě a nízkosti, druhý příchod stane se u veliké slávy a moci. Proroci zahrnovali častokráte první a druhý příchod v jednom proroctví, jakož činí Joel 3, Aggeus 2, 7—10. Zachariáš 12—14. Malachiáš 3. a 4, nazývajíce jej dnem Hospodinovým; z té příčiny nazývají také apoštolé druhý příchod Kristův (*παρουσία*) dnem Páně a dnem Kristovým (1 Kor. 1, 8. 5, 5. 2 Kor. 1, 14. Filip. 1, 6. 1 Tesal. 5, 2. 2 Tesal. 2, 2). Hlavní místa oznamující nám druhý příchod Kristův i s jeho okolnostmi jsou Mat. 24. Mark. 13. Luk. 21. 1 Tesal. 5. 2 Tesal. 2. Zjev 20. a anjelé řekli učedníkům, hledícím za Kristem do nebe jdoucím: Tento Ježíš, kterýž vzhůru vzat jest od vás do nebe, takť přijde, jakž jste spatřili jeho jdoucího do nebe. (Skutk. 1, 11.) V prvním příští svém sstoupil Kristus k dobytí nám spasení, v druhém příští ukáže se k uvedení nás v dokonalé spasení (Žid. 9, 28). Znamení předcházející druhý příchod Kristův jsou zvěstování evanjelia po celém okrsku zemském, všeobecné odpadnutí od víry a objevení se Antikrista v církvi Kristově; avšak den a hodina příchodu Kristova jest samému Otci známa a nedá se lidmi vypočítati; naopak zachvátí den Kristův lidi jako zloděj v noci, protož napomíná nás slovo Boží tak mocně, abychom bděli, by nás tento den nepřekvapil. Bludné jest čekati před příchodem Kristovým zjevení tisíciletého království Kristova na zemi.

1. Aby Kristus Pán učedníky nad odchodem svým k Otci potěšil a je ujistil, že je nenechá osiřelé, připomínal jim často druhý svůj příchod v slávě. Jelikož však jim řekl: „Nechodíte měst Izraelských, až přijde Syn člověka, (Mat. 10, 23) od tohoto času uzříte Syna člověka sedícího na pravici moci Boží, a přicházejícího na oblacích nebeských, (Mat. 26, 64) maličko a neuzříte mne, a opět maličko a uzříte mne, (Jan 16, 16.) v domě Otce mého přibytkové mnozí jsou. Jduť, abych vám připravil místo; a když odejdu a připravím vám místo, zase přijdu, a poberu vás k sobě samému, abyste kdež jsem já i vy byli“ (Jan 14, 3) atd.,

vyvinulo se z toho domnění mezi učedníky a prvními křesťany, jako by druhý příchod Kristův byl přede dveřmi (Jan 21, 22), a ap. Pavel připouštěl možnost, že se sám dočká příchodu Kristova. (1 Tesal. 4, 15.) Avšak kdykoli Pán Kristus svůj příchod jako blízký naznačoval, mínil tím svůj duchovní příchod k soudu nad zatvrzelým Jeruzalémem a národem židovským, jakož poznáváme ze slov jeho: Amen pravím vám, že nepomine věk tento, až se tyto všechny věci stanou (Mat. 24, 34); a toho se také učedníci dočkali. Že tím ale nemínil druhý svůj příchod v slávě, poznáváme z verše 36.: O tom pak dni a hodině té žádný neví, ani anjelé nebesští, jedině sám Otec můj.

2. Svůj duchovní příchod k soudu nad Jeruzalémem užívá Pán za obraz k naznačení, že se o druhém jeho příchodu k soudu živých i mrtvých na vší zemi a se všemi národy podobné věci dítí budou, jako při konání soudu nad Jeruzalémem. Avšak apoštolé se také netají možností, že dle letopočtu lidského příchod Kristův se protáhne, a bezbožní z toho vezmou příčinu, pochybovati vůbec o jeho příchodu a rouhati se jeho zaslíbením, jakož dí 2 Petr 3, 3—4: Toto nejprvé vědouce, žeť přijdou v posledních dnech posměvači, podle svých vlastních žádostí chodíce a říkajíce: Kdež jest to zaslíbení o příchodu jeho? Nebo jakž otcové zesnuli, všechno tak trvá od počátku stvoření. Protož napomíná též ap. Pavel věřících, aby se nedali rychle vyrážeti z mysli své, jako by nastával den Kristův. Neboť nenastane den Páně; leč až prvé přijde odstoupení, a zjeven bude ten člověk hříchu, syn zatracení (2 Tesal. 2, 2—3). Jakož z jedné strany nevěřící ze shovívání Páně upírají vůbec příchod Kristův, tak chtěli z druhé strany mnozí v rozličných dobách svou víru zvláště tím dokázati, že se zvláštní zálibou obírali s druhým příchodem Kristovým, ta která o tom zaslíbení v Zjevení sv. Jana důkladně probírali (Apokalyptikové, Chiliasté) a na základě jich na určitou dobu příchod Kristův vypočítali. Ovšem že se zmýlili a zmýlí se vždy znova, neb jest to proti slovu Kristovu. Skut. 1, 7: Takéť nemáme před příchodem Kristovým čekati všeobecné obrácení Židů na víru křesťanskou, což mnozí tvrdí na základě nepravého pojímání slov Pavlových. Řím. 11. Zaslí-

bení o příchodu Kristovu není nám dáno, abychom na něm svou věřící vypočítavost a ostrovtip cvičili, nýbrž abychom majíce sliby Boží za pravdivé, na ně spolehali, jich naplnění v čas Boží čekali, sami pak bděli, dlouhočekání Páně za spasení měli (2 Petr 3, 15), výstrahy Páně považovali a se modlili, abychom hodni byli, ujíti všech těch věcí, kteréž se budou dít, a postaviti se před Synem člověka. (Luk. 21, 26.)

§. 39.

Vzkříšení z mrtvých.

Dle těla i duše stvořil Bůh člověka k blaženosti. Kristus jest Spasitelem duše i těla; duše nemohla by dokonalé blaženosti požívat, kdy by na vždy svého těla, tohoto věrného v zdejším životě společníka, zbavena byla; z té příčiny podává nám slovo Boží jistou naději vzkříšení těla našeho z mrtvých. Vzkříšení z mrtvých následovati bude ihned na druhé slavné příští Kristovo. (1 Tesal. 4, 16.) Jistota vzkříšení těla našeho jest nám zaručena z mrtvých vstáním Kristovým; Onť živá hlava nenechá údy své v smrti (Řím. 8, 11). Jakož Kristus vyšel v oslaveném těle z hrobu, tak promění tělo naše ponížené, aby bylo podobné tělu slávy jeho (Filip. 3, 21); totéž tělo, kteréž jsme zde nosili, vzkřísí Kristus mocí svou a spojí je s duší naší, aby jsouc zproštěno porušitelnosti a všech následků hříchu, jakož i potřeb pozemských, s duší věčnou blaženost sdílelo. Bůh neučiní pro duši naši jiné nové tělo, nýbrž vzkřísí a obnoví tělo naše vezdejší (Job 19, 25—27), jinak by ho duše naše nepoznala, aniž by se věřící vespo-
lek v onom životě poznali. Vzkříšením z mrtvých rozumí Písmo svaté především těla vyvolených, neb toliko ti jsou v radě Boží k spasení zahrnuti, avšak při tom nám praví, že i těla bezbožných mocí Boží vzkříšena budou (Skut. 24, 15); ovšem nebudou těla bezbožných oslavena jako těla vyvolených, avšak i těla bezbožných

budou nesmrtelností odína, aby na těle i na duši věčný trest za hříchy své nesli. Pozůstalí živí do příchodu Kristova budou v okamžení proměněni, tak že těla jejich bez smrti dojdou neporušitelnosti a oslavení, jakož toho dosáhli Enoch a Eliáš (1 Kor. 15, 51. 1 Tesal. 4, 17), a takť bude zahlazen i nejposlednější nepřítel, smrt (1 Kor. 15, 26). Vzkříšení spravedlivých a bezbožných stane se jedním rázem a zároveň, jakož dí Pán: Přijde hodina, v kterouž všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna člověka. A půjdou ti, kteříž dobré věci činili, na vzkříšení života; ale ti, kteříž zlé věci činili, na vzkříšení soudu (Jan 5, 28—29). Protož jest bludné čekati s příchodem Kristovým nejdříve vzkříšení spravedlivých a jich tisícileté kralování s Kristem, a pak teprv v soudný den vzkříšení všech ostatních.

1. Naději slavného vzkříšení těla našeho dal Bůh věřícím hned s zaslíbením Spasitele, kterýž měl pád napravit i následky hříchu odstraniti. Následkem hříchu jest také smrt těla, a zaslíbil-li Bůh Spomocníka z hříchu, utvrdil tím zároveň naději, že ani tělo na vždy v smrti nezůstane. Z té příčiny praví Kristus o sobě: Já jsem vzkříšení i život; kdo věří ve mne, byť pak i umřel, živ bude (Jan 11, 25), zaslubuje věřícím, že je vzkřísí v nejposlednější den (Jan 6, 44. 54); a vzkřísil na důkaz toho také mnohé tělesně mrtvé, jakož i při jeho smrti mnohé tělo zesnulých svatých vstalo. (Mat. 27, 52.) Protož jest zpozdlé, hádati se, byla-li v Starém zákoně naděje tělesného vzkříšení známa čili nic, věřící před Kristem žili v této radostné naději, a těšili se úplnou blažeností dle těla i duše hned od prvopočátku tak jako věřící po Kristu. Nejhlavnější místa poučující nás o vzkříšení těla našeho jsou: Job 19, 25—27. Izai. 26, 19. Ezech. 37, 1—10. Dan. 12, 2. Mat. 22, 23. Jan 11. Jan 5. Skut. 23, 6. 1 Kor. 15. 1 Tessal. 4, 13—18.

2. Vzkříšení těla stane se mocí Boží; ač se i tělo v prach promění, a rozumu lidskému se zdá nemožné, že by se ty jednotlivé částčky opět mohly shledati, předce se to stane, poněvadž to Bůh zaslíbil a Kristus svým vzkříšením stvrdil; jakož jest Bůh mocen, tělo z ničeho stvořiti, tak jest také mocen, rozpadlé tělo, opět vzdělati. Protož ne-

smíme vzkříšení těla v nějakém duchovním smyslu pojímati, jak tomu někteří chtěli v církvi Korintské, nýbrž v doslovném smyslu, jak nás o tom poučuje 1 Kor. 15. Ovšem sluje duchovní obživení a povstání ze smrti v hříších také vzkříšením, to však není vzkříšení těla, nýbrž duše. V 1 Kor. 15 poučuje nás též apoštol, jakým způsobem se stane vzkříšení těla. Poznají-li se lidé při vzkříšení, na to nedává nám slovo Boží přímou odpověď, nýbrž předpokládá to jako věc, kteráž se samá sebou rozumí; bohatec poznal Lazara v onom životě i Abrahama (Luk. 16); také to dokonalou blaženost doplní, když tam shledáme ty, s nimiž jsme zde v lásce spojeni byli.

3. Jelikož o Zjevení 20, 6. čteme: „Blahoslavený a svatý, kdož má díl v prvním vzkříšení, nad těmito ta druhá smrt nemá moci; ale budou kněží Boží a Kristovi, a kralovati s ním budou tisíc let,“ povstalo u mnohých bludné domnění, jako by s příchodem Kristovým toliko spravedliví došli vzkříšení, a teprve po tisíciletém jich kralování s Kristem zde na zemi nastalo všeobecné vzkříšení všech ostatních. První vzkříšení jest povstání ze sna v hříších a nepravostech (Efez. 2, 6. 5, 14. Kolos. 3, 1), jakož i Kristus Pán praví o věřících, že přešli ze smrti do života. (Jan 5, 24.) První smrt jest smrt duchovní následkem hříchu, druhá smrt jest smrt věčná; kdož povstali s Kristem zde duchovně, nad těmito druhá věčná smrt moci nemá; kdož však zůstává v smrti duchovní a nenarodí se znovu, upadne též v smrt věčnou.

§. 40.

Den soudný.

Vzkříšení z mrtvých stane se za příčinou posledního všeobecného soudu. Bůh uložil den, v kterémž souditi bude všecken svět v spravedlnosti skrze muže toho, kteréhož k tomu vystavil, totiž Ježíše Krista. (Skut. 17, 31.) Soudný den nepřinese proměnu v stavu jednotlivých lidí, nýbrž přiřkne jednomu každému na věky jeho konečný podíl dle těla i duše, kteréhož duše

od svého vykročení z těla účastna se stala. Bůh uložil soudný den, aby se ve své nejvyšší spravedlnosti před celým světem, jak na vyvolených tak na zavržených oslavil (Řím. 3, 6. 1 Mojž. 18, 25. Žalm 7, 12), nejtajnější skrytosti lidí zjevil (Řím. 2, 16. 1 Kor. 4, 5), ode všech lidí z celého pozemského života jejich i z každého prázdného slova počet požádal (Mat. 12, 36), křivdu trpícím k spravedlnosti dopomohl, nespravedlivým a násilníkům dle nespravedlnosti jejich odplatil (1 Tesal. 1, 6—10), a věřící i bezbožné, kteříž zde pospolu živi byli, na vždy od sebe oddělil (Mat. 13, 49). Dle zjevení slova Božího Mat. 25, 31—46. Zjev. 20, 11—15. a j. budeť následující způsob dne soudného: Při skonání světa přijde Syn člověka viditelným způsobem na oblacích nebeských v slávě své, a všickni svatí anjelé s ním; posadí se na trůnu velebnosti své, mrtví vstanou, moře, země, smrt i peklo vydá mrtvé své, všickni lidé, kteříž od počátku na zemi živi byli, velcí i malí, vyvolení s nebes, jakož i zavržení z pekla přijmou vzkříšené tělo své a postaví se před soudcem živých i mrtvých. Ač i zavrženým pohled na spravedlivého soudce hroznější bude než muky pekelné (Zjev. 6, 16. Oz. 10, 8. Luk. 23, 30. Izai. 2, 19—23), předce musejí také státi před Synem člověka (2 Kor. 5, 10). Všecky lidi před sebe shromážděné rozdělí na různu jedny od druhých, tak jako pastýř odděluje ovce od kozlů; spravedlivé postaví po pravici své, zavržené pak po levici své. Načež se knihy otevrou, totiž kniha Boží vševědoucnosti a kniha svědomí lidského, a podle toho, jakž psáno bylo v knihách, souzeni budou, totiž podle skutků svých. Kterížkoli bez zákona hřešili, jako pohané, bez zákona i zahynou, a kteřížkoli pod zákonem hřešili, jako Židé a křesťané, skrze zákon odsouzeni budou (Řím. 2, 12). Soud bude konán bez přijímání osob, podle toho jakž práce či byla, buď v dobrém neb ve zlém; tak že i zavržení byť i s skřípěním zubů spravedlivost soudu uznati musejí (Mat. 20, 13—15. 25, 26—27). Před soudnou stolicí Kristovou nespomůže přetvařování, vymlouvání aneb dobré o sobě domnění; neb tajnosti srdce budou od-

kryty a svědomí bude veřejně nasvědčovati spravedlivému soudu Božímu (Mat. 25, 44—45). Výsledek soudu bude, že kdož není nalezen v knize života zapsán, uvržen bude do jezera ohnivého; i půjdou zavržení do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného. Hned po vynešení rozsudku bude skonání světa; nebesa jako v prudkosti vichru pominou, a živlové pálivostí ohně rozplynou se; země pak i ty věci, kteréž jsou na ní, vypáleny budou. (2 Petr 3, 10.)

1. Stálé svědectví Pisma svatého zní, že Bůh odplatí v onen den jednomu každému podle skutků jeho (Žalm 62, 13. Jerem. 17, 10. Mat. 16, 27. Řím. 2, 6. Job 34, 11. 1 Kor. 3, 8. 2 Kor. 5, 10. Zjev. 22, 12). Tímť se nechce říci, že by si spravedliví svými dobrými skutky zasloužili milost a odpuštění u Boha. Dle učení evanjelia bychom očekávali, že se řekne, že Bůh odplatí podle víry, jelikož však se lidé vírou chlubí, ale moci její nedokazují, chce nám slovo Boží ukázati, že Bůh nebude bráti ohledu na řeč i slova člověka, nýbrž na život, kterýž se činěním a skutkem prokazuje; v onen den nerozhodnou slova, dobré o sobě mínění aneb přetvařování se, nýbrž skutečný život, jaký byl. Takéť nás to poučuje, že žádné pokrytství nebude v onen den míti místa. Odplata, kteráž se věřícím za podíl dostane, jest odplata milosti, nebo spravedliví nebudou sami sobě toho vědomi, že by něčeho byli zasloužili (Mat. 25, 37—39. Řím. 6, 23); Bůh korunuje v nich dílo Ducha svatého, ovoce víry, jež sám jim dal. Pán Ježíš praví: Kdož slovo mé slyší, a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný, a na soud nepřijde, ale přešelť jest ze smrti do života (Jan 5, 24). Věřící postaví se ovšem také v soudný den před Synem člověka, a přijdou k soudu živých i mrtvých ale nikoli k svému odsouzení, nýbrž k ospravedlnění, nebo kdož věří v Syna, nebude odsouzen (Jan 3, 18). Soudný den bude přede vším k dokázání spravedlnosti na bezbožných, nebo věřící byli v soudu Božím, když přijali pravou víru v srdce a skrze víru došli ospravedlnění v Kristu před Bohem; od toho okamžení jsou již ze všelikého odsouzení vyňati.

2. Apoštol Pavel praví: Zdaliž nevíte, že svatí svět souditi budou? Zdaliž nevíte, že anjely souditi budeme?

(1 Kor. 6, 2—3.) Tímť nechce apoštol říci, že by věřící s Kristem zároveň vykonávali soudní moc; jediný soudce živých i mrtvých jest Syn člověka; věřící budou svět i zlé anjely souditi, poněvadž je životem svým odsoudí, že byvše mdlí a hříšní tvorové, jako zavržení, předce se drželi milosti Boží v Kristu a tím ušli zatracení; z čehož zavržení lidé a zlí anjelé poznají, jak spravedlivé jest jejich odsouzení, že nechtěli spasení býti. Pán Ježíš praví, že lehčeji bude zemi Sodomských a Gomorských v den soudný nežli městu, kteréž by nepřijalo evangelium Kristovo (Mat. 10, 15), čímž ukazuje, že lidé měvše příležitost spasení dojíti, předce však je zavrhli, mnohem trpčeji odsouzení a zatracení ponесou nežli lidé, kteříž nikdy o spasení neslyšeli, rovněž jako boháč poznáv pohodlí života, když zchudne, mnohem trpčeji bídu pocituje, nežli člověk v chudobě narozený; nikoli však tím nechce říci Pán, že by lidé, kteříž v tomto životě neslyšeli spasitelné evangelium, snáze přišli k spasení nežli věřící křesťané, aneb že by ještě po smrti měli naději na obrácení a spasení. Viz Řím. 2, 12. Věřícím a pro spravedlnost trpícím jest den soudný mocným potěšením, že Bůh jim pomůže k spravedlnosti, všelikou křivdu a násilí zničí, krev mučedníků a věrných svědků svých pomstí, potlačené povýší, násilníkům spravedlivou odplatu dá a ty ospravedlní, kteréž svět v své bezbožnosti aneb farizejské horlivosti odsuzoval.

§. 41.

V ě ě n o s t.

Jakmile Bůh milost svou oblažením vyvolených a spravedlnost svou potrestáním zavržených v soudný den před celým světem dokonale oslaví, jest odvěké uložení jeho v Kristu dokonáno, Kristus vzdá království Bohu a Oci, aby Bůh byl všecko ve všech, a nastane den, kterýž žádného konce nemá; pro vyvolené den neskončené blaženosti, pro zavržené den nekonečného trápení. Učení o konečném špasení také i zavržených a anjelů zlých jest blud zřejmému učení Písma svatého odporu-

jící (Apokatastasis panton). Místo zavržených jest od soudného dne v jezeře ohnivém, kamž také smrt a peklo uvrženy jsou (Zjev. 20, 14), aby již více moc svou neprováděly, a stav jejich jest věčná smrt ve společnosti ďábla i jeho anjelů, jsouce zahrnutí od tváří Páně do temností těch zevnitřních. Místo vyvolených jest v nebi u Pána ve společnosti svatých anjelů, a stav jejich jest život věčný v spatřování Pána tváří v tvář, a požívání jeho blažené společnosti a v stálém oslavování trojjediného Boha před trůnem jeho. V tomť spočívá věčnost, tak hrůzyplná bezbožným, jak sladká věřícím.

1. Jak mile člověk z tohoto života vykročí, odchází na věčnost; v užším slova smyslu rozumí se věčností doba od soudného dne, kdež se Pán odebere s svými vyvolenými vzhůru do nebes, a zavržení uvržení budou do věčné propasti. V hrozné temnosti ukazuje nám Písmo stav zavržených, kdež jest pláč a skřípení zubů (Mat. 25, 30); jsouť v jezeře ohnivém (Zjev. 20, 14), v ohni věčném, připraveném ďáblu i anjelům jeho (Mat. 25, 41), červ jejich neumírá a oheň jejich neuhasne (Izai. 66, 24); jediný pocit jejich jest trápení a věčné hryzení v svědomí (Luk. 16, 23 2 Tessal. 1, 9) nad zanedbaným spasením. Neblaženost jejich spočívá v zahrnutí od tváří Boží, jediného pramene blaženosti. Protož se nazývá stav zavržených věčnou smrtí, poněvadž od ní není již žádného spomocníka. Místo zavržených sluje peklo (řecky gehenna, Mat. 5, 29—30. Mark. 9, 43—48. Luk. 12, 5) od údolí syna Ennom u Jeruzaléma, kdež se Molochovi dívky pálily. (Jerem. 7, 32. 2 Král. 23, 10.) Trest zavržených jest věčný. Izai. 66, 24. Mat. 25, 41. Mark. 9, 44. Zjev. 20, 10. Na základě některých výpovědí Pisma (Mat. 5, 26. 12, 32. 18, 34. Skut. 3, 21. Řím. 8, 20—23) vymyslelo se učení o konečném spasení všech zavržených jak lidí tak ďáblů. Avšak ona místa se jen neprávě na důkaz uvádějí; Písmo svaté tomu zřejmě odporuje; neb kdy by konečně i zatracení měli přijíti k spasení, bylo by celé uložení Boží jakož i utrpení Kristovo zbytečné, neb by pak i bez toho přišli jednou všickni k spasení. Odvolávati se při tom na lásku Boží jest převrácení, neb láska nezapírá spravedlnost Boží. Ostatně jest docela marné přemýšleti o tom,

což bude po soudném dni; účel Pisma svatého jest zjevití nám radu Boží o našem spasení, a tato rada se dokonává dnem soudným, protože nesahá zjevení Pisma za den soudný.

2. Těmi nejlíbeznějšími obrazy naznačuje nám Pismo svaté věčné spasení; jest pravý opak všeliké bídy hříchem způsobené. Hřích jest smířen a smrt zahlazena, a vyvolení jsou opět u Boha, pramene života i blaženosti; protože setře Bůh nejen všelikou slzu s očí jejich (Izai. 25, 8) a dá jim odpočinutí (2 Tessal. 1, 7. Žid. 3, 11. Zjev. 14, 13) na důkaz, že jsou všechny následky hřícha odstraněny, nýbrž uvede je opět do ráje (Luk. 23, 43), v lůno Abrahamovo (Luk. 16, 22), na svadbu (Mat. 8, 11. 22, 2) a dá jim neuvadlé dědictví v Jeruzalémě nebeském. (Žid. 13, 14. Zjev. 21, 2.) K stálému přebývání dá jim Bůh místo tohoto světa hříchem zkaženého nové nebe a novou zemi, v kterýchž spravedlnost přebývá. (2 Petr 3, 13. Izai. 66, 22.) Že tím novým nebem a novou zemí nemáme rozuměti nynější zemi a nynější nebe obnovené a od hříchu očištěné, jak se mnozí domnívají, tak že by tento svět v obnoveném způsobu věčně trvati měl, poznáváme z Izai. 65, 17.: Nebo aj, já stvořím nebesa nová a zemi novou; a nebudou připomínány první věci, aniž vstoupí na srdce. Takéž praví ap. Jan v Zjevení 21, 23: A to město nepotřebuje slunce ani měsíce, aby svítily v něm; nebo sláva Boží je osvětluje, a svíce jeho jest Beránek. Výrazy, nové nebe a nová země, jsou jen obrazem k naznačení místa, kdež vyvolení s trojjediným Bohem přebývají, spatřující tvář jeho, vzdávající mu věčnou chválu i čest a požívající dokonalého blahoslavenství, jakéhož oko nevidalo, ani ucho neslychalo ani na srdce lidské nevstoupilo.

O p r a v y.

Str.	Řádek	
12	19	má býti „hryzoucí ho“.
53	11	odpadniž čárka za „jeho“.
63	27	má býti „za kterýchž“.
64	7	má býti „Ostatně vidíme“.
76	10	má býti „z pařezu Izai“.
117	2	má býti „milosti“.

Str.	Řádek	
127	6	má býti „užívání“.
130	25	má býti „a provedení“.
135	5	odpadniž čárka za „Rabanus“.
135	6	má býti „Turonensis“.
140	28	má býti „přešel“.
143	10	má býti „odplatí“.

Seznam.

(Číslo znamenají strany.)

Abraham 75.	Berengarius 135.	Dostiučinění 96.
Adam 56, 57, 59, 62, 66, 78, 123.	Biblia 2.	Dualismus 16.
Admisse 132.	Bída 59.	Dychotomie 46.
Adonis 21.	Biskup 125.	Ďábel 42.
Agape 134.	Bytost Boží 20.	Ebionité 84.
Ahriman 16.	Blahoslav Jan 4.	Effreim Jan 4.
Albert z Kamenka 4.	Brahmuismus 17.	Eneáš Jan 4.
Anabaptisté 131.	Budhismus 17.	Elohim 14.
Anaxagoras 19.	Bullinger 10.	Epikureové 39.
Anjelé 40.	Cartesius 19.	Episkopos 125.
Anjel Hospodinův 40.	Celistvost 46.	Eschatologie 138.
Anselm Canterbury- ský 19.	Cibulka 4.	Entyches 84.
Antikrist 142.	Církev 122.	Eucharistia 133.
Antropologie 44, 60.	Cocpolla 4.	Evanjelium 79, 94.
Apokalyptikové 143.	Confessio helvetica 10.	Fatum 39.
Apokatastasis 43, 150.	Consensus gentium 16.	Fetišismus 16.
Apokryfa 4.	Ctnost 118, 120.	Fysiko-teleologický důkaz 19.
Aratus 14.	David 75.	Gabriel 42.
Aristoteles 19.	Decalogus 66.	Gehenna 141, 150.
Atheista 20.	Deismus 35.	Geogonie 35.
Augustin 3, 37, 55, 105, 128.	Den sobotní 35.	Geologie 35.
Axiom 25.	Desatero přikázání 65.	Gomorští 149.
Baal 21.	Diakon 125.	Hades 88, 141.
Bedřich III.	Divy 38, 95.	Heidelbergský kate- chismus 10.
Belzebub 40.	Dogmatika 9.	Heliceus Lukáš 4.
Beránek velikonoční 126, 134.	Doketi 84.	Hierarchie 123, 126.
	Dokonalost mravní 48.	
	Donum superadditum 50.	

Historický důkaz 19.	Kralická Bibli 3.	Obedientia activa et passiva 97, 98.
Hlaváč Jan 4.	Kristus 92.	Obět 77, 97.
Hod lásky 134.	Křesťan 93.	Oblatka 137.
Homousios 25.	Křest svatý 129.	Obnovení 110.
Hospodin zástupů 41.	Křest z potřeby 131.	Obrácení 110, 112.
Hostie 137.	Lámání chleba 136.	Obrácení Židů 143.
Hřích 61.	Lůno Abrahamovo 138, 141.	Obraz Boží 49, 56.
Hus 105.	Luther 105, 135.	Obřizka 129, 131.
Chalcedonské vyznání 83.	Melanchton 135.	Očistec 139, 141.
Cherubínové 40.	Melchisedech 96, 99.	Olevian 10.
Chléb kvašený 137.	Memra 24.	Ontologický důkaz 19.
Chiliasmus 101, 142, 145.	Menonité 131.	Opatrování Boží 36.
Chiliasté 143.	Mesiáš 92.	Opus operatum 134.
Christologie 71.	Mesitologie 71.	Ordinace 126.
Imputatio 59.	Metanoia 113.	Origenes 43, 67.
Inspiratio 5.	Michal 42.	Ormudž 16.
Jahen 125.	Mikuláš Vojtěch 4.	Orodování 98.
Jehova 14.	Modlitba 121.	Ospravedlnění 114.
Jessenius Pavel 4.	Moloch 21.	Osud 37, 39.
Jsoucnost Boží 13.	Monofysité 84.	Pád 53, 56.
Juda 75.	Monoteleté 84.	Pantheismus 16, 22, 35.
Jupiter 21.	Monotheismus 17.	Parusia 142.
Justitia infusa 117.	Morální důkaz 20.	Paschasius Radbertus 135.
Kalich 135.	Mše 134.	Peccatum originis 61.
Kalvin 105.	Muhamedáni 18, 22, 132.	Peklo 138, 141, 150.
Kanonický 4.	Mystikové 33.	Peripatetikové 39.
Kant 20.	Náhoda 37.	Peršané 16.
Kapito Jan 4.	Následky pádu 55.	Plato 19, 22, 60.
Kázeň 125, 137.	Nesmrtelnost 139.	Pokání 110, 112, 113.
Kenosis 85.	Nestorius 84.	Polytheismus 16.
Koinonia 133.	Nevěra 12.	Pomazaný 92.
Konfirmace 132.	Noc 66, 75.	Poslušnost činná a trpná 97, 98.
Konsubstanciace 135.	Notitia Dei naturalis 13.	Posvěcení 118.
Kosmologický důkaz 19.	Novokřtělci 131.	Pověra 12.
	Nový zákon 79.	Povolání 106.
		Praedestinace 105.

Presbyter 125.	Stav ponížení 87.	Tomáš Aquinský 19.
Prolegomena 1.	Stav povýšení 89.	Tradice 5.
Proměnitelnost 53.	Stav původní 47.	Transsubstanciace 135
Protevanjelium 76.	Steffan Ondřej 4.	Tridentinský koncil
Prvotní hmota 34.	Stoikové 39.	135.
Přičtení 59.	Strážní anjelé 42.	Trichotomie 46.
Příchod druhý 142.	Streje Jiří 4.	Trojice 23.
Příkázání Boží 51.	Strom života 48, 126.	
Přirození dvojce 80.	Stvoření 32.	Ubiquitas 84, 91, 135.
Příští druhé 142.	Svátosti 126.	Uložení Boží 71.
Původ hříchu 53.	Svědění 15.	Uriel 42.
Pytagoras 60.	Svět 73.	Ursinus Zachariáš 10.
	Svoboda 48	Úřad kněžský 96.
Rabanus Maurus 135.	Symbolum apostoli-	„ královský 99,
Ráj 138, 141.	cum 10.	„ prorocký 93.
Rajské zaslíbení 76.	Symbolum Athanasia-	
Rízení Boží 36.	num 10.	Večeře svatá 132.
	Symbolum Nicaenum	Věčnost 149.
Sabeismus 16.	10.	Vina 69.
Scotus Erigena 135.	Symbolum Quicunque	Víra 11, 114, 131, 148.
Sedění na pravici 91.	10.	Vlastnosti Boží 27.
Serafinové 40.	Synergismus 116.	Vstoupení 90.
Skutkové dobří 121,	Synkretismus 17.	Vyvolení 102.
148		Vyznání bratrské 10.
Smrt 56, 138, 140.	Šechina 24.	„ helvetské 10.
Sokrates 18.	Šeol 141.	Vzkříšení 89, 144.
Solidárnost 46.	Šestidílka 3.	
Souhlas národů 16.		Zákon Boží 64, 79.
Soteriologie 102.	Tajemství 95.	Zázraky 38.
Soudný den 146.	Teantropos 80.	Zjevení 1.
Spiritisté 38.	Tělo 58.	Zlatý věk 49.
Správa Boží 137.	Teleologický důkaz 19	Zmaření 85.
Sstoupení do pekla 88,	Theodice 34.	Znamení 38.
141.	Theokratie 101.	Znovuzrození 109.
Starý zákon 79.	Theologie 13.	
Stav dvojí 85.		Žerotín Jan 4.

OBSAH.

ÚVOD. (Prolegomena.)

	Strana
I. Zjevení Boží	1
II. Písmo svaté, pramen zjevení Božího	2
III. Výbornost zjevení Božího	5
IV. Pramen i obsah věrouky	9
V. Předmět a rozvrh věrouky	11

I. DÍL.

Učení o Bohu. (Theologie.)

§. 1. O Boží jsoucnosti	13
§. 2. Důkazy Boží jsoucnosti	19
§. 3. O Boží bytosti	20
§. 4. O sv. Trojici	23
§. 5. O Božích vlastnostech	27
§. 6. O stvoření	32
§. 7. O Božím opatrování čili řízení	36
§. 8. O anjelích	40

II. DÍL.

Učení o člověku. (Antropologie.)

§. 9. Člověk, koruna stvoření	44
§. 10. Původní stav člověka	47
§. 11. Obraz Boží	49
§. 12. Příkázání Boží	51
§. 13. O pádu	53
§. 14. Následky pádu	55
§. 15. O hříchu	61
§. 16. O zákonu Božím	64

III. DÍL.

Učení o Prostředníku a díle jeho. (Mesitologie.)

I. ODDĚLENÍ.

Učení o Kristu. (Christologie.)

	Strana
§. 17. Boží uložení o vykoupení	71
§. 18. Provedení uložení Božího v Starém zákoně	74
§. 19. Uložení Boží v Ježíši Kristu naplněné	78
§. 20. O dvojím přirození Kristovu	80
§. 21. O dvojím stavu Kristovu	85
§. 22. Stav ponížení	87
§. 23. Stav povýšení	89
§. 24. Kristus, Mesiáš, Pomazaný	92
§. 25. Kristův úřad prorocký	93
§. 26. Kristův úřad kněžský	96
§. 27. Kristův úřad královský	99

II. ODDĚLENÍ.

Učení o přivlastnění spasení. (Soteriologie.)

§. 28. O věčném vyvolení	102
§. 29. O povolání	106
§. 30. O znovuzrození	109
§. 31. O ospravedlnění skrze víru	114
§. 32. O posvěcení	118
§. 33. O církvi	122
§. 34. O svátostech	126
§. 35. O křtu svatém	129
§. 36. O svaté večeři	132

III. ODDĚLENÍ.

Učení o posledních věcech. (Eschatologie.)

§. 37. Stav duše po smrti	138
§. 38. Den Kristův	141
§. 39. Vzkříšení z mrtvých	144
§. 40. Den soudný	146
§. 41. Věčnost	149